

mar, es convertien en el nou centre oficial i administratiu de la ciutat, deixant la plaça de la catedral i el seu mirador sobre Vila per a ús de les autoritats religioses i militars.

La funció religiosa es vegè molt disminuïda en la seva importància per la desaparició oficial de la Seu episcopal, que va fer minvar el nombre de l'element eclesiàstic. Per altra banda, la desamortització havia fet desaparèixer la comunitat dels dominics, expropiant els seus bens. Encara que es va mantenir la de les monges de clausura, aquestes perderen també les seves propietats (a excepció del petit convent i de l'esglèsia) i quedaren reduïdes econòmicament al que el seu treball manual els donava i a les almoines de famílies piadoses. El gran prestigi del bisbe Carrasco va ser motiu de que pogués mantenir part dels bens del bisbat, encara que econòmicament es va veure fortament copsat per la pèrdua dels delmes -que eren de "dret senyorial" com a herència de Montgrí-; a tots els seus escrits Carrasco va lluitar contra la laicicació i la tasca dels progressistes, però, en fer-se càrrec del Govern els moderats, pogué mantenir la seva influència social a través de l'actuació com a president de la societat "Las Pityusas" -en estreta col·laboració amb el seu nebot, provisor del bisbat-, en que va fer importants donacions i aportacions econòmiques, atenguent principalment al terreny de l'agricultura i de la ramaderia. Però a la seva mort, és molt probable que l'influència religiosa sufrís certa decadència que, possiblement es reflectiria sobre el Seminari (encara que no en tenim dades de l'evolució del número de seminaristes). L'esperit reformista del segle XVIII aportat per els bisbes d'Eivissa era un tant diferent - i un xic contraposat - a l'esperit burgès de progrés del segle XIX.

Dalt Vila perdrà també definitivament el cementiri, que havia quedat molt insuficient; l'any 1835 serà inaugurat el nou fossar a l'actual emplaçament -llavors als límits del terme municipal d'Eivissa.

La funció militar es veu també afectada per la pacificació a l'àmbit europeu -les lluites passaren a les colònies-. La guarnició del Castell fou diverses vegades reduïda -amb petits augments als períodes de "perill públic" revolucionari- i el governador tenia només una funció militar ja des del segle anterior. Els dibuixos de l'arxiduc dediquen poca importància al castell i ens el mostren un tant abandonat. A la ja esmentada guia de Pérez Cabrero de 1909 -en que la política de blocs i les tensions colonials i internacionals feien preveure un conflicte bèlic (encara que Espanya es mantendria neu

tral a la primera guerra mundial)- el Castell era seu de: un batalló de Casadors, zona de reclutament, Comandancia militar de l'illa i plaça, Comissaria de guerra, Comandancia d'enginyers, i Comandancia d'artilleria (182). En certs moments, un diputat eivissenc arribà demanar l'enderrocament de les muralles, però, sortadament, no tengué efectes pràctics per no ésser un obstacle a l'expansió urbana. El que sí desaparegué fou l'Hospital Reial o Militar, que atenia al braç militar o noble. La plaça d'Armes del Principal perd la funció d'espai de seguretat, i la petita galeria porticada serà dividida per tabics i allotjarà, com també el cos de guardia, a famílies pobres. La rampa corbada del Principal deixa lloc el 1870 a una altra rectilínea, que mantindrà primerament el pont llevadís per fer-lo desaparèixer els primers anys d'aquest segle, quedant amb l'aspecte actual.

Perden també importància les activitats de tipus benèfic (al segle XVIII assumides per el bisbat i la "Junta" de Soler i, disolta aquesta el 1813, per l'Ajuntament, que s'en va fer càrrec del fons de millores i de l'hospici. Els expòsits de l'Hospici passaren al convent des del 1835 al 1854 en que l'Inclusa d'Eivissa fou incorporada a la de Mallorca i els expòsits tornaren a l'hospital, fins a l'instal·lació d'una nova inclusa, cap a finals de segle i a càrrec de la Diputació Provincial, a una casa llogada al carrer de Sant Antoni (183). L'edifici de l'hospici, perdudes també les activitats tèxtils que hi tenien lloc, passaria a ésser hospital civil des de 1849 fins a principis del segle XX en que quedaria abandonat fins arribar a l'actual estat de ruïna.

L'edifici de "Sa Quartera" -primitivament magatzem públic de grans- es convertí en teatre el 1841, però quedà destruït pocs anys després per un incendi. La funció recreativa i cultural, fins a la construcció del teatre Pereyra, serà representada per les societats privades o casinos, amb forts matisos polítics. Els tres primers són de l'any 1866: dos a la Marina i un a la Ciutat, i proliferarien després (a la Marina) molts d'altres. El Casino de la Ciutat era l'anomenat "Liceo Ebusitano"; s'instal·là a la planta baixa de la casa Montero (antiga casa pairal dels Botino i coneguda ara també com "palau Riquer", del nom dels actuals propietaris). La situació, en contacte amb la plaça de l'Ajuntament era extraordinàriament privilegiada. Encara que a l'instància per a la concessió del permís d'instal·lació es deia que desitjaven

"proporcionarse de una manera sencilla los medios de recreo e instrucción concedidos a la buena sociedad

Foto nº 38

Construccions enrunades

al carrer de St. Josep s'aixeca aquest edifici, adosat al lleng interior del segon recinte medieval que podria ser el que s'arxiduc Lluís Salvador localitza com el de la "Carniceria Vella" i que ja deseria en estat de ruina. S'anomenava també "la Casa del Rei Moro", indici d'una gran antiguitat. El detall de la rosella, sobre la porta, ens deu al gòtic.

en general, para **vencer** los ratos de ocio que tan pesados se hacen al individuo",

fou, en realitat, la seu de l'antic partit moderat, i punt de reunió de la "millor societat eivissenca" (resident a Dalt Vila); els jòvens hi crearen poc després una secció recreativa, on hi deixaren entrar alguns dels principals de la Marina.

La remodelació de la morfologia urbana. El desplaçament del centre urbà oficial a la plaça de l'antic convent, revaloritzà els terrenys pròxims a aquest i des d'aquí a la Marina al llarg de la via de "Sa Carrossa" al portal de ses Taules (o Principal). La modificació del paisatge urbà tindrà present el gust contemporani. Segurament es ferà llavors l'actual accés porticat a l'ajuntament. Els primers anys d'aquesta centúria la plaça pendrà l'aspecte actual: el 1904 l'ajuntament va treure a subhasta el solar enfront a l'entrada de la Casa Consistorial i adosta al revellí de la muralla (on hi havia una tanca amb figueres de pic), a l'any següent s'acabà la construcció de l'actual edifici de tres plantes, ben al gust de l'època (184). Del 1891 és un pla de modificació parcial de "sa Carrossa" -llavors carrer de Santa Llúcia- (185) que ja s'havia convertit en un petit passeig i aperegut unes construccions noves que l'arxiduc descriu (186) com

"una serie de casas de dos o más pisos que pueden figurar entre las mejores de Ibiza".

Amb les mateixes característiques quedaren remodelats certs edificis dels carrers de Pedro Tur -abans de Sant Vicent-, de Joan Román -abans de ses Monges-, de Sant Carles i de la plaça de Vila o de ses Ferreries, a la que es donà el nom de Lluís Tur i Palau.

Els canvis de nomenclatura tengueren més variacions a la via de més fàcil accés a l'ajuntament -"Sa Carrossa" que de carrer de Santa Llúcia passà a dir-se'n del general Polavieja (des de 1899) donant al tram superior el nom del general Balansat, de Pablo Iglesias durant la República i del general Franco després. La plaça de l'ajuntament s'en digué primer de Sant Domènec, passar a ser d'Alfons XII, d'Alfons XIII, de la República, i finalment, d'Espanya.

En contrats amb la part baixa i mitja de la vessant est, el cim i la vessant oest del puig de Vila veuran la deterioració progressiva de les seves edificacions, ja assenyalada a la descripció que de la Ciutat ens fa l'arxiduc (187). Els carrers de la Soletat i de l'Hospici (després de l'Hospital)

prenen un aire de satvatge abandonat que ens recorda els paisatges de les llegendes de Gustavo Adolfo Bécquer i-tret d'algunes cases senyorivols dels carrers del bisbe Torres (carrer Major el segle XVIII) i de Sant Ciriaco- les altres aniràn perdent, poc a poc, la seva prestancia i seràn ocupades per famílies cada vegada més humils (i ara per immigrants).

Com a resum de les transformacions de Dalt Vila, vegem aquest fragment de la descripció que l'arxiduc fa de la ciutat (188) i que no és més que el resultat dels efectes de la nova mentalitat sobre aquest sector de Vila:

"Como en todo el recinto de la ciudad antigua no se ven tiendas, ni talleres de ningún género, ni una sola farmacia, ni tampoco cafés, ni fondas o casas de huéspedes, ni siquiera un mesón o una taberna, hácese notar esta parte de Ibiza por la falta de movimiento y por la quietud y el silencio que ordinariamente reinan en ella, hasta el punto de que bien podría, al menos en ciertas ocasiones, tomarse por una ciudad desierta, si no fuese por la animación que bajo el aspecto religioso le prestan las iglesias relativamente numerosas que contiene y por la circunstancia de hallarse dentro de sus muros las oficinas del Ayuntamiento y de casi todos los demás ramos de la administración, la residencia de las autoridades y de la mayor parte de los cónsules o agentes de naciones extranjeras, el Casino, el Seminario Conciliar y más de la mitad de los otros establecimientos públicos de enseñanza y todos los de beneficencia"

II-4.2.4. Les darreres modificacions.

Les tensions internacionals arrel de la gran crisi de 1929, amb l'ascens dels règims totalitaris i l'expansió imperialista dels feixismes, tengueren també conseqüències al nostre país. Feren inviàble l'assaig democràtic de la Segona República i possibilitaren l'esclat de la nostra guerra civil, que fou com una espurna de la guerra mundial que la va seguir. A tots aquests anys de confrontament bèlic (del 1936 al 1945) hem d'afegir els de la "guerra freda" entre els blocs capitalista i socialista, amb moments de forta tensió. La "distensió" no arribaria fins els anys seixanta (representada

per tres personatges claus: el president nordamericà John Kennedy, el rus Nikita Krushev i el Papa Joan XXIII), en que s'obrí pas l'idea de que era possible una "convivència pacífica" entre els blocs. Al mateix temps s'accelera el moviment descolonitzador, quedant quasi acomplit, que donava lloc a l'aparició d'un altra bloc, més heterogèni, el "Tercer Món".

La situació estratègica d'Espanya, i la d'Eivissa particularment, a la Mediterrània, va ser motiu de que l'illa recuperàs el caracter de plaça forta, organitzada per a la defensa moderna, durant la nostra guerra i després davant les contingències internacionals, mentre durava el conflicte mundial i la "guerra freda" (189).

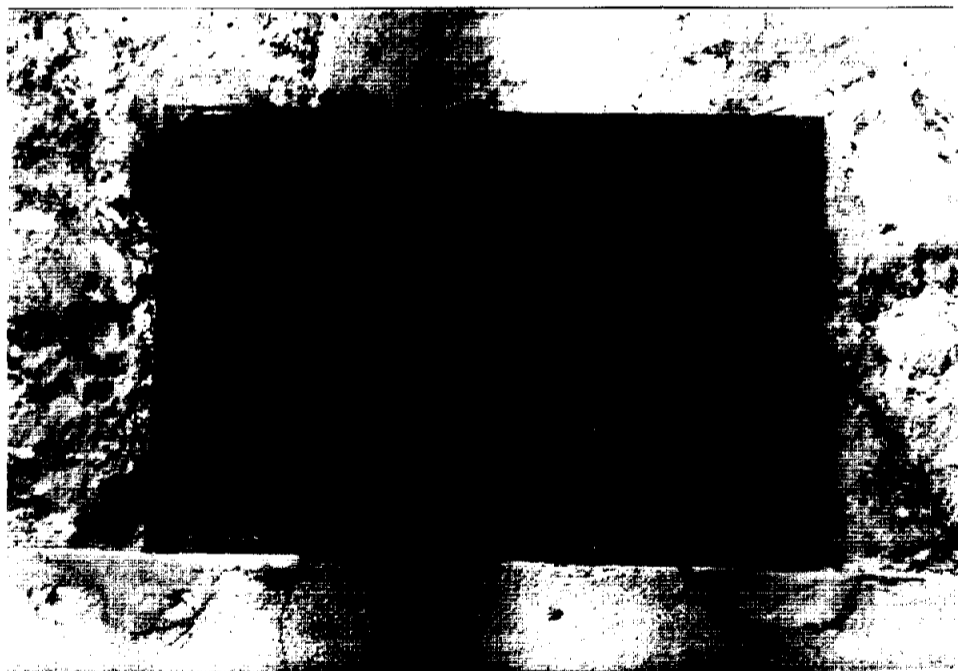
El nucli defensiu central de l'illa fou la ciutat d'Eivissa, on el castell allotjava un regiment d'infanteria (durant la guerra civil arribaren a haver-hi cinc companyies i s'hi habilitaren uns canons antiaeris). L'infanteria ocupava també la Sala d'Armes del baluard de Sant Joan, i al peu d'aquest, en contacte amb la Marina, trobavem una agrupació d'Artilleria. El parc de reparacions era al puig d'es Molins (on hi segueix), ocupant un sector de l'històrica necròpolis púnica. Entorn a la ciutat es disposaren unes bateries amb artilleria: a l'est la de Cap Martinet, de la que durant la guerra civil depenien uns vells canons a Botafoc; a l'oest les de Ca's Serres (amb canons antiaeris), la que estava sobre el puig d'es Corb Marí vigilant el pas d'es Freus, i la de Sa Caleta. El pas marítim septentrional quedava controlat des de la bateria de Punta Arabí, al nord-est de Santa Eulària. A Sant Antoni hi havia un grup mòvil d'artilleria de muntanya, que carregava les armes a lloc de mules, i recorria el sector accidentat d'es Amunts.

A la ciutat es disposaren també refugis per la població civil en cas d'atac aeri: un al baluard de Santa Tecla, un altre a la plaça de l'Ajuntament, adjunt al revellí, i un tercer a la sortida del Portal Nou. El castell i els dos baluards adjunts de Sant Bernat i de Sant Jordi quedaren baix el control exclusiu dels militars, com també un sector d'es Soto, i des del baluard de Sant Joan vigilaven la pujada d'es "rastrillo" (la rampa del portal de ses Taules) i la Marina. Es tengué en compte les necessitats d'esplai de tropa i oficials: a la vella casa de la Cúria s'hi instalà una cantina, i una altra a la plaça de Vila (l'antiga seu de l'Universitat era Museu Arqueològic des dels primers anys del segle).

Acabada la guerra civil, el refugi del revellí serviria per obrir la sortida al "Soto", aprofitada per baixar a les platgetes de s'Arany i s'Aranyet;

Foto nº 39Placa commemorativa de l'antiga del Castell

El 1972 fou entregat al Municipi d'Elvissa, per l'exèrcit, el Castell situat al cim del puig de Vila. De caserna passà a ser centre escolar (amb l'escola de Formació Professional) i llor d'edifici públic. Però, per raons múltiples, l'abandó i la deterioració d'aquest símbol històric, que representa la contínua necessitat de defensa, són cada vegada més evidents i progressives.

la casa de la Cúria **tornà a l' Ajuntament**, que la cediria més tard al Museu Arqueològic; el refugi del baluard de Santa Tecla serviria, més **endavant**, per facilitar les obres de la nova entrada al Museu.

La distensió internacional **coincidí** amb l'arribada massiva de turistes. Ja no eren necessaris tants de dispositius defensius. Les bateries foren abandonades, els terrenys que ocupaven **tornats** als respectius propietaris i, a part d'elles, s'han fet -o projectat- urbanitzacions. La Sala d'Armes del baluard de Sant Joan i el "polvorí" de Santa Llúcia passaren dels militars a l' Ajuntament, que hi instal·là el **Museu d'Art Contemporani**. El Castell fou també cedit a l' Ajuntament per l'exèrcit (el 1972) passant el regiment a Blanca Dona i, després, als nous quartels de Sa Coma. Malauradament, i malgrat els projectes d'utilització del Castell com a centre educatiu i d'esbarjo, aquest es troba cada vegada més abandonat, i enrunat en certs sectors que han tingut que ser tancats al públic: primer fou la torre de l'homenatge, després sa Torreta i l'ala nordoriental, i des de que el Centre de Formació Professional (instal·lat provisionalment) abandonà el castell, sembla que també la "sala gòtica" ha quedat definitivament tancada. Només un senzill bar presta un servei als visitants que arriben al cim del puig de Vila.

II-5. DALT VILA, AVUI

Es evident que l'economia illenca gira avui entorn al turisme. Aquest ha estat el gran motor del desenvolupament actual, entorn al qual han surgit tota una sèrie d'activitats, en especial, als sectors terciari i secundari, precisant d'un espai, d'una mà d'obra i d'uns capitals.

El fet d'ésser Eivissa l'única ciutat de l'illa ha fet que sigui -amb més grau que les viles de Sant Antoni i Santa Eulària- punt preferent de localització d'aquesta triple demanda:

- De sòl urbanitzable, amb una forta especulació que ha donat lloc a un "boom" de la construcció, arribant a **traspassar** els límits municipals malgrat l'ampliació del terme en un ^{39,17} per cent (de 7,12 Km² el 1960 a 9,91 el 1970).
- De mà d'obra, essent necessària l'inmigració per insuficiència de la població illenca.
- De capitals, amb una aportació estrangera que sembla tenir una certa importància, i l'aparició de múltiples sucursals bancàries, agències de seguros, immobiliàries i de viatges (amb corresponsalies dels principals "tours operators" internacionals).

L'impacte sobre el nucli antic, i concretament a Dalt Vila, s'ha fet notar,

Foto n.º 40

Casa del carrer de Santa Anna
 d'antiguitat i la deterioració de les
 cases del sector occidental de Dalt
 Vila poden veure's en l'imatge de
 la façana d'aquesta casa, així com de
 un ensurtament del carrer de
 Santa Anna.

principalment, a tres nivells:

- Una marginació inicial
- Uns canvis a la dinàmica poblacional, i
- Un redescubriment del nucli antic, amb efectes sobre les seves funcions i, en conseqüència, sobre el paisatge urbà.

II-5.1. La marginació inicial de Dalt Vila

La moderna expansió urbana d'Eivissa ha estat ràpida i baix dels efectes d'una mentalitat especulativa. ^{S'ha}aprofitat el sòl al màxim, amb una construcció massiva d'edificis, sense previsió d'espais lliures ni dotació de serveis públics (190). Segons l'I.N.E., l'estadística de vivendes al municipi d'Eivissa passà de 3.095 el 1960 a 6.545 el 1970 (191) i, malgrat la crisi de 1973-74, la construcció no ^{s'ha}aturat del tot i encara ha remprés els darrers tres anys. Les construccions es feren, primer, pensant en l'atenció al turista: hotels, apartaments, serveis imprescindibles d'oci, bar i restaurant, naixent així els barris, eminentment turístics, de Figueretes, es Viver, platja d'En Bossa i Talamanca. Al mateix temps, s'iniciaven els eixamples entre els límits de la ciutat tradicional i les noves zones turístiques, disposats segons un pla ortogonal i seguint els grans eixos de circulació rodada: l'avinguda Espanya (cap a Figueretes i la carretera de l'aeroport), l'avinguda d'Ignasi Wallis (cap a la carretera de Sant Antoni), i l'avinguda Ramón i Tur (bordejant la línia del port -prenent el nom d'Almirante Carrero Blanco- cap al passeig marítim, de nova creació, i la carretera a Sant Joan i Santa Eulària). Com una prolongació de l'avinguda de Bartomeu de Roselló (continuació dels andens del moll) i paral·lelament a l'avinguda Espanya, apareix el nou eix de l'avinguda d'Isidor Macabich, cap on es desplaça el nou centre oficial i comercial i de negocis d'Eivissa i, arribant al primer cinturó de ronda (avinguda de la Pau) es posa en comunicació amb tots els demés eixos de circulació. Les noves vivendes de l'eixample acolliran, per una banda, a una part de la població immigrada (tan la pagesa eivissenca com la forastera), i, per altra, a la població dels nuclis antics de la ciutat tradicional, quedant buids un bon sector de Dalt Vila, gran part de sa Penya i, en menor escala, part de la Marina i encara de Vara de Rey.

Dalt Vila queda, així, allunyat i marginat de la resta de la ciutat i només la presència de l'Ajuntament li donava una certa vida oficial. Totes les demés oficines de l'administració, i també l'Institut d'Ensenyament Mitjà, ja s'havien desplaçat a l'eixample.

Foto n° 42.

Carrer de St. Josep

Aspecte deteriorat d'aquest carrer del sector occidental de Dalt Vila. En contrast, a la part superior, esquerra, una vivenda remodelada. Al centre, esquerra, una torre del segon recinte medieval -port interior.

II-5.2. Els canvis a la dinàmica poblacional

El fort moviment **intraurbà cap a l'eixampla** deixà a Dalt Vila una població envellida, que es resistia a **canviar** de domicili, i també, fet gairebé excepcional als nuclis **antics**, una mitja dotzena de famílies dels antics senyors que contribuïren, amb la seva **permanència** al barri, al manteniment d'un cert prestigi i respecte cap al **nucli antic**.

Però el buit no durà gaire. **Aviat**, famílies immigrades, amb escasos medis econòmics, començaren a ocupar **les cases** del sector occidental. Eren famílies **numeroses**, amb una fertilitat **superior** a la dels eivissencs, i quedaren instal·lades en **infravivendes**, **mancades de condicions higièniques** i d'espai per a tantes persones; però aquesta **immigració forastera** ha rejuenit la població del barri (192).

Segons els censos de població de 1960 i 1970 i el padró municipal de 1975, l'evolució de la població forastera (ens referim a gents nascudes fora d'Eivissa i Formentera) a Dalt Vila ha estat la següent: 1960, 18,4 per cent del total (i està "inflada" per la **presència** al castell dels soldats en servei militar); 1970, 45,35 per cent; 1975, 48,4 per cent del total. Sempre superior a la del conjunt de la ciutat; i encara en aquests darrers anys es fa notable l'augment de la població **gitana** entre els immigrants, molts dels infants dels quals ja són nats a Vila.

Per una altra banda, les antigues mansions senyorívoles del sector oriental i del carrer del bisbe Torres (que no havien estat ocupades pels immigrants de condició modesta), **criden l'atenció** d'un petit nombre de persones amb educació i medis econòmics, **especialment** són estrangers i catalans, que les compren o les lloguen, instal·lant-hi bé una segona vivenda, bé un negoci d'antigalles o una galeria d'art.

II-5.3. El redescobrimient del nucli antic i l'impacte sobre el paisatge urbà

La reparació i ocupació de **les cases** darrerament esmentades, influirà en la revalorització d'aquest sector del **nucli antic** i li donarà un ambient cultural que contribuirà a transformar el **paisatge urbà**, amb la consegüent atracció sobre nous visitants i l'aparició d'**uns serveis** per atendre'ls. El prestigi d'algunes galeries d'art, més la **promoció cultural** que suposen les "Bienals Internacionals d'Art d'Eivissa" al **Museu d'Art Contemporani**, (des del 1964), han contribuït al redescobrimient del **nucli antic**. Els guies turístics han inclòs Dalt Vila al seu itinerari, les vivendes senyorívoles ocupades pels senyors o comprades pels forasters presenten un **magnífic aspecte** al estar ben cuidades, i restaurades i/o reparades les que han canviat de mans.

Foto nº 42

Finestrells manieristes

De les darreries del segle XVI són aquests finestrells de la casa Balansat al carrer del bisbe Louis. L'estil sembla correspondre al gust del manierisme i la construcció s'acompanya amb el moment d'enfòrta constructiva que acompanyà a la de les muralles de Calvià i Inària.

Al centre del dintell hom pot veure les balances que corresponen a les armes de la família Balansat. Observis, a l'espellat de la paret, el material construït que és la pedra marès de l'illa.

La febra restauradora ha **redescobert** antics finestalls i acondicionat els portals, arribant a afectar a les autoritats eclesiàstiques, que han emprés l'obra de desvetllar les abertures ojivals de l'absis de la ~~catedral~~ i han encarregat magnífiques vidrieres per als nous finestalls. El camí de ronda de les muralles es vol convertir en "Itinerari Històric-Arqueològic"; han començat les obres de restauració i adequació dels baluards i l'empedrat d'uns trets del camí de ronda (entre els baluards de Sant Joan i Santa Llúcia, comunicant l'edifici principal del Museu d'Art Contemporani amb el polvorí, el troç entre el castell i la ~~catedral~~ i els baluards de Sant Bernat i Sant Jordi, un petit bocí darrera del baluard del Portal Nou); els baluards afectats són, de moment el de Sant Joan i Sant Bernat, fent-se obres al de Santa Tecla i al de Santa Llúcia. També s'eixamplat la curva de "Sa Carrossa" i s'han fet dues escaletes per pujar a la muralla: una enfront del polvorí i l'altra en contacte amb el convent, també es parla de restaurar-hi els jardins i de fer-hi una estatua a mossèn Macabich. La "Creu dels Caiguts que ocupava el mig de la plaça d'Espanya ha estat incrustada al mur del revellí, enfront de la situació anterior, però els balcons del mirador necessitarien d'una reparació, el quiosc que va ocupar el lloc de la "creu", ha baixat l'escala, a la placeta de darrera les oficines de l'Ajuntament.

Les places de Vila i dels Desamparats i la part baixa de sa Carrossa s'han omplert de restaurants, bars i botigues, que segueixen per els carrers d'Ignaci Riquer, Sant Ciriaco i bisbe Torres fins a la plaça de la Catedral. Només a la plaça de Vila (oficialment de Lluís Tur i Palau) hi ha una galeria d'art, dos restaurants -que ocupen gran part de la plaça-, tres bars, una botiga d'antigalles, ~~dos~~ d'artesanies en cuir i pell, tres de ceràmiques i d'altres artesanies i sis botigues de roba confeccionada; de l'època tradicional només queda una botiga de queviures en general i pa (abans havia tengut també el forn); la font que abasteix d'aigua als veïns (la plaça es troba quasi en contacte amb el sector deteriorat, que hom pot trobar pujant l'escala de Pedra) ha estat desprovista del mecanisme que obri el pas de l'aigua, però la gent del barri disposa d'un petit aparell per posar-la en marxa; vora la plaça, pujant al baluard de Sant Joan i al darrera del Museu d'Art Contemporani hom troba una cabina telefònica. Entre la plaça de Vila i la d'armes de l'interior del Portal de ses Taules es troba instal·lat el primer "mercat Kippie" d'Eivissa, amb tauletes mòvils montades aproximadament des de les deu del matí fins al solpost i ocupant des de la galeria porticada de l'entrada a la Vila fins la volta del "piló" a l'extrem de la plaça de Lluís Tur. L'activitat és molt in-

Foto n° 43

Carrer de Joan Rovira

El carrer de Joan Rovira, perfectament asfaltat, permet un pas fàcil als automòbils abans de la difícil pujada pels carrers de St. Eulac i del bisbe Torres. Fins i tot, pels que decidixin de fer la banda i el darrer trepeta o per hi troben un espai per aparcar-se.

Al final, edifici del Seminari amb la porta d'entrada principal.

tensa a l'estiu, però a l'hivern tanquen gairebé tots els establiments. Com a continuació dels comerços de la plaça de Vila, tenim els del carrer de Santa Creu (per on hi havia l'entrada principal a la ciutat medieval) fins arribar a la plaça del Sol, que dona sortida al Portal Nou.

Però la gent també vol circular en cotxe per Dalt Vila creant una veritable confusió al competir amb el tràfic de peatons. Fins que s'arribà a una certa "organització": una entrada única per el portal de ses Taules, trajectoria rodada girant el "piló" fins a passar a la plaça dels Desamparats, sa Carrossa, general Balanzat, Pedro Tur, Joan Román, Sant Ciriaco, bisbe Torres i plaça de la Catedral; tornada pel mateix camí, però en arribar al final de sa Carrossa es desvia per pujar al baluard de Sant Joan, passar per davant de la porta d'entrada al Museu i sortir per una gran abertura feta al mur del baluard, expresament per el tràfic rodat, i al lloc que va deixar lliure l'agrupació d'artilleria al desaparèixer d'Eivissa. Les vies de circulació es mantenen en un relatiu bon estat, de sol, il·luminació i netedat, amb unes cabines telefòniques estratègicament situades als llocs més concorreguts (vora la plaça de Vila, sa Carrossa, plaça de l'Ajuntament i plaça del Sol). Sembla que Dalt Vila vol presentar bona cara als visitants. L'obertura del baluard de Sant Joan no ha esgarriat a ningú, així com tampoc la discoteca montada a l'interior del baluard del Portal Nou, així com els militars s'en han anat. I tanmateix a molts pocs turistes s'els hauréix de deixar les vies "trillades" i desviar-se per el sector deteriorat de l'oest del puig: per què allí només hi trobarà brutícia -per manca de recollida d'escombraries, manca de llum, carrers desempedrats i una població gitana cada vegada més nombrosa, sense cap establiment comercial que pugui cridar-lis l'atenció.

Només una excepció al sector "visitable", la ja tantes vegades esmentada del Castell, més o menys mantengut mentre estava ocupat per l'exèrcit, abandonat i deteriorat des de la seva entrega a les autoritats municipals el 1972. Al "Pla de Reforma Interior" el·laborat per l'equip de l'arquitecte Raimon Torres (193) es tractava de convertir-lo en un centre d'animació cultural: museu i sala d'exposicions, casa de cultura, biblioteca, universitat d'estiu, concerts i espectacles a l'aire lliure a la plaça d'armes, jazz-cava, hostel restaurant, repartits per les diverses instal·lacions del castell. També es tractava de limitar l'entrada de vehicles a l'interior de la vila murada, disposant un aparcament públic al "Soto", darrera del castell i fora murs... Però el "Pla" no fou aprovat i, inexplicablement, sembla que no hi ha cap projecte per aturar

Foto nº 44

"Porta" de Sant Joan

Aquesta obertura al baluard de St. Joan és una mostra de la moderna tirania del típic rodet per l'interior de les viles històriques. Si el lloc estat declarada monument històric-artístic no salvar els vells murs de la moderna pipeta per obir pas als actuals senyors de les vies urbanes: els automòbils.

la deterioració progressiva del castell i aprofitar-ne les instal·lacions, ja que no pensam que el bar -gairebé poc més que una cantina- sigui suficient utilització d'aquest conjunt d'edificacions que ens parlen de tota l'història d'Eivissa ... Esperem que el beny s'imposi, i que la manca d'espais lliures que sofreix la moderna Eivissa faci cada vegada més apreciable els que ofereix el nucli antic. Sense oblidar, per supost, de habilitar-los a la resta de la ciutat, on encara sigui possible.

I un record per els vells carrers de la Soletat i de l'Hospital, on cauen les cases i on l'edifici de l'hospital civil -l'antic hospici dels il·lustrats_ està caiguent, ¿no hi ha manera de prestar-hi una atenció? En una Eivissa tan mancada d'equipaments socials deixam malbaratar uns espais i unes construccions que, amb un pos de cura, podrien prestar un serveis públics. Els organismes públics que, ara, han estat democràticament elegits ténen la paraula.

NOTES CAPITOL II

- (1) Aquesta extensió és la que dóna BARCELO PONS, 1964-b), p. 225.
- (2) Apud CHUECA GOITIA, p. 16-17
- (3) Apud CARTER, p. 158
- (4) Apud CARTER, p. 161-162
- (5) Traduïm de la versió castellana de ALMAGRO GORBEA, p. 12-13
- (6) La producció de figues, molt apreciades, i de blat, les coneixem a través d'altres autors clàssics; veure JUAN CASTELLO, p. 23
- (7) TARRADELL-FONT, p. 239-240
- (8) Agraïm la informació a En Jordi FERNANDEZ, director del Museu Arqueològic d'Eivissa
- (9) FERNANDEZ GOMEZ, 1975, p. 36-37
- (10) COSTA RAMON, 1962
- (11) 1751, Resumpta ..., p. XX
- (12) TARRADELL-FONT, p. 246-248
- (13) MAÑA DE ANGULO, 1947
- (14) CAMPO, p. 24
- (15) Traduïm de la versió castellana de ALMAGRO GORBEA, p. 14
- (16) JUAN CASTELLO; nota 46, p. 24
- (17) Rebutjat de Mallorca, Magó es dirigí a Menorca, allà ocupà, per la força, el port de Maó, on hi hivernà i aconseguí dos mil mercenaris que envià a Cartago; MACABICH, 1931, nota 12, p. 15.
- (18) JUAN CASTELLO, nota 47, p. 24
- (19) CAMPO, p. 93-98
- (20) ESCANDELL BONET, 1957-a), p. 1-11
- (21) MACABICH, 1932, p. 25, reproduïx el següent text del canonge GONZALEZ DE POSADA: "En la iglesia del Hospital general de la ciudad está por brocal de un pozo un insigne capitel de orden corintio de mármol; y en el año 1789 se halló un plinto de vara y media de diámetro en las excavaciones de uno de los algibes del palacio episcopal; y estas piezas en proporción arquitectónica suponen columnas de 30 a 35 pies geométricos, que con trozos de otras que hay dispersas por la ciudad, dan indicios de verdad a lo que escriben algunos sobre la existencia de un magnífico templo a Mercurio en tiempo de los Griegos (es refiereix als romans) en el mismo parage en que está ahora la Catedral", (Ibiza Arqueológica e Histórica en 1791, B.R.A.H, LI, Madrid, 1907)
- (22) FERNANDEZ, en premsa, ens parla d'una làpida amb una clàusula testamentaria d'un ciutadà que deixava a la República Ebussitana 90.000 sextercis per pagar els tributs a Roma en anys dolents, i altres 6.000 sextercis amb els rèdits dels quals s'hauria de finançar cada any, en el dia del seu neixement, la celebració d'uns jocs nocturns amb llanternes (d'oli).
- (23) Notícia de GONZALEZ DE POSADA; APUD FERNANDEZ, en premsa.
- (24) FERNANDEZ, en premsa, i veure supra nota 22

- (25) MACABICH, 1932, p. 27 (seguint a GONZALEZ DE POSADA)
- (26) ROMAN Y CALVET, p. 36-39
- (27) CAMPO-FERNANDEZ, passim
- (28) PIFERRER-QUADRADO, p. 592
- (29) ALMAGRO GORBEA, p. 15
- (30) FERNANDEZ, en premsa
- (31) PIRENNE, 1970, p. 9-10
- (32) PIFERRER-QUADRADO, p. 593
- (33) ROSSELLO BORDOY, passim
- (34) REGLÀ, p. 21-23 i 35-41; Gran Enciclopèdia Larousse, t. 6, p. 888
- (35) ESCANDELL BONET, 1967, p. 54
- (36) COSTA RAMON, 1962, passim
- (37) Veure infra, p. 36 (5) les descripcions de l'Eivissa musulmana i de la cristiana per els cronistes medievals.
- (38) Veure supra, capítol I, nota 4, p. 17
- (39) ESCANDELL BONET, 1957-a), passim; i CAMPO, passim
- (40) A més a més de la proximitat al nord d'Àfrica, amb les consegüents relacions mútues, els imperis nordafricans almoràvits i almohades dominaren les Illes el període més llarg de la seva història com a "Illes Orientals de Al-Andalus" ROSSELLO BORDOY, p. 73, ens parla de l'emigració massiva a les Illes de maghats almoràvits, fugitius després de llur desfeta enfront dels almohades. I un renegat -muladí-, de Girona, Abu al-Mundir, dirigia la defensa de la ciutat d'Eivissa quan l'expedició pisana (ROSSELLO BORDOY, p. 61).
- (41) PIFERRER-QUADRADO, p. 594, i el text íntegre del document a p. 279-280
- (42) MACABICH, 1940, p. 17-23
- (43) FAJARNES TUR, 1902 i 1929-b); VON PERFALL
- (44) VILA VALENTI, 1953 i 1961
- (45) VILA VALENTI, 1961, p. 39
- (46) REGLÀ, p. 15-16
- (47) ALOMAR, p. 27, la cita és, en realitat, del Liber Gestorum, ampliació de la Crònica de Jaume I, del domini català Pere Marsili, escrit cap el 1313-14 per ordre de Jaume II
- (48) PIRENNE, 1970, p. 14
- (49) ROSSELLO BORDOY, p. 116
- (50) ROSSELLO BORDOY, p. 40
- (51) ROSSELLO BORDOY, p. 90-91
- (52) SOLDEVILA, p. 421
- (53) MACABICH, 1959, passim
- (54) CASTELLO GUASCH, passim
- (55) ROSSELLO BORDOY, p. 116; comparar-la amb la descripció de Diodor, veure su-

pra, p. 20

- (56) ROSSELLO BORDOY, p. 116
- (57) PEREZ CABRERO, p. 29
- (58) ROSSELLO BORDOY, p. 116. L'informació sobre al-Idrisi està extreta de la Gran Enciclopedia Larousse, t. 5, p. 893
- (59) Participaren en aquesta "croada" els pisans (amb unes 300 naus) amb el concurs de Roma, Lucca, Firenze, Siena, Valterra, Pistoja, Lombardia i Sardenya; i el comte de Barcelona, Ramon Berenguer III, qui dirigí la flota; además, Montpeller, Narbona, Arlès, Nimes, Beziers i Empúries. En total una esquadra d'unues 500 naus, amb uns 75.000 combatents i 900 cavalls. Abans de l'atac definitiu a la ciutat hi hagué descabertas i desembarcaments previs -dos a Eivissa i un a Formentera-, a fi d'estudiar les característiques de la costa i els efectius islàmics (ROSSELLO BORDOY, p. 57-61)
- (60) PIFERRER-QUADRADO, p. 595, ens dóna aquesta part del poema en llatí; i VILLANGOMEZ, 1974, p. 264, la traducció catalana
- (61) PEREZ CABRERO, p. 24-25
- (62) Veure fig.nº 5
- (63) Veure infra, La conquesta catalana, p. 44-54
- (64) Veure infra, p. 55
- (65) MARI CARDONA, 1978, 27, p. 34
- (66) COSTA RAMON, p. 41
- (67) MARI CARDONA, 1976, p. 48-49
- (68) FOSTER, p. 91
- (69) Les característiques generals de les ciutats hispanomusulmanes les prenem de TORRES BALBAS, 1953, i les aplicam a Eivissa en el poc que els nostres coneixements ens permeten
- (70) Un indici de la localització de l'alcaiceria de la medina eivissenca podria ésser la presència, a l'actual carrer del bisbe Torres, de la capella de l'Esrança, del gremi de teixidors, enfront del carreró del mateix nom i a prop de la plaça de la Catedral. ¿Hi hagué una continuïtat en l'ocupació de l'espai dels gremis musulmans de draps i el que tengueren els cristians del mateix ram d'activitat?
- (71) Ens crida l'atenció l'existència encara al segle XVII, dins el recinte de l'Almudaina, d'uns molins (¿fariners?), segons hom dedueix de les Reales Ordenaciones ... de 1686, publicades l'any 1751, p. 48; diu així:
"Y porque conve que los Molins de la Modayna estigan sempre condrets, y haze persone, que cuyde dells, axí per lo temps que hi ha falta de aygua, com de un siti, y per quãsevol altre accident, estatuim, ordenam i manam que los Jurats tingan obligació de que sempre hi haze persona quels tenga condrets, y cuyde dells, donantli lo salari competent à coneguda del Gdor., ó en virtud de Concell Gl. segons de ans estava dispost".
- (72) La paraula àrab rabad, de la qual procedeix la cristiana raval, figura a gairebé tots els diccionaris àrabs amb el mateix significat de la derivada espanyola, o sia, barri exterior al nucli principal de població, és a dir, la medina a les ciutats musulmanes. Però també s'en diuen ravals als barris del recinte murat central, encara als més cèntrics; així els termes rabad (= raval) i

harat (= barri) poden trobar-se utilitzats indistintament a les ciutats islàmiques (TORRES BALBAS, 1953, p. 160)

- (73) CHUECA GOITIA, p. 65-86
- (74) FAJARNES TUR, 1903, p. 105
- (75) COSTA RAMON, 1962, p. 47-50
- (76) COSTA RAMON, 1962, p. 68
- (77) COSTA RAMON, 1962, p. 10-11
- (78) TORRES BALBAS, 1955
- (79) ALOMAR, p. 6-10
- (80) VILLANGOMEZ, 1974, p. 71
- (81) BARCELÓ PONS, 1964-b), p. 227
- (82) Al-Sabini, sobre-nom de Idris Ibn al-Yamani, poeta musulmà eivissenc del segle XI, protegit del rei Alf Ibn Muyahid de Dènia i de Ibn Rasiq (amic fidelíssim i administrador d'impostos de Muyahid, pare d'Alf) és el únic poeta de les "Illes Orientals de al-Andalus" que figura a l'antologia poètica recollida el 1253 per Ibn al-Magribi (i que fou traduïda per E. García Gómez i publicada a Madrid el 1942 amb el títol El Libro de las Banderas de los campeones), ja que aqueix "no troba a l'illa de Mallorca, malgrat la seva extensió, un poeta els versos del qual siguin dignes d'ésser inclosos en aquesta col·lecció" (ROSSELLO BORDOY, p. 116).
- Per la nostra part, creim que per que floreixi un poeta important, com al-Sabini, és necessària una base humana relativament nombrosa i, sobre tot, una complexitat de funcions socials; els esclaus a Eivissa, en aquesta època, devien d'ésser quantitativament importants en relació a la resta de la població, cosa que permetria que un grup relativament reduït pogués dedicar-se a tasques de creació i d'especulació filosòfica i científica.
- (83) VICENS VIVES, p. 100-103
- (84) Veure infra, en aquest mateix capítol, La problemàtica de la continuïtat. Els pobladors, p.
- (85) SOLDEVILA; p. 28 i nota 7, p. 222
- (86) SOLDEVILA, p. 421 i nota 6, p. 602
- (87) ROSSELLO BORDOY, p. 100
- (88) Aquests dos objectius queden exposats explícitament a la Crònica de Ramon Muntaner, cap. VIII:

"E après que hac presa la Ciutat (es refereix a la de Mallorca), tot se reté a ell. E hao a lleixar la illa de Menorca que és a trenta milles prop la illa de Mallorca, a almoixerif de Menorca qui se'n féu son hom e son vassall, e s'avenc ab ell que li donàs son cert treüt tots anys. E semblantment féu de l'illa d'Eivissa, que és a seixanta milles prop la illa de Mallorca. E cascuna és bona illa e honrada; e cascuna vogi cent milles; e cascuna era molt bé poblada de bones gents de moros.

E açò féu lo dit senyor rei per ço com no s'hi podia aturar, que els sarraïns del regne de València li corrien gran res de la sua terra, e així les fronteres soferien-ne gran damnatge, per què a ell fo mester que hi anàs acórrer. E per ço senyaladament lleixà així les dites illes que en aquella saon no en gità los sarraïns; e així mateix los lleixà per ço con havia a poblar de les

- sues gents la Ciutat de Mallorca e la illa tota, e així la una població val-
gra menys per l'altra; per què li parec mellor, e així fo: que lleixà les di-
tes dues illes poblades de sarraïns, qui en sa mà s'era tota hora de conque-
rir despuis" (SOLDEVILA, p. 673)
- (89) SOLDEVILA, nota 7, p. 126. L'inf feudació del dret de conquesta d'Eivissa a Pe-
re de Portugal era a canvi del comtat d'Urgell, que aquest havia heretat de
la seva dona Aurembiaix. El comte del Rosselló era el principal personatge
de la cort de Jaume I, a qui ja havia ajudat en la conquesta de Mallorca.
- (90) Es refereix a Ponç Guillem de Torroella, segons indicació de la mateixa crò-
nica. Tots tres: Guillem de Montgrí, Bernat de Santa Eugènia i Ponç Guillem
de Torroella, eren germans, senyors empordanesos molt estimats del rei. En
Bernat de Santa Eugènia havia quedat com a Governador reial a Mallorca des-
prés de la conquesta d'aquesta i de la marxa del rei de l'illa.
- (91) SOLDEVILA, p. 62
- (92) La festa de Sant Miquel de setembre, dia 29 del mes, és una data clau a la
Catalunya rural, és a la qual hom fixa el termini dels contractes de tipus
ramader; suposa l'acabament de l'estiu, quan els ramats canvien de pastures
baixant de les muntanyes a les planes. En aquest cas, s'aplica a un contrac-
te de tipus militar, en el qual, el període d'actuació més escaient, compren-
ent la primavera i l'estiu, hi és inclòs.
Agraïm l'informació sobre el significat d'aquesta data del 29 de setembre
al Dr. D. Joan Vilà Valentí.
- (93) Aquests dos documents, l'inf feudació d'Eivissa a Guillem de Montgrí i el con-
veni entre aquest i el comte del Rosselló i l'infant Pere de Portugal, amb
un breu comentari, han estat publicats per MARI CARDONA, 1976, p. 19-32.
En tots dos, consta explícitament que els feus es tendran "a l'estil de
Barcelona" (ad consuetudinem Barcinonae), cosa que suposa l'integració de
les Illes Pitiüses al conjunt de les terres catalanes.
- (94) SOLDEVILA, nota 7, p. 126
- (95) SOLDEVILA, p. 62
- (96) MARI CARDONA, 1976, p. 33
- (97) MACABICH, 1955, p. 270
- (98) MARI CARDONA, 1976, p. 60. Disortadament no ens queden ni l'original ni les
còpies del repartiment de la vila, que podria haver donat tanta llum sobre
l'estructura urbana de l'Eivissa islàmica i la dels primers temps del domini
cristià.
- (99) MARI CARDONA, 1976, p. 61-79, 164-167, 173-175 i 183-197, reproduïx els doe-
cuments del Memoriale divisiones, el de compra de la part de Nunó Sanç, com-
te del Rosselló, per Guillem de Montgrí, i el testament d'aquest darrer.
- (100) MACABICH, 1935, p. 11-13 i 65-70. Veure un extracte de la Carta de Franque-
ses a l'apèndix, Document I, p. 457
- (101) MACABICH, 1936, p. 14-16
- (102) MACABICH, 1964, p. 15-24 i 27-32
- (103) FAJARNES TUR, 1929-a), p. 17
- (104) PIFERRER-QUADRADO, p. 601; MACABICH, 1942, p. 17
- (105) PIFERRER-QUADRADO, p. 597-598, copiant a Marsili, Liber Gestorum

- (106) GONZALEZ DE CLAVIJO, p. 48
- (107) Veure COSTA RAMON, 1962, **gràfics IX, XI i XIII**, p. 22-23, 27-28 i 38-39, respectivament.
- (108) COSTA RAMON, 1962, p. 27-30, **reprodueix la medieval plaça de la Torreta** (avui de la Catedral).
Sobre el cementiri, veure **MACABICH**, 1955, p. 350; i **CLAPES**, 1902-c), p. 68-71
- (109) SEBASTIAN, 1973, p. 44
- (110) **MACABICH**, 1955, p. 212-213. **Sobre el paper d'hospici**, veure **ARXIDUC**, t.II, p. 55
- (111) Veure foto nº 14 . Segons **QUADRADO**, p. 604, la família dels Laudes s'instal·là a Eivissa el segle XV
- (112) Podrien ésser també **modificacions del segle XVI** en que la construcció de les muralles portà un **augment de les activitats econòmiques**, i encara es seguia, en certs casos, **utilitzant el gòtic com a estil arquitectònic**
- (113) **MARI CARDONA**, 1976, p. 219-220
- (114) **PIFERRER-QUADRADO**, p. 603
- (115) **PIFERRER-QUADRADO**, p. 602-603
- (116) El príncep Felip (futur Felip II) havia quedat com a governador dels regnes hispànics l'any 1543, en el qual, el seu pare, l'emperador Carles V, havia tengut que marxar a **Alemanya**, en plena escissió protestant aleshores. Des del 1551, per el rescripte D'Augsburg, li és conferit al príncep "el más absoluto poder y real magestad" "sin conocer ningún otro por encima en los negocios temporales" (**ESCANDELL BONET**, 1970, p. 16)
- (117) **ESCANDELL BONET**, 1970, p. 13
- (118) **ESCANDELL BONET**, 1970, p. 19
- (119) **ESCANDELL BONET**, 1970, p. 20
- (120) En aquest apartat seguim el treball de **ESCANDELL BONET**, 1970, passim
- (121) Calvi treballà simultàniament a les fortificacions de Roses, Barcelona, Maó, Mallorca, Màlaga, Gibraltar, Càdis i Perpignan, a més de a les d'Eivissa, per la qual cosa, la seva absència de l'illa era la tònica dominant
- (122) En un plànol de les fortificacions de la vila d'Eivissa de 1727, el baluard del Portal Nou porta el nom de Sant Pere i "portal nou" és només l'accés al recinte murat. La fotocòpia -d'un original a la Cartoteca Històrica del Servicio Geográfico del Ejército- ens ha estat donada a conèixer per En Jordi Fernández, director del **Museu Arqueològic d'Eivissa**
- (123) Veure fig. nº 3
- (124) Veure fig. nº 6 . De la primitiva traça de Calvi queda, com a testimoni, la torre redona que hi ha a la plaça de Lluís Tur, sense cap funció defensiva, que quedà a l'interior del recinte en rectificar Fratin la traça.
- (125) **MACABICH**, 1940, p. 19
- (126) **FAJARNES TUR**, 1928, p. 13-14
- (127) **FAJARNES TUR**, 1887, p. 31

- (128) MACABICH, 1942, p. 18
- (129) FAJARNES TUR, 1928, p. 11-14
- (130) Sobre la situació d'Eivissa acabada la guerra de Successió, veure PIÑA RAMON, *passim*
- (131) MACABICH, 1941, p. 37-44; Id, 1942, p. 37, on indica que l'any 1643 molta gran part de l'església del convent està ja construïda
- (132) Sobre els jesuïtes i el Seminari, veure CLAPES, 1902-1903-b); ARXIDUC, t. I, p. 258-269 i t. II, p. 62-62; i MACABICH, 1942, p. 14-15
- (133) Les beques eren distribuïdes de la sgüent forma: una d'anomenament del Governador, 3 per a mà major, 2 per a mà mitjana, 1 per el raval de la Marina, i 1 per a cada un dels cinc **quartens** (el quatre originals havien augmentat a cinc amb la creació del "quartó del Pla de Vila). Els alumnes s'estaven al Seminari set anys, des del **onse als divuit** d'edat (ARXIDUC, t. I, p. 258-259)
- (134) ARXIDUC, t. II, p. 60-61; i MACABICH, 1941, p. 29-30
- (135) MACABICH, 1943 , p. 41
- (136) SEBASTIAN, p. 33
- (137) ARXIDUC, t. II, p. 63
- (138) El que el Pare Gaietà de Mallorca interpreta com el vestit i la parla de la Balear major, és, en realitat, el pagès eivissenc i la variant catalana de l'illa d'Eivissa, amb certes diferències respecte dels de la germana mallorquina
- (139) REGLA, p. 167-169 i 171-172. El Capità General presidia la Reial Audiència i tenia vot en els assumptes de govern, però no en els judicials. La creació de la Reial Audiència data del juliol de 1715, en que les Illes es rendiren a les armes borbòniques (Catalunya havia caigut l'onze de setembre de 1714)
- (140) La bula de Pius VI creant el bisbat d'Eivissa i Formentera és reproduïda a MARI CARDONA, 1976, p. 262-300
- (141) MACABICH, 1943 , p. 21
- (142) Quant a la defensa de les Illes, pensem en la rivalitat amb Anglaterra, en virtut de l'aliança hispano-francesa per els "Pactes de Família"; amb una presència anglesa a Menorca. Cosa que fa que des del primer moment del regnat de Felip V hom atengui a les defenses militars d'Eivissa -amb multitud de plànols al respecte. I la vigilància marítima, en temps de Carles III, durant la Guerra dels Set Anys.
- (143) MACABICH, 1943 , p. 16-19
- (144) VILLANGOMEZ, 1972, p. 11-14
- (145) MACABICH, 1943 , p. 36-39
- (146) MACABICH, 1943 , p. 44-54
- (147) A més a més de la marina mercant i la de pesca, pensem en les necessitats bèliques, guerra primer contra la Convenció revolucionaria francesa, després contra Anglaterra en virtut de les aliances tàctiques amb el Directori francès i amb Napoleó, per acabar amb la guerra de l'Independència contra el mateix Napoleó. Tot això, a part del cors, sempre present
- (148) PEREZ CABRERO, p. 38

- (149) BARCELÓ PONS, 1964-a), p. 211-213
- (150) MACABICH, 1943 , p. 34
- (151) L'Hospici, creat el 1784, funcionava el 1786 a un edifici vell, reconstruït poc després i ampliat pel bisbe Azara, a l'actual carrer de l'Hospital -i abans de l'Hospici- L'escola per als expòsits era a la Marina, però amb l'ampliació d'Azara s'instal·laren a l'edifici de l'hospici telers, fàbrica de sabó i altres manufactures -sobre tot del ram textil. (MACABICH, 1947-a), p. 45; i 1955, p. 131 i p. 213)
- (152) MACABICH, 1955, p. 99
- (153) MACABICH, 1955, p. 131
- (154) MACABICH, 1955, p. 142; ho fa notar a través dels comentaris a les reclamacions del bisbe Carrasco davant la desamortització.
- (155) La relació de millores feta a l'"Inventari" de Soler, pot veure's -en la part referent a la ciutat- a MACABICH, 1947-a), p. 45-47
- (156) MACABICH, 1955, p. 199 i p. 212
- (157) Com a resum d'aquest període històric poden consultar-se les obres de R. CARR: España 1808-1939, Barcelona, Ariel, 1969; i, més reduïda, la part de J.M. JOVER a Introducción a la Historia de España, Barcelona, Teide, p. 506-781 de la 9ª edició, 1972
- (158) GLAPES, 1902-a). Per la dificultat de trobar aquesta obra, en reproduïm el text complet de la biografia de Josep Ribas:
- "Entre aquellos venerables varones que firmaron en 19 de marzo de 1812 la Constitución de Cádiz estaba un representante de Ibiza, que era, además, hijo preclaro de nuestra isla. D. José Ribas, nacido en 1763 y, según creemos, en el pueblo de San Agustín, fue cura párroco del de San José desde que tomó posesión de la prebenda en 7 septiembre de 1791 hasta el 5 agosto de 1831 que en dicha parroquia terminó sus días. Desempeñó, además de los mencionados, varios cargos en la Comunidad de presbíteros de Santa María, y aunque no llegó, que sepamos, a publicar trabajo alguno literario mostróse, como representante en Cortes, orador elocuente y amante solícito de su isla querida, en defensa de cuyos intereses estuvo siempre en la brecha: tales circunstancias creemos que le hacen acreedor a un buen recuerdo de parte de los ibicencos y que son bastantes para que con su nombre honremos las páginas de la Biblioteca Ebusitana.
- Fue elegido para las Cortes de 1810 jurando el cargo y tomando asiento en el Congreso en 14 diciembre del mismo año. En 19 de marzo de 1812, como ya hemos dicho, firmó la Constitución. En 25 de abril del siguiente las Cortes le concedieron, a solicitud del Alguacil de la Real Casa y Corte, permiso para evacuar informes. En 5 de mayo de 1813 se lo concedieron para pasar a tratar con la Regeñcia asuntos pendientes de su provincia. En 13 septiembre de igual año "accedióse à la solicitud de los Sres. Alcaina, opisbo de Ibiza, Rivas y Sirera, concediéndoles licencia para regresar à sus respectivas provincias".
- Mostróse en sus discursos ilustrado y amante de las ideas nuevas, sobre todo en el empeño con que tomó la organización de los ayuntamientos constitucionales de la isla de Ibiza, a que parece que se oponían ciertos elementos. Vamos a citar alguno de aquellos, y varias proposiciones de entre las muchas que presentó.
- Discurso del 27 junio de 1811 sobre la incorporación a la Corona de bienes enajenados.

Exposición de necesidades de Ibiza y Formentera y remedios que conven-
dría adoptar, presentada el 11 febrero de 1811.

Exposición solicitando la conservación de las leyes especiales por que
Ibiza se rige en la resolución de sus pleitos civiles y criminales, pre-
sentada en 29 octubre de 1811.

Proposición, en 22 febrero de 1813, sobre formación de los ayuntamientos
constitucionales de Ibiza.

Otras proposiciones, en 4 y 5 junio de 1813, sobre haber el jefe políti-
co de Baleares hecho cesar los ayuntamientos constitucionales de los pue-
blos de la campiña de Ibiza que el de la capital de la isla, por disposi-
ción de las Cortes, había mandado que se creasen".

(159) MACABICH, 1955, p. 44-47 i 216-217

(160) Veure: AQUENZA, 1902-a) i 1902-b); CLAPES, 1902-b) i 1902-1903-a); MACA-
BICH, 1955, p. 5-39, 70-75, 79-80, i 217-230; i LLABRES, 1958, p. 164.

Com a mostra de la composició social dels lliberals, veiem aquest text
reproduït per LLABRES, de les Memòries del capità Juan López Pinto, emi-
grat de Cartagena en 1823, on havia defensat la plaça junt al general To-
rrijos contra els francesos ("Cent Mil Fills de Sant Lluís") que vengueren
a restaurar l'absolutisme de Ferran VII; el vaixell que el tregué de Car-
tagena portava marineria eivissenca, que volgué passar a veure llurs fami-
liars, i de la seva curta estada a la ciutat ens diu López Pinto:
"Hallamos en Ibiza un pueblo liberal, patriota, sensato y digno de la Cons-
titución que la fuerza le arrancaba". Es refereix, és clar, als mariners i
comerciants de la Marina.

(161) Malalt el rei des del setembre, d'octubre de 1832 a gener de 1833 governà
interinament la reina Maria Cristina, amb caràcter moderat: decretà una
amnistia -que permeté la tornada dels lliberals- i reobrí les Universitats
-que havien estat tancades dos anys abans. El període de malaltia del rei
veurà les intrigues cortesanes per decidir la successió legal a la Corona.
Ferran VII havia firmat el març del 1830 la Pragmàtica de 1789 que resta-
blia els drets femenins al tron, l'octubre següent nasquè la princesa Isa-
bel qui, per tal raó, és declarada hereva; l'intransigència del príncep
Carles Maria Isidro, que es considera desposseït dels seus drets, ferà que
el rei -malalt- derogui la Pragmàtica el 18 de setembre de 1832, per l'in-
tervenció del comte de Campomanes; però el 22 del mateix mes, gràcies a
l'infanta Lluïsa Carlota -germana de la reina- la firmà una altra vegada
i és tornada a promulgar el 31 de desembre (durant el govern interí de la
reina). El juny de 1833 el príncep Carles és desterrat a Portugal per ne-
gar-se a jurar a Isabel com a Princesa d'Astúries. El 29 de setembre del
mateix any, morí el rei Ferran VII i esclata la guerra civil entre els par-
tidaris d'ambdós pretendents (Atlas Histórico Mundial, t. 11, p. 59, Ma-
drid, Istmo, 1974, 3ª ed.)

(162) MACABICH, 1959, p. 86 i p. 90 anomena els patrons següents en naus arma-
des en cors i amb "patents de cors i mercaderia": Gabriel Sala Medina, els
anys 1810, 1814 i 1823; Antoni Ferragut de Juan, any 1822; Joan Ramon, any
1823; Miquel Tuells de Andrés, any 1823; Mateu Calbet de Mateo, any 1824;
i Antoni Colomar de Miquel, any 1824.

LLABRES, p. 127 i p. 157-159 ens fa, entre d'altres, un resum biogràfic
d'Antoni Riquer, el "darrer corsari eivissenc", nat a la Marina -al carrer
del Mar (avui del bisbe Cardona)- i mort també a la Marina -al carrer de
la Mare de Déu. Diu d'ell que "el 6 d'octubre de 1826 fou concedida patent
de cors contra els insurrectes de les nostres Amèriques que solcaven la

Mediterrània, al berganti goleta " Palmira ", propietat del capità D. Miquel Palmer i de D. Sebastià Cañellas, del comerç i matrícula de Palma, es conferí el mando al tinent de fragata graduat D. Antoni Riquer. La nau de 74 Tm., molt velera, artillada amb 6 obusos de a 18 en bateria i un canó del mateix calibre, era tripulada per 80 hòmens, de Mallorca i Eivissa en majoria ... " El 1832 Antoni Riquer "manava el Sant Josep, (a) el Lidor. Comtava 34 anys de serveis, d'ells 30 com a capità de corsari i havia fet més de 100 preses en favor de la Reial Hisenda. Però coincidia en ell l'anomalia, filla de la confusa legislació d'aleshores, que malgrat d'estar graduat de tinent de fragata de l'Armada i ser ja sexagenari, apareixia servent en classe de carabiner de costes i fronteres, a la 12ª comandància del Port, pel que sol·licità la llibertat de compromís ... " "L'abril de 1839 era comandant del falutxo guardacostes El Fenix, de 25 Tm i 17 tripulants".. El 1840 "es retirà a Eivissa" ... i el 1846 "morí a la seva casa del carrer de la Mare de Déu" ... "I amb ell es tancà la història del cors espanyol".

Una de les proeses de Riquer, la presa del vaixell anglès "Felicity" comandat per el corsari "El Papa", durant la guerra contra Anglaterra, l'any 1806, ha quedat rememorada per a sempre en el monument als Corsaris Eivissencs, inaugurat a la commemoració del centenari, i que encara avui s'aixeca al port d'Eivissa, a la plaça que duu el nom del marí Riquer.

- (163) Es trenacava així amb la divisió en 5 quartons de l'època moderna, en que el nou municipi d'Eivissa hauria pogut coincidir amb els límits del "quartó del Pla de la Vila". De fet, la nova divisió municipal es reduí a una suma de parròquies rurals, quedant el nucli principal de cada nou districte administratiu convertit en cap de municipi.
- Per un intent de supressió dels municipis forans, vegis MACABICH, 1955, p. 238-241, cosa que ens demostra els intents de la ciutat per mantenir la seva preeminència en tots els àmbits de la vida pitiusa.
- (164) A l'"Informe" de 1845 s'indica que els secretaris dels Ajuntaments rurals -tret del de Formentera- viuen a Vila, i són els responsables de la bona marxa dels respectius municipis, per manca de cultura del batle i del consistori. Afeixiguem la força del caciquisme i la dependència, econòmica i política, del camp envers de la ciutat i podrem fer-nos una idea del domini ciutadà. El segle XX l'impacte del turisme i l'expansió urbana de Vila ha fet necessàries dues ampliacions del terme municipal de la ciutat, per arribar, encara només, a unes 10 Ha; aquestes ampliacions han estat fetes a costa dels municipis de Santa Eulària -per l'est- i de Sant Josep -pel sud i oest.
- (165) MACABICH, 1955, p. 93 i 140-143 sobre desamortització; p. 121-122 sobre moderats i progressites i llurs relacions familiars
- (166) Sembla que les fluctuacions de persones entre els partits dinàstics -conservadors i lliberals- eren molt freqüents en els polítics eivissencs, segons podem deduir de MACABICH, 1955, p. 245, 263-264, 270, 276, 284 i 286-287. Tots ells cercaven el suport de la "Salinera", empresa mallorquina, de gran importància econòmica i social a les Pitiüses. El 1890 es fusionaren les societats "recreatives" del partit conservador -"Liceo Ebusitano" i del partit lliberal -"Academia del Pueblo"- en una sola que rebé el nom de "Casino Ibicenco" i que s'instal·là en els alts del local social a Eivissa de la "Salinera". Sembla que una de les poques famílies que es mantengueren sempre fidels al mateix partit fou la dels Roman, afectes al partit Lliberal.
- Sobre el moviment obrer, vegis, "Archivos", any III (Ciutadella, 1904), p. 5-8; MACABICH, 1955, p. 275; SERRA BUSQUETS, 1977 i 1978; I SERRA-ESCAN+DELL, p. 103-105 i 110-113.

(167) La Societat, creada el 14 desembre de 1845, quedà constituïda de la següent forma: Director: Ilm. Sr. Bisbe D. Basilio A. Carrasco Hernando; Vicedirector: D. Juan Carrasco López, Governador del Bisbat i Vicari General (aquests dos havien estat primer anomenats "socis de mèrit" i, en acceptar, reberen els càrrecs per renúncia respectiva, en favor seu, dels senyors D. Ignaci Llobet Arabí i D. Antoni de Bardaji); Censor: D. José María Ferrer, advocat; Vicecensor: D. Mariano Riquer, advocat; Comptador: D. Domingo Valerino, propietari; Vicecomptador: D. Miguel Será, propietari; Tresorer: D. José Ramón Torres, propietari; Vicesecretari: D. Sebastián Llobet, metge. Socis: D. José Puget, prebiter; D. Antonio Puigrós, presbíter; D. Ignaci Llobet Arabí, propietari; D. Juan Wallis y Gotarredona, comerciant i propietari; D. Edmundo Wallis, id; D. Pedro Palau; D. José Hernández, advocat; D. José Cirer; D. Lorenzo Ferrer, metge; D. Bernarde Salleras, propietari; D. Juan Ramón Torres, comerciant; D. Pedro Guasch (Musson), propietari, resident a Santa Eulària; i D. Juan Clapés (Poll), id, resident a Sant Llorenç.

Tenien socis corresponsals a Madrid, València, Barcelona i Palma; i un corresponsal a cadascuna de les parroquies rurals pititüses, a excepció de Sta. Eulària i St. Llorenç, per ser-ne socis dos residents.

Es crearen comissions per els diferents aspectes de l'economia. El president de la Comissió d'Arts era D. Edmundo Wallis, i el de la d'Agricultura ho devia de ser D. Juan Carrasco -que era nebot del bisbe. Entre les tasques realitzades per la Societat trobam les següents: foment de cria de mules (bàsiques a l'agricultura), introducció d'arades més modernes, cultiu de la morera (els cucs de seda estaven instalats a una cel·la del nou desamortitzat convent de dominics i els capolls eren enviats al corresponsal de València) i del càrritx, empalt d'oliveres en ullastres i plantació de tarongers, llimoners i garrovers; s'establí un viver a Can Obrador (finca cedida a tal efecte per el bisbe Carrasco) i cultius experimentals a terres també cedides per D. Pere Guasch (Musson), de Santa Eulària; s'instalaren fàbriques de terrissa i sabó mol. Quant al comerç, i per problemes de sequedat, es demanà i aconseguí del Govern poder introduir, lliure de drets, el fenc i la palla necessàris l'any 1846 (MACABICH, 1955, p. 177-179)

(168) MACABICH, 1951, p. 146

(169) Revista "Ibiza", 1ª època, nº 3, p. 42-43, i nº 4, p. 60.

(170) Veure nota 167

(171) MACABICH, 1955, p. 79-125, en notes disperses, disposades per ordre cronològic de múltiples esdeveniments

(172) MACABICH, 1955, p. 21

(173) MACABICH, 1955, p. 106

(174) MACABICH, 1955, p. 79-125 i 236-306, en notes disperses, per ordre cronològic d'esdeveniments múltiples

(175) Padrons municipals de 1817, i de 1860 (quaderns 1 i 2). El segon ha estat estudiat per Ernest PRATS, el primer per mi mateixa. A ningun dels dos no podem donar les dades completes per causa de les dificultats de treball a l'Arxiu Municipal, ara en vies d'organització, malgrat la bona disposició de les autoritats municipals, que volem agrair des d'aquí.

(176) ARXIDUC, t. I, p. 199

(177) PEREZ CABRERO, p. 116-123

(178) BISSON, 1972, p. 13

- (179) Veure notes 171 i 172 d'aquest capítol
- (180) MACABICH, 1955, p. 21-22 i 28
- (181) ARXIDUC, t. II, p. 25-29
- (182) PEREZ CABRERO, p. 116
- (183) ARXIDUC, t. II, p. 55
- (184) FAJARNES CARDONA, 1978, p. 115
- (185) Ajuntament d'Eivissa. Secció d'Obres. Informació sobre l'original i consulta personal, per cortesia de l'aparellador municipal, Sr. Mauri
- (186) ARXIDUC, t. II, p. 18
- (187) ARXIDUC, t. II, p. 5-68
- (188) ARXIDUC, t. II, p. 67
- (189) Abans del 1936 hi havia una companyia d'infanteria com a destacament al Castell, amb una secció a Formentera, i un arsenal. Pronunciada l'illa a favor de l'aixecament militar, el control d'aqueix arsenal fou una de les raons que decidiren el desembarc de les tropes republicanes a Eivissa -i la consegüent ocupació de Formentera-; però es retirarien al cap d'un mes. Agraïm l'informació sobre les defenses d'Eivissa al topògraf militar i comandant honorari, D. Josep Vallès.
- (190) TORRES, p. 69
- (191) Reseña Estadística Provincial. Baleares 1974, p. 170-171
- (192) Veure infra, capítol III, p. 114 i fig. nº 12
- (193) TORRES, gràfic p. 70

APENDIX DOCUMENTAL

DOCUMENT I

Extracte de la Carta de Franquicies, de la còpia publicada per mossen Macabich
A Historia de Ibiza II. Feudalismo, p. 65-70.

"En nom de Krist sia a tots **manifest**. Que nos en **Guillem** per la permissio divina elet **de** Tarragona, el **enfant en Pere** Senyor del Regne de Mallorques, en Nuno Sanç Senyor de Rossello, de Serdenye e de Conflent, per nos i per el successors nostres ab aquesta scriptura perdurablement valedora donam atorgam e loham a vos **amats e feels** nostres **tots e sengles** pobladors e habitants del castell e de les illes de Eviça e de Formentera presents e esdevenidors que allí habitets e poblets, e donam a vos **cases e casals** e ortals e us de prats e de pastures, e que **puscats** pescar **franquement** en la mar. E les possessions totes les quals en lo castell e en les illes **damunt dites** haurets en axi com en les cartes de nostra donació **es** contengut.

Volem encare e stablim que vos **tots** habitants del castell e de les illes .... siats aquí **franchs** de **tat** peatge **leuda** e usatge de port e daltres llochs e de portatge mesuratge e mostalafa de porta e de tots altres cosas, e de tota host e cavalcada, si per aventura nos **fahia** eh las illas adefensio daquelles.

No darets carnatge del vostre bestiar per nengun temps, ne passatge ne **arbatge** ne quarentene. ....

Tots los maleficiais que seran **entrels** habitants del castell e de les dites illes **puscan** los prohoms pacificar a **defenir** ans que clam e ferma a la cort sia feta ... De les injurries els maleficiais dels quals a la cort sera fet clam ferma-rets dret en poder de la cort nostra. E per calonia de la cort lit archa no sera penyorat, ne vesteduras ne armes **de la** persona sua ...

Per algun crim o malefici o **demanda**, no farets ab nos lo batle o cort del castell batalla per ferre calt ne per **hom** ne per aygua ne per neguna altra cosa ...

Cort o batle o saig el loch **thenent** **daquells** no entraran en les casas vostres per negun crim o per raho de sospita **tots** sols mas entraran ab II o ab III o ab IIII prohoms del castell; axi **mateix** volem que observe en naus lenys e molins .... No darets a la cort batle **p saig** res per nostra justicia a fer o enantar mas sil saig irá fora lo castell **dara** **aquell** quis clamará VI diners per legua ....

Totes les questions que **enfra** los habitants de Eviça se menen en lochs publichs on sera lo veguer ab los **prohoms** de la vila, ne vendrets a la casa del veguer, ne del batle per plet **atermenar**. ....

Los jutjaments dels crims **jutjara** la cort ab los prohoms del Castell. ....

Cascu se pusca fer corredor e puscats les coses vostres a quius voldrets fer cridar. Mas lo corredor de les coses venals jur que usarà de son offici feelment. ....

Nos nels successors nostres ne algun lochtinent nostre no farem neguna força ne desdret empersones ne en cosas vostras dementre que aperallats serets de dar fermaça de dret, si no sia enorme crim. ....

Sobreles plets de les injuries e damnatges e nafres dades e sobre totes altres coses de les quals en les cosas damunt dites no es feta mencio especial, sia recorregut als usatges de Barcelona per la honor el profit del castell e de las illas de Eviça e Formentera e dels homens burgesos habitants en aquelles. ....

DOCUMENT II

Decreto de Nueva Planta, per Eivissa i Formentera:

"Y que por quanto por Cedula despachada en Madrid à onze de Diziembre de 1717, se manda, que los Jurados de las Villas de este Reyno hayan de durar por el tiempo de dos años, y por otra de dos de Agosto de 1718. que se hayan de intitular en adelante Regidores, y no Jurados, se deverà en esta Isla, de Iviza observar en la misma conformidad, intitulandose, los que antes se decian Jurados, en adelante Rgs. que se deveràn nombrar, como los demas officios de dos en dos años, para cuyo fin, remitirà el Gdor. que es, o fuere de la dicha Isla, la proposición para el dia de todos Santos, para que hecha la elección, se puedan poner en possession el dia del año nuevo, lo que deve practicar con los nombrados en este presente año, sin que los Regidores hayan de traer Gramallas, Chias, ni otro genero de Insignia.

Que según lo dispuesto por otra Rl. Cedula del año 1718. deva cesar el Consejo Genel. cuya incumbencia, y lo que en el se trataba deverà correr por el Ayuntamiento, pudiendose nombrar los Regidores de la Rl. Fuerza Isla y Vila de Iviza; Y porque puede acontecer, ser preciso tratar algunas materias, en que se interese, el común, de toda la Isla, y Quartones de ella, para este caso hademas de los quatro Regidores deverà el Governador nombrar otras seis personas de satisfación, y intelligencia, quatro forenses, y dos de la Villa, para que los dias juntos, con la asistencia del Gdor. ò su Assessor puedan tratar, y discutir sobre lo mas combeniente à la utilidad, comun, y del publico.

Que los Regidores se devan juntar en las Casas del Ayuntamiento dos dias a la Semana, Martes y Viernes por la mañana para resolver los negocios, que ocurran desde primero de Mayo hasta primero de Setiembre à las ocho de la mañana, y desde primero de Octubre hasta primero de Mayo à las nueve, no pudiendose juntar Ayuntamiento ni determinar cosa alguna segun lo dispuesto por otra Rl. Cedula de seis de Setiembre de 1718. sin que asista el Gdor. ò su Assessor, con la advertencia, que ni el Gdor. ni su Assessor devan tener voto en el Ayuntamiento sino en caso de paridad de votos, pues en este el voto del Gdor. ò su Assessor, deva decidir.

Que quando el Ayuntamiento aya de asistir à alguna función publica de Iglesia, ò otras semejantes aya de ser precediendo el Gdor. ò su Assessor no pudiendo salir en publico de otra forma como Comunidad, necessitando para poderla representar à lo menos de los dos Regidores el Governador, ò su Assessor.

Que si ocurriese algun negocio **prompto** que no se pueda desidir en los Ayuntamientos Ordinarios, pueda el Gdor. ò su Assessor en su ausencia mandarle juntar en la Sala acostumbrada, ò en su Casa.

Que las proposiciones, que se **huvieren** de hazer en el Ayuntamiento se hagan por el Gdor. ò su Assessor en su Casa, ò por el Regidor prehemimente que assistiere al Ayuntamiento.

Que el Gdor. ò su Assessor **preciando** en el Ayuntamiento pueda levantar éste, quando le parezca **conveniente** al Rl. Servicio, y bien del publico, y poder hazer, que los Regidores **resuelvan** las dependencias que se huvieren comenzado à tratar ò determinar otro Ayuntamiento para que se concluian segun les pareciere conveniente.

Que las resoluciones, que se **tomaren** en el Ayuntamiento las deva hazer executar el Gdor. ò su Assessor.

Que el Escrivano del Ayuntamiento deva continuar en un libro las resoluciones, que en el se tomaren **estendiendo** en el la proposicion, y votos de cada Regidor, y **expressando** los que se hallaron presentes.

Que concurriendo el Gdor. en el Ayuntamiento no deva concurrir su Assessor, pues solo este, **deverà** assistir en caso de que no pueda el Gdor. por ausencia, enfermedad, ò ocupacion legitima.

Que respeto de haverse de **mantener** el oficio de Almotazen, no obstante haver mandado S. Md. se suprima en esta Isla, y que su incumbencia corra por los Regidores de las Ciudades, y Villas, si alguna de las partes a quien se executare por la pena de la ordenanza **quisiere** ser ohida en Justicia deva ser ohida en la conformidad, que hasta **aqui**, pero con la advertencia, de que se podrá apelar al Gdor. con su Assessor de la determinacion que se diere por el Juzgado del Almotazen, diciendo **devidir** estas causas el Gdor. Verbo, y sumariamente, siendo uno de los principales **cuydados** de los Regidores el gobierno economico, y politico, **deveràn** todos velar **sobre** que el Almotazen, aya observar puntualmente las **Ordinaciones** establecidas à este fin, haciendo sus instancias al Gdor. para que remedie los abusos que **pretendieren** introducir los Almotazehes deviendo à el mismo tiempo el Gdor. y su Assessor vigilar à el mesmo fin, y remediar por si los fraudes, y exsesos, que **encontraren** se cometen en materia de abastos, pesos, y medidas, y demas **perteneciente** à el gobierno economico, y politico, pues no obstante que aya Almotazen à el Gdor. y su Assessor toca mas principalmente este cuydado.

Y para quitar equivocaciones, y dudas, tanto los Regs. como los demas en sus officios deveràn arreglarse à las Ordinaciones, y estatutos con que hasta aqui se han governado empleandose cada uno en las incumbencias, que por ellos se les encargan, menos en lo que se oponga à lo contenido en este Auto, y por este su Auto dichos Señores assi lo acordaron, mandaron y rubricaron.".

Consta de seis rubricas.

Es copia sacada del original que està en el Libro de los Rls. Acuerdos Ordinarios, que para en mi officio, y con el legitimamente comprobado por mi el Secretario infraescrito de que doi fee en la Ciudad de Palma Reyno de Mallorca à veinte dias del Mes de Noviembre de 1723. Años. Andres Pons Nott. Escrivano mayor y Secretario, y de Rls. Acuerdos.

DOCUMENT III

Evolució de la Població de la ciutat d'Eivissa (1797-1950):

<u>Anys</u>	<u>Població</u>	<u>Anys</u>	<u>Població</u>	<u>Anys</u>	<u>Població</u>
1797 (a)	3.320	1857 (f)	5.551	1900 (g)	6.327
1817(b)	3.200 aprox.	1860 (d)	5.522	1910 (g)	6.225
1826 (c)	3.220	1877 (d)	5.547	1920 (g)	6.168
1842 (d)	4.988	1887 (f)	5.500 aprox.	1930 (g)	7.616
1845 (e)	5.281	1897 (f)	5.545	1940 (g)	9.644
				1950 (g)	12.283

- (a) Xifres de l'"informe" de Gaietà Soler; d'aquesta població n'hi havia unes 892 persones a la Vila murada.
- (b) Xifres del padró municipal corresponent, que no poguerem analitzar complet per dificultats d'accés a l'arxiu municipal (en període d'organització); d'aquestes, unes 1.445 persones a la Vila murada.
- (c) Xifres de MACABICH, 1955, p. 36; dels que uns 1.550 habitants a la Vila murada.
- (d) Xifres de l'Arxiduc, t. I, p. 182.
El 1860 els habitants de la Vila murada eren 1.486, segons l'estudi que del padró municipal corresponent ens ha comunicat el nostre company Ernest PRATS (estudi inèdit).
- (e) Xifres de l'"informe" del Cap Politic de la Província en la visita que va fer a les Illes d'Eivissa i Formentera l'any 1845.
- (f) Xifres de la Reseña Estadística de 1951 (I.N.E., Madrid, 1951), comunicades per Ernest Prats. La població oficial de 1887 és de 7.423 habitants, però inclou la de Formentera, que li restam, calculant-la en unes 2.000 persones.
- (g) Xifres de BARCELÓ PONS, 1970-b), p. 258. L'augment en la població del cens de 1900 és explicable per la tornada de emigrants i combatents de Cuba i Filipines després del desastre de 1898, que incidí així mateix en una frenada a l'emigració exterior.

DOCUMENT IV

Relación de la visita practicada en las islas de Ibiza y Formentera, al tenor de la Real Orden de 25 de agosto de 1845, por el Jefe Político de la Provincia, D. Joaquín Maximiliano Gibert. Ibiza:

"La Ciudad de Ibiza se halla situada en un pelado monte a la orilla izquierda de la entrada del puerto, presentándose en forma de anfiteatro, cuya base es el arrabal llamado la Marina. El puerto dista del de Palma 25 leguas marítimas. La Ciudad se halla rodeada de fuertes murallas y en ella residen el Gobernador Militar, el Obispo, Tribunal de primera instancia, la Comandancia militar de marina con la subdelegación de Rentas y demás empleados consiguientes a los funcionarios indicados. La actual población de la Ciudad es de 1.167 vecinos y 5.281 habitantes.

Administración.— El Ayuntamiento, compuesto de propietarios, y comerciantes y artesanos, es adicto al Gobierno de La Reina (Q.D.G.) y está decidido a mantener a todo trance el orden público. Su actual alcalde, D. José María Ferrer, es persona muy celosa e ilustrada.

Hallé la Secretaría en muy buen estado pero faltaban los registros civiles; y habiendo pedido explicación sobre el particular, se me contestó que se había puesto una constante resistencia por parte del clero a facilitar las notas necesarias para extenderlos. En su consecuencia me ví con el Vicario General que gobierna el Obispado a causa de la falta de salud del actual Obispo, y dejé orillado este negocio. Tal es el respeto y veneración que se merece el ilustrado Pastor de esta Diócesis y el bien que ha hecho al país, que no me atreví a dirigir ninguna fuerte reconvención al cuerpo municipal por esta falta.

Policia urbana.— En una población situada en la vertiente de una colina y teniendo un arrabal a flor de agua, el ramo que nos ocupa no puede menos de estar en muy mal estado. Las calles de la Ciudad alta son angostas e irregulares: las casas de pésimo gusto. En la parte baja de la Ciudad o sea en el arrabal de la marina hay una plaza bastante grande, las calles son más regulares, y si bien en general las casas tienen tan mal gusto como las de arriba, hay algunas que presentan mejor aspecto, pero como en ninguna hay sumideros y las más carecen de letrinas, lo que obliga a los vecinos a verterlo todo en la calle, hace que estén poco menos que intransitables, ya por la inmundicia que en las mismas se encuentra ya también por el mal olor que exalan, particular

mente durante la estación del verano. Entre las medidas que he adoptado ha sido el disponer la construcción de cloacas en algunas calles como por vía de ensayo, puesto que el estar las más de ellas edificadas a flor de agua hace que se conceptúe sumamente difícil si no imposible esta clase de trabajos en un país en que no sólo no hay persona alguna capaz de dirigirlos sino que apenas se encuentra un mal albañil. Si puedo realizar este proyecto dispondré en seguida que se construyan sumideros y desagües en aquellas.

No hay alumbrado ni por ahora la miseria del vecindario permite atender a esta necesidad. También carece de Serenos y la falta de fondos me ha obligado a limitarme a que el Ayuntamiento abra una suscripción para ver de mantener a lo menos tres, lo que confío se realizará.

Establecimientos públicos.— Casa de Beneficencia: Hay una que data desde últimos del siglo pasado y que con el nombre de casa hospicio fundó el primer obispo de dicha Diócesis, el Ilmo. D. Fr. Manuel Abad y Lasierra, la cual tuvo mayor ensanche en tiempo de su sucesor el Ilmo. D. Fr. Eustaquio Azara, quien estableció en ella una fábrica de tejidos de algodón y otra de jabón blando. Este establecimiento ha sido trasladado últimamente al convento que fué de Dominicos, sin que conserve ninguna de sus antiguas industrias. En el día no tienen ocupación alguna los recogidos en la mencionada casa, sino la de hilar las niñas con rueca; pero afortunadamente un catalán emprendedor va a plantear en el antiguo hospicio, bajo los auspicios del Ayuntamiento y míos, una fábrica de hilados y tejidos de algodón con la obligación de ocupar todos los brazos útiles de este piadoso establecimiento mediante una retribución que no bajará de real y medio a cada individuo que emplee y que aumentará según la capacidad, sin más compromiso por parte del cuerpo municipal que el proporcionarle gratuitamente local a propósito, a cuyo fin ha destinado el antedicho. La casa de beneficencia albergará en el día unas cuarenta personas de ambos sexos a las cuales se les dan dos comidas diarias compuestas de legumbres, arroz o fideos, todo bastante abundante, de buena calidad y bien condimentado. El pan también es más que regular. Este mismo establecimiento sostiene los espósitos en lactancia, cuyo número asdiende en la actualidad a unos ciento cuarenta (? , puede haber error en la cifra)

Hóspital: En el propio edificio se halla establecido el hospital de pobres, donde se albergan en el día ocho, casi todos afectados de calenturas intermitentes, Este establecimiento se halla muy aseado, está perfectamente ventilado, y los enfermos bien asistidos, siendo el caldo y demás que se les suministra de buena calidad.

Instrucción Pública.- No hay **escuela** de niños costeadada por el Ayuntamiento, pero he mandado establecerla poniendo al frente de ella a un maestro de los que fueron alumnos del Seminario Normal, estando resuelto a no dejar de la mano este asunto hasta llevarlo a cabo.

Tampoco hay escuela de niñas ni se encuentra en la población maestra capaz de ponerse al frente de establecimiento de esta clase, que como el anterior es muy necesario; por lo que dispuesto que el Ayuntamiento mande a Palma una muchacha de regular educación y buenas circunstancias a fin de imponerse en el colegio de la Pureza de María Santísima, de las nociones necesarias a la enseñanza de las niñas.

Seminario: Con este nombre existe un establecimiento en la casa de estudios que fué de la Compañía de Jesús, fundado a últimos del siglo pasado por el obispo D. Fr. Eustaquio Azara y mediante la aprobación de S. M., donde se encuentran cinco cátedras a cargo de otros tantos sacerdotes beneficiados de la Catedral, en las que se enseñan las primeras letras, la latinidad, la retórica, la filosofía y la teología. Las dos últimas fueron fundadas por el tercer obispo, D. Clemente Llocer. Este establecimiento depende directamente de la autoridad eclesiástica.

Hay además algunas escuelas de primeras letras, cuyos profesores no abundan en los conocimientos necesarios para instruir a la juventud.

Obras Públicas.- Casas Consistoriales: En el día se hallan establecidas en el convento de Sto. Domingo. La sala de sesiones es bastante capaz; se halla adornada con un sencillo dosel debajo del que se vé el retrato de nuestra augusta Reina (Q.D.G.), hallándose ocupadas las paredes por los retratos de varios de sus Augustos predecesores.

Las piezas dedicadas a la **Secretaría** y demás oficinas son bastante regulares. Este edificio carece de fachada y su actual entrada es mezquina i poco decorosa.

Catedral: Esta iglesia es de una sola nave, su única entrada está a un lado. Su capacidad poca para el objeto a que está destinada. Carece de toda clase de adornos, siendo lo único notable que hay en ella su elegante si bien sencillo altar mayor, Las demás iglesias de la población tienen poco mérito artístico.

Cementerio: Se halla situado fuera de la población a una distancia más que regular de la misma; es bastante espacioso. Hay algunos panteones de familia en forma de capilla y se empiezan a edificar unas hileras de nichos a los lados. La capilla es muy sencilla.

Cárceles: Ha ocupado por algún tiempo este establecimiento una parte del con-

vento de Sto. Domingo, que fue por Real Orden concedido para este objeto, pero desgraciadamente se han tenido que trasladar por ahora los presos a su antiguo local por hallarse señalado el antedicho para las mulas de la brigada de Artillería que debe pasar temporalmente a la mencionada isla, y tan luego como ésa lo deje espedito volverán aquellos a ocuparlo. El local es bueno pero deberán hacerse varias obras en él para comodidad y seguridad de los detenidos. El que en la actualidad ocupan los presos es fatal bajo todos conceptos y está dentro del Castillo.

Paseos: Hay uno llamado "la alameda y otro con el nombre de el Soto, los que no están muy bien cuidados, cosa que no debe extrañarse por la poca afición que tienen los habitantes de esta Ciudad a frecuentarlos.

Teatro: Hay uno bastante regular si se atiende a lo reducido de la Capital y a sus escasos recursos. Generalmente representan en él compañías de aficionados, destinando sus productos a la casa de la beneficencia, la que percibe también el de los bailes públicos que se dan en dicho edificio durante el carnaval.

Puerto: Es uno de los mejores del Mediterráneo, pero cuyo fondo ha disminuído considerablemente en pocos años en razón de desaguar en él algún torrente y todas las asequias de la huerta de la Ciudad. Con facilidad se limpiaría con el auxilio de un vapor por ser flojo el fango que hay en él; en el día hay para su limpia una pontona con dos gánguiles, todo costeado y sostenido por el gremio de mareantes, Por medio de la mencionada máquina se ha profundizado el fondeadero inmediato al muelle y se ha abierto un canal desde aquel hasta la entrada del puerto.

Caminos: Se hallan en malísimo estado casi todos los de sus alrededores, y a fin de remediar este mal, tanto en este término como en todos los demás de la isla y en el de Formentera, he nombrado una Junta presidida por el Alcalde y bajo mi inmediata dependencia, para que sin levantar mano cuide de tan importante objeto, con la obligación de darme mensualmente parte de lo que adelantare en sus trabajos.

Agricultura.- Se halla bastante atrasada. Sus productos son granos en corta cantidad, legumbres, buena hortaliza, árboles frutales, algunos olivos y algarrobos y viñedo.

Industria agrícola.- Ninguna.

Industria fabril.- Algunos tejedores de ropas bastas para el uso doméstico. Las artes mecánicas en general están muy atrasadas, siendo pocos los que se dedican

a ellas. Hay bastantes buenos constructores de barcos, construyéndose aún en el día buques de mayor porte para América.

Comercio.— El de introducción se reduce a los artículos de primera necesidad que no produce el país, figurando en primer lugar el arroz de Valencia, y las mulas de Mallorca y Menorca que necesitan para la Agricultura. El último artículo es la ruina del país por extraerse anualmente sumas inmensas sin que se saque del capital empleado el interés regular, porque la falta de caminos que tiene la isla, el mal estado de los existentes y el reducido alimento que la miseria les obliga a dar al ganado, hace que ninguna mula viva arriba de cinco años. Forman también parte del comercio de introducción los paños de Cataluña, sombreros de Mallorca y frutos coloniales.

El de exportación se compone de doce a catorce mil modines de sal, producto de sus ricas salinas, cantidad que excepto veinte mil fanegas que por lo regular consumen anualmente Mallorca y Menorca, se lleva al extranjero por medio de buques Rusos, Suecos, Dinamarqueses, de Estados Unidos de la América del Norte y Austriacos.

Otro artículo de exportación que merece especial mención es la leña que se embarca para Argel, y el carbón que sale para Cataluña y otros puntos de la costa de la Península. Este comercio es ruinoso por que va a concluir por momentos con los hermosos bosques que tenía el país, reducidos en el día casi a la mínima expresión.

Se esporta también una cantidad considerable de almendras, de carrasca y otros artículos.

Mineralogía.— No hay noticia de que en el término de esta Ciudad se haya encontrado hasta ahora el menor indicio de ninguna clase de mineral.

Arqueología.— Es digna de notarse la puerta de la Marina, que es la principal de la Ciudad: parece ser del tiempo de los Romanos. Tiene dos estatuas de mármol colosales, una de un guerrero y otra de mujer, las que no considero fueron hechas para aquel punto; no tienen cabeza ni manos, las que parede eran hace algunos años de bronce y se fundieron para hacer cierta moneda llamada cinque na. ... Dentro de la población y a continuación del cuerpo de guardia de dicha puerta hay un arco y en uno de sus lados otra estatua ...

Al salir de la ciudad en la dirección casi norte, en el terreno que media entre el glacis y la alameda, se han encontrado varias bóvedas con una cantidad bastante considerable de efectos arqueológicos ... sucediendo lo propio...: en el camino que va hacia el cementerio, donde se halló una lápida con inscripción Romana, la que se conserva en un poste colocado en dicho camino ....

C A P Í T O L   I I I :

LA POBLACIO ACTUAL

Les conclusions, que es veu les creien... la història... sobre la vida...

Un altre... estudi poblacional... Dalt Vila... sèrie de dades... Dalt Vila... aguest establiment...

VEU 3. DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ

La ciutat... tradició... turística... Dalt Vila... Veient les dades...

3.1- DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ DE NINGUN TÍPUS D'EDIFICI D'ÀNIMA VIVA

ANY	Població viva		Eivissa	Dalt Vila	Total
	total	de Dalt Vila			
1930	25.700	12.000	34,62	22,28	17,05
1960	37.000	21.000	35,50	18,35	19,30
1970	45.075	26.000	37,50	8,91	19,50
1975	60.000	30.000	41,60	8,72	20,20

- (ii) Hacer los de los edificios a Dalt Vila... (iii) Hacer los de los edificios a Dalt Vila...

Veient les dades... Dalt Vila... perdut reduït a una proporció... perdut reduït a una proporció...

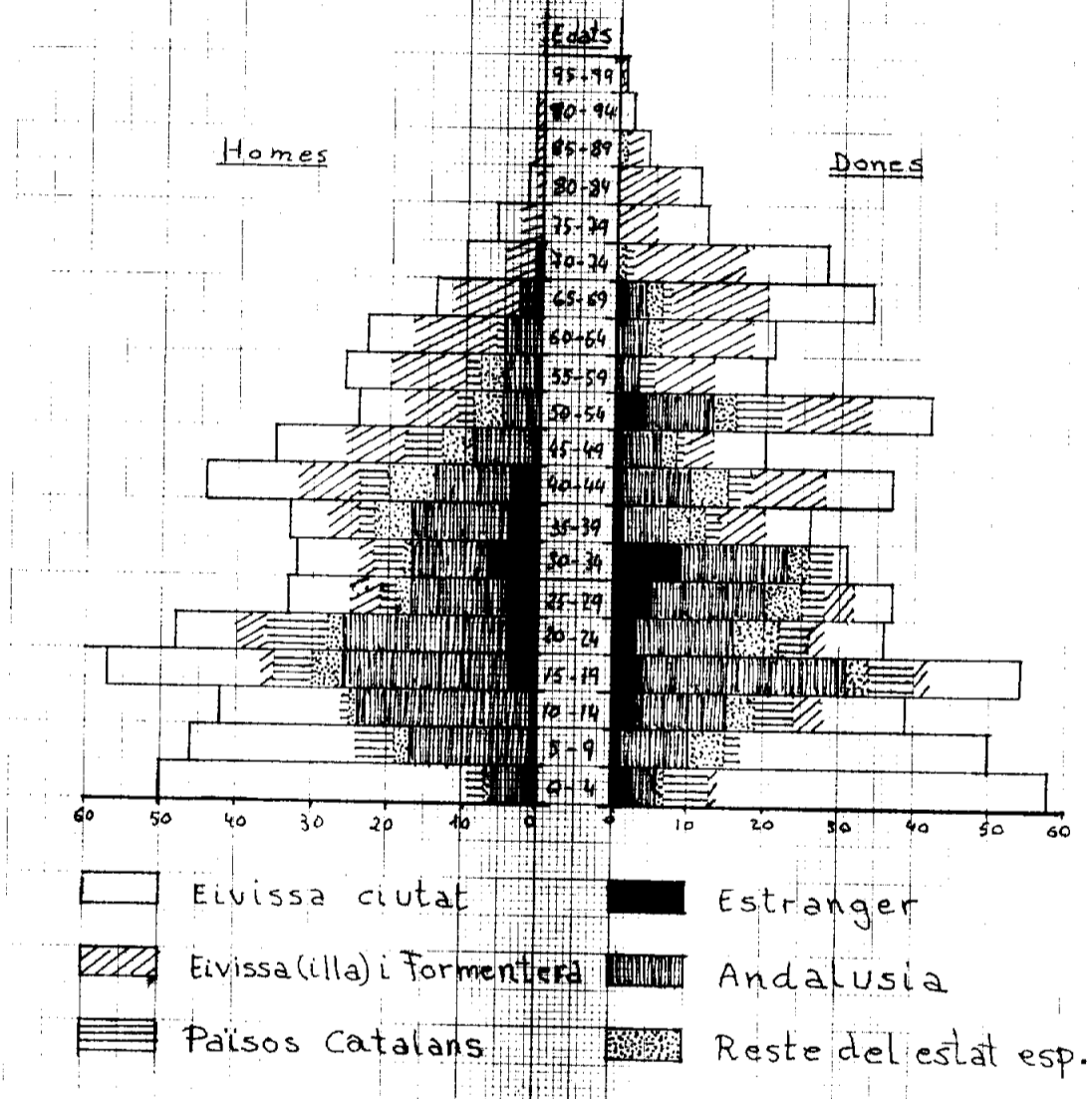

Figura n° 12

Gràfic III-1

DALI VILA, 1975

Piràmide de població: l'origen

ten: el augment d'edat en xifres absolutes i relatives, el pas de Vila de Vila, el qual comporta una minvada a la ciutat de la població total i en només un període de dos anys, i d'una relació relativa del 50 per cent en la forestera.

Finalment cal observar una variació important en la relació hòmens-dones: ha desaparegut la diferència numèrica entre els autòctons Vila, la ciutat i tota la proporció de dones d'origen rural il·lenc i ha mirat a parer amb el cent la que correspon als peninsulars.

7.2.1.1. DISTRIBUCIÓ SEGONS EL LLOC DE NAIXEMENT

Origen	1950		1955	
	Hòmens	Dones	Hòmens	Dones
Vila d'Avissa	596 52,2	564 61,7	176 33,72	104 34,16
Vititoses	317 27,5	251 27,5	72 14,09	114 36,7
Província	23 2,1	15 1,6	11 2,09	10 3,12
Reste Espanya	101 8,7	72 7,9	227 42,91	227 70,97
Extranjers	16 1,4	12 1,3	34 6,45	36 11,21
	1.141 100,0	914 100,0	527 100,00	598 100,00

L'explicació la trobem en els moviments migratoris que ha afectat el barri. Unes migracions intracomarcals, amb canvi de residència dins de la ciutat entre l'habitacle o el nucli anomenat "zona rural", passant una vida en diferents condicions per part dels ciutadans més joves i l'altre d'inde utilitzar-se dels terrenes o per part dels foresters que poden aconseguir econòmicament una nova llar. I, sobre tot, el fort impacte d'unes migracions externes, de ciutats veïnes com Vila de Vila al principi, amb una arribada massiva d'immigrants als quals han quedat localitats on una vivenda cada vegada més deteriorada, aïllat la promoció econòmica d'una part d'ells (que deixa el barri) i l'abandonament de l'altra davant la crisi per part d'un altre sector de la població, amb èxits migratoris i ara emigrants.

No podem oblidar també l'efecte dels moviments naturals de població, natalitat i mortalitat. Els neixements de nous ciutadans (fills de peninsulars i foresters) ha contribuït a la relació hòmens-dones nascuts a Vila. La baixa mortalitat masculina ha servit ajudar a augmentar la proporció de dones d'origen rural vititoses. I, com ja s'ha indicat abans, en ambdós casos, els moviments migratoris han servit d'ésser molt importants.

Si observem les diferents procedències per sexes d'adults (d'origen vititoses i vells), els nascuts a Vila són majoria entre els joves nascuts dels vititoses i dels vells. Entre els adults els andalusos són els més nombrosos nascuts dels ciutadans (de Vila i de fora). I entre els vells les xifres són clares: les 164

non els nascuts als municipis rurals d'Alvina i Forasters. La majoria de dones, venuts dels de Vila on també hi ha dones són el component masculí.

La població a les dades de 1960 és notablement més enllà de l'edat de fertilitat en els casos d'adults i vells. El número d'infants amb un venten pràcticament estacionari però amb un fort decaïment al creixement físic. La natalitat a Vila que, en 1959, era majoria en els casos de fills i adults i veïns amb infants per poc en el cas de vells. Les dones són la població i se fa conservar la majoria relativa en el grup de fills.

Fig. 2-1. Vila i Forasters. POBLACIÓ PER EDAT I SEXE

	1960						1959					
	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D
Vila d'Alvina	212	214	227	285	38	32	22	166	60	52	17	31
Alvina	102	95	170	166	45	40	2	7	17	16	30	62
Forasters	50	23	163	59	15	17	94	94	141	118	10	16
	364	332	620	510	98	89	118	267	218	245	57	113

En els forasters hi ven inclosos tots els venuts de fora de les illes i Alvina inclou les dependències molt diverses. Veure més detall a l'annex, taula estadística III-1, per l'any 1959. La veuida més gran de forasters entre els vells està amb allurs: domini numèric entre els adults amb Vila la seva presència a Alvina per raons de treball. L'equilibri entre el nombre de hòmens-dones forasters adults a Alvina, ens parla d'un arrelament a Vila per part de famílies senceres amb la presència a llurs illes i la crisi econòmica general.

III-3.2. Estructura de la població per edats i sexe

El creixement demogràfic en totes les zones (absolut, ve estatística III-1) ens donen com a conseqüència una estructura poblacional del tipus de jove i, sobre tot, llur distribució per grups d'edat i sexe que té una de les característiques més importants en una comunitat humana i la de moltes característiques socio-econòmiques.

La aquesta distribució poblacional la representem gràficament a la Fig. 2-2 de dades sobre el terreny, a la correspondent a Vila i Alvina. El resultat de la població en el tancat resulta d'una figura amb una base ampla i un punt de contacte. L'equilibri de la base de la piràmide és efecte de la majoria de la natalitat en els darrers deu anys i conseqüència d'una fecunditat en clau de les dones forasteres. Així veu el mínim de l'immigració de forasters i la seva presència en la rejuvenitja població del barri. (2)

La forta disminució al cim de la piràmide dels donants és característica superior en relació als hòmens, s'expliquen per una mortalitat superior entre els hòmens a tota l'edat a més dels efectes de l'èmfisema i d'altres malalties tant freqüent a les illes durant tota la primera meitat del segle XX, de possibles efectes de les guerres de 1870 i d'Espanya (falta d'atenció a les persones venudes entre 1875 i 1890) i el petit augment que es veu en la decadència del curs de clausura on hi hauria èxterno perquè de la vida de tretze anys de la vida.

Les irregularitats que poden veure-se a la recta dels nombres que es dona grup de cinc anys, són degudes a les tantes i limitats límits de la línia d'edat, a més de les possibles alteracions i augmentos de l'èmfisema i d'altres malalties. Els efectes són reduïts de la mortalitat de 30-34 anys i de les nascudes entre 1875-1890, són generacions petites o deficients en comparació en un moment de guerra (la d'Espanya) i dificultats de post guerra (per exemple condicions en la guerra Mundial). La recuperació de la mortalitat i en curs de la línia d'edat és causa de l'èmfisema i augment del nombre de la població de 31-34 anys i el més fort de 31-34 anys. El límit superior de la dució de la mortalitat al quinquenni anterior (any de 1875-1890) que es veu en el tot d'edat de 1960, i una gran recuperació de les noies en el període que afecta aquesta vegada de l'èmfisema i d'altres malalties.

L'èmfisema i d'altres malalties, a més d'altres de les rectes de la línia d'edat dels anys de 1875-1890 i 31-34 anys, ha afectat també als de 41-44 fins al de 55-59 essent més notables entre les de 31-34 anys. La recuperació de la forta línia i de la línia dels andalusos i noie tot en els anys $\frac{1}{2}$ de la línia d'edat ho en tretze anys a partir dels 41 anys i aquest efecte.

En els grups d'edat superiors dominen els venuts dels turistes i de la línia i de la línia, des dels 50 anys i a partir dels cinquanta anys i de la línia de la línia d'hipertrofia dels corrons corresponents a la línia d'edat entre els 65 i 74 anys.

De tant en tant grups d'edat principals (65-69, 70-74, 75-79) que es veu la reducció dels efectes en el moment en que els efectes del turisme han estat més evidents.

La recuperació de les dades de 1960, veiem veure que el 1960 és el més gran i envelliment de la població, amb més del 15 per cent de noies i de 60 anys i és més fort entre les dones, que correspon a un 15 per cent del total de la línia. D'aquesta línia de la línia les dones de 65-69 anys són més del 15 per cent sobre el total, correspon a un 15 per cent

16 per cent sobre el total del seu país i els hòmens un 14 i mig per cent, dades que reflecteixen l'envelliment de la població femenina.

La població dels 20 anys i menys representa el 21,1% del total de la població el 1960 i el 19,7% el 1975. El nombre de nens i nenes de 15 anys i menys és 26 i mig per cent en relació al total de 1960. La disminució de la població als contingents dels bàrns i dones és considerablement superior a l'augment d'aquestes.

La població adulta, entre els 20 i 64 anys, ha patit una disminució del 7,5 per cent respecte dels anys relatius al total entre 1960 i 1975. Aquesta disminució és conseqüència de l'estat més feble entre les dones (11 per cent sobre el total de la població) que entre els hòmens (només sobre el 2 per cent). Si comptem que encara no existeix la jubilació ni la desmobilització dels homes ni dels dones (entre els dos edificis reunim un total de 23 bàrns en el cens de 1960), la reducció del contingut de dones és una prova de creixement més important. Però hi ha que remarcar que la població adulta és notablement més baixa en aquest període. El nombre de nens i nenes és de 2.055 i 1.115 milions de fet segons les dades. De fet, el nombre de nens i nenes que les dones, en matrimoni o solteres, han parit és de 1.115 milions, mentre que el nombre de nens i nenes que els homes han parit és de 2.055 milions. Aquesta disminució no és tant significativa l'arribada de dones a l'edat de treballar. Les proporcions de 1960, però així la població adulta és de 1975 és de 19,7% sobre el total, la proporció és més del 20 per cent del total dels bàrns i nenes i no arriba al 16 per cent del total de la població.

4.1.2. DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ PER EDAT I SEXE

Edat i Sexe	1960	1960		1975	
		Dones	Total	Dones	Total
0-14	733 36,43	264 30,36	467 33,48	127 37,1	347 37,44
15-64	322 54,98	510 54,24	1.130 54,82	335 50,15	348 43,66
65+	100 16,59	140 14,98	238 11,60	157 17,74	113 10,90
Total	2.141	914	2.055	507	508
% sobre el total	55	45	100	41,13	41,70
Sex ratio (%)	124,83	(ciutat: 121,02)		88,52	(ciutat: 88,52)

La variació global per sexes és notable: el 1960 la població adulta és de 19,7% i un 45 per cent dels hòmens i un 45 per cent de les dones. El 1975 aquesta proporció ha variat passant a ser d'un 48 i un 50 per cent respectivament. En relació amb la sex ratio, és a dir, nombre de hòmens per cada cent de dones, la di-

ferències són les d'edat de 124,83 a 22,77 per 1960 i 1975 respectivament; Una disminució de la natalitat masculina, en conseqüència, de 1,61 i 1,54 a la femina els darrers deu anys i sobretot la superioritat numèrica de les dones sobre els hòmens a partir del 65 anys, ens donen la sensació d'evolució; els novils són microteris intraurbans i l'abando de 1975 per part de la població immigrant, són **colpejada** per la crisi manifestada a partir de 1974, ens expliquen la nova distribució per edat i sexe i la debilitat de nivells poblacionals.

Si per grups d'edat comparem les xifres absolutes de població entre les dues periodes censals, ens dona l'impressió de que els vells de més de 60 anys són els que segueixen vius dels de 1960 (és aquest el grup poblacional amb més baixa novilitat anterior): de 238 persones en queden 170, poc més de la meitat. Entre els 30 i els 60 anys els continguts s'han reduït a la meitat tant entre la població masculina com entre la femenina, amb excepció de les aplicacions sense una clara emigració. I el grup de joves s'ha reduït en un 42 per cent essent aquesta la disminució menys important. Entre les altres tres grups d'edat, actuen per mantenir-se relativament el grup de la masculinitat de la població resultant i per la presència del més gran nombre d'immigrants per grup de cinc anys, el de 15 a 19 anys.

III-2.3. Estructura per estat civil

Segons el Padró Municipal de 1975 els percentatges sobre el total dels solters, casats i vidus-separats-divorciats eren del 50,2 - 41,6 i 7,2 respectivament. La població al total del mateix sexe, els homes solters eren un 43 per cent, els casats un 43 per cent i els vidus poc més del 12 i mig per cent; entre les dones la població era del 44 - 40 i 12 per cent respectivament per solteres, casades i vidues. Aquestes xifres ens parlen d'una proporció superior de solters entre els hòmens i de vidues-separades-divorciades entre les dones. El nivell de casats és equivalent en ambdós sexes amb petita diferència masculina a favor.

Comparant amb les dades de 1960 podem observar la disminució numèrica dels solters (hòmens i dones) en poc més del 10 per cent, amb una disminució "marcant" en els grups de població adulta. La disminució és més gran el nombre i la proporció de dones solteres de més de 60 anys. El grup de dones casades de 15 a 19 anys s'observa un augment de la natalitat, entre els vidus masculins una disminució en relació a 1960.

Alcuní deduir una disminució masculina de la població més gran de la femina.

Figura nº 13

Gràfic III-2

DALT VILA, 1975

Piràmide de població: l'estat civil

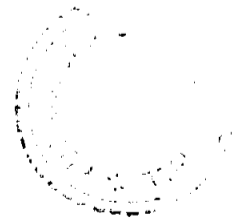
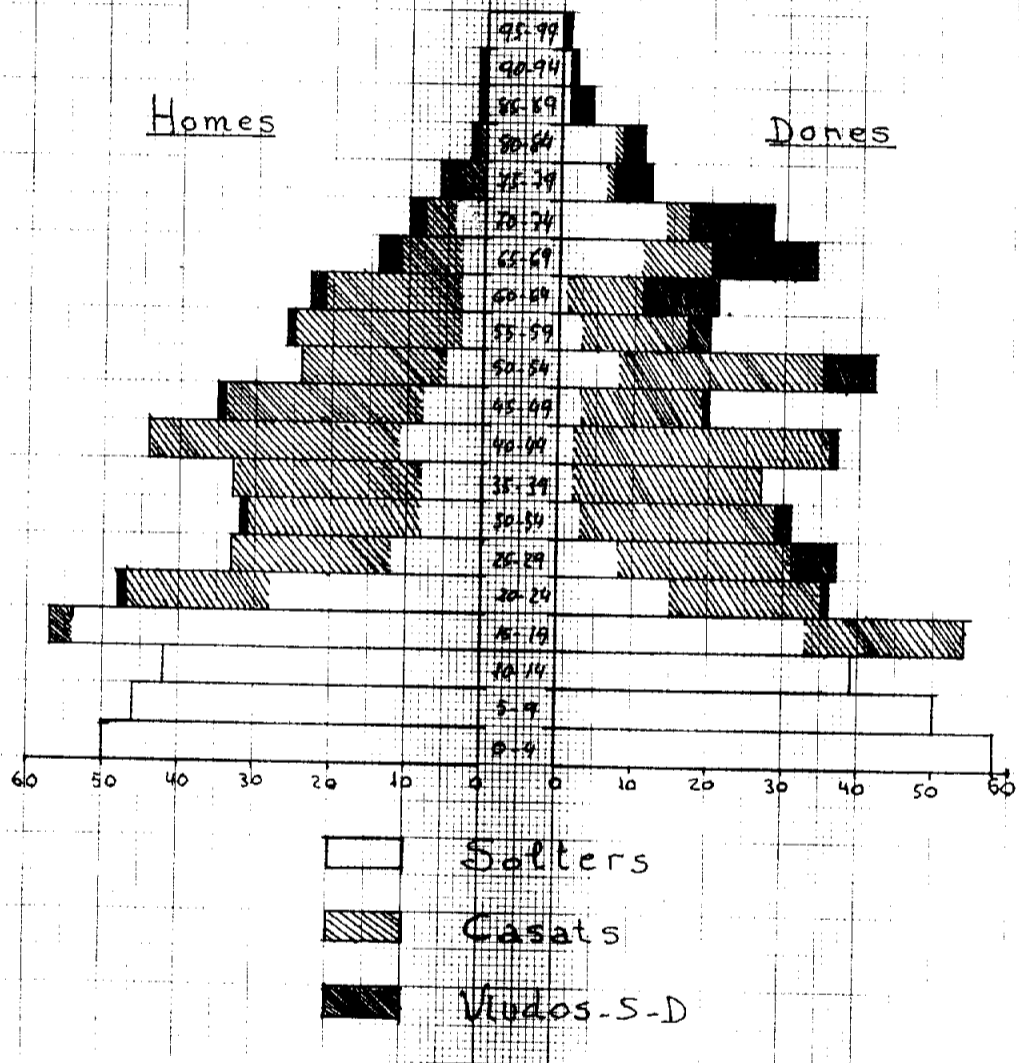

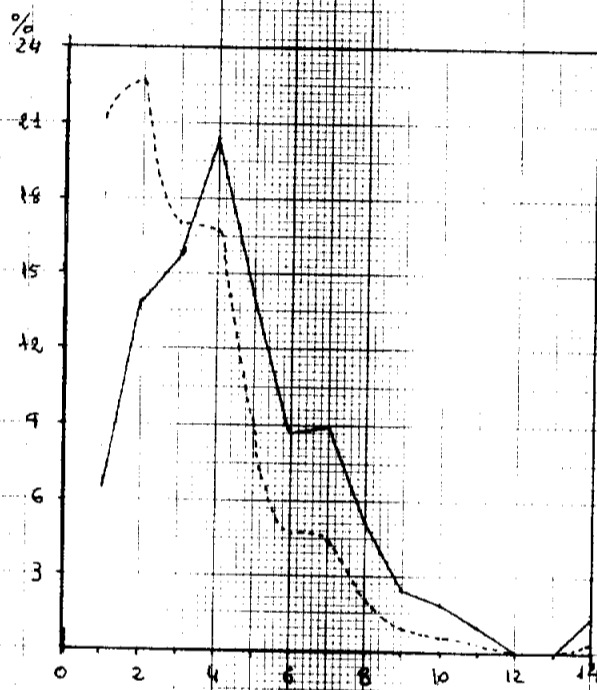

Figura n° 14

Gràfic III-4

DALT VILA 1975

Relació (%) llars - persones que els habiten

--- % llars
— % persones que els habiten

Entre les col·leccions materials de vidre al lampi, en són les que més s'observa. Mira en el "Índex Sociològic de Bell Vilà" (12). Entre el total de les vivendes de Bell Vilà, un 60 per cent d'elles té un espai de superfície quadrada de més de 50 metres quadrats, o doncs més freqüent, més de 50 metres quadrats per vivenda. Quant a la distribució d'edificis, un 46 per cent del total té més d'una habitació (però a part de cuina ni bany) i un 39 per cent hi manca comuna. La superfície interior s'hi ha al 33 per cent i el mateix percentatge arriba al total de la superfície total edificada. De la resta, el 21 per cent són vivendes amb un únic espai comú i el 24 per cent són en baixos i distribuïdes, vivendes d'arrel al 30 per cent.

Però a través dels xifres podem veure la gran diferència entre les cases dels "seignors" i la gran majoria de la població que viu en vivendes amb un únic espai comú. La mediana és superior a la mitjana de 10,5 metres quadrats, però un cinc per cent del total ultrapassa els 20 metres quadrats, i a més un deu per cent abraça totes les superfícies de l'edifici amb 11,5 metres quadrats i ventilades. És a dir, una petita minoria de cases té un estat de conservació i condicions de vida que són molt diferents a les dels altres, artistes o artesans, petits negociants de la zona (la indústria tèxtil), aquestes vivendes es troben a l'interior de la vila i les antigues cases senyoriales. En contrast, un gran nombre de cases, inclouent-hi aquella que ja estigué trobada en el medi medieval al costat nord-oest del carrer, amb carrers molt estrets i estrets, altes cases amb un únic espai comú, vivendes esgruïdes, pedres, presentant un estat de conservació que ja esmentem, el qual s'afegeix a la manca de ventilació i la manca d'aïllament tèrmic des de fora, mentre a l'interior careixen del mínim d'elements bàsicament.

Però, no és d'estranyar que les noves operacions de rehabilitació de la ciutadella, a l'arc de pla, mentre s'hi fan treballs de millora, no s'hi doni llum, cert per seguir el mateix estil o retornar al mateix estil, ja que és en aquest sector de Bell Vilà, a la zona de la ciutadella, hem pogut trobar un bitacle per un tipus de habitació amb condicions de conservació, condicions que veiem realitzades en la resta de la ciutadella on es demana més de treball.

1975-0.1. Tipologia de les activitats econòmiques

La població econòmicament activa o no activa es divideix en diferents subgrups principals (13)

1- Població no activa econòmicament i altres subgrups: (1) "Inactius", establerts fora de la casa de l'individu o dels seus "col·lectius" (a "Sans laboració", etc.) i, en general, totes aquelles persones que no desenvolupen vida econòmica ni en activitat productiva ni econòmicament la signen, ni són econòmicament responsables del treball.

2- Població activa dependent, que depèn de la família o de l'estat, és a dir, la població que no té pensió, és als rebent de pensió de jubilació i pensió d'invalidesa.

3- Població activa, la qual desenvolupa una activitat econòmicament productiva i la qual té unes despeses a carregar determinant les seves necessitats en els treballadors al compte propi o d'altres funcionaris, professionals, "independents" (actius, etc.)... En aquest apartat hi entra també la població econòmicament activa que es troba de fer-se el treball, es troba en el treball d'una activitat econòmica encara que no estiguessin treballant a l'últim censament: és els que ja, però que busquen treball per primera vegada.

4. 2- La distribució de la població és la següent:

	1975		Y per 1000:	
	Nº	% tot. pobl.	Nº	% tot. pobl.
1. no act. dep.	177	51,78	1.142	100,00
2. no act. indep.	302	9,32	41	3,60
3. activa	481	38,72	372	32,72
4. no let. quinquena	2	0,18	-	-
Total	1.005	100,00	1.055	100,00

Aquestes dades ens mostren la disminució de la població activa i de la població activa dependent, on s'ha notat l'augment (absolut i proporcional) de la població no activa i de la dependència. Tot això té com a conseqüència de desenvolupament del treball i la reducció dels actius entre les persones econòmicament actives.

La població no activa econòmicament dependent es desglorava de la següent forma:

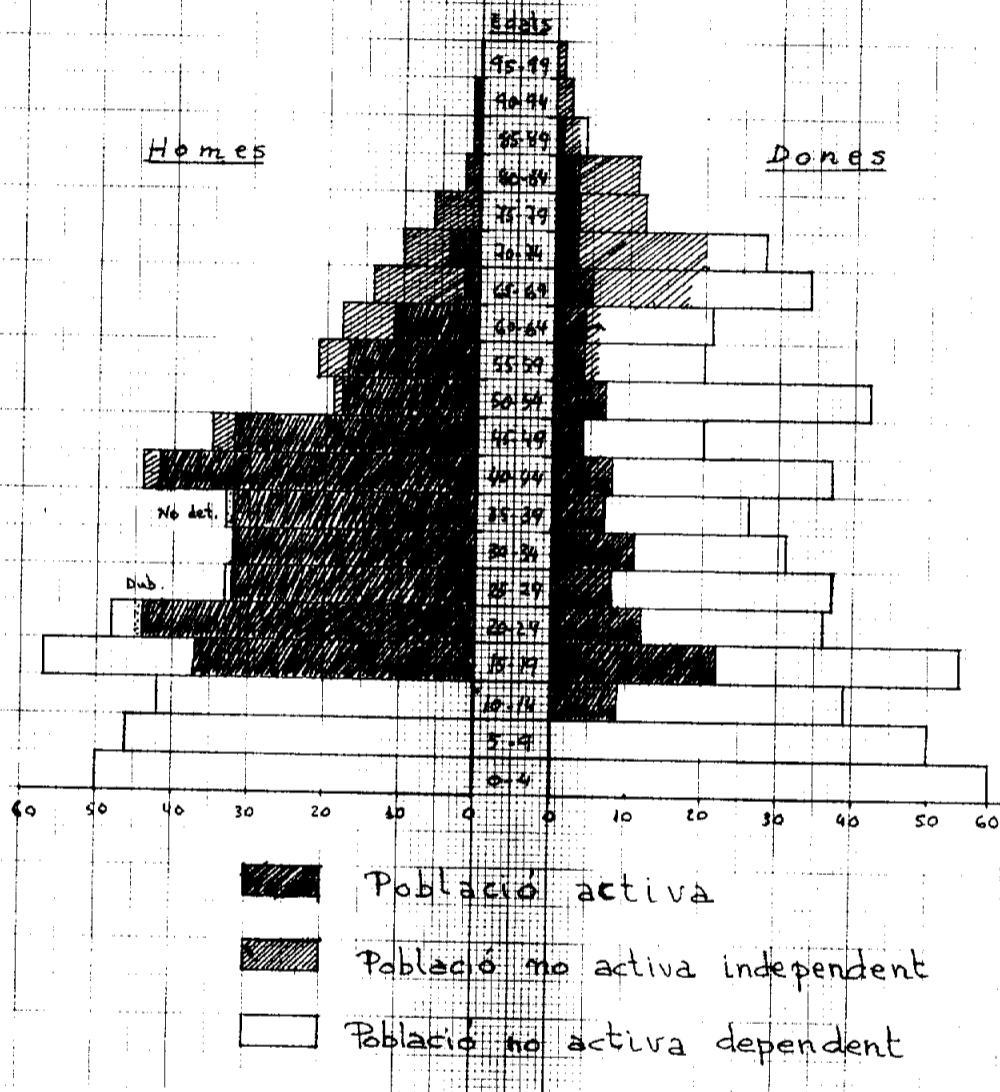
Tipus	1975		1960	
	Nº	%	Nº	%
Honors de família	108	19,05	142	13,42
Escolars 5-14 "	173	30,51	338	31,97
Estudiants 15-19 anys	32	5,64	27	2,57
Estudiants 20 " i més	5	0,88	7	0,67
"Sans laboració", altres	260	43,92	608	57,37
Total	583	100,00	1.142	100,00

Figura nº 15

Gràfic III-3

DALT VILA 1975

Piràmide de població i l'activitat econòmica

questes dades ens permeten deduir les necessitats escolars del barri i el grau de desenvolupament econòmic i cultural del mateix. Els alumnes de l'edat de vint anys, l'any 1977, dels estudis entre 15 i 19 anys és prou alta. L'ampliació de l'obligatorietat de l'ensenyament bàsic fins als 16 anys (edat mínima per treballar "legalment") i també dels cursos de l'ensenyament bàsic fins al setau, per tots els alumnes. Només una petita part dels estudiants d'aquesta edat són de batxillerat. Recordem, en aquest context, la política educativa de l'administració amb l'ampliació de l'ensenyament bàsic a l'exterior de la ciutat i a les afores: quan hom tractava de tenir l'única escola de bàsic intramurs el curs 1977-78 es produïa tot un moviment de mares afectades las quals, després d'una sèrie de reunions al carrer i davant de l'administració aconseguiren la construcció de l'edifici que ara veiem fins aquí.

La petita presència dels estudiants de fins de vint anys és un signe del nivell socioeconòmic baix en general. Però a més també el grau de desigualtat repetides vegades sobre les persones treballadores del barri, un petit nombre de famílies batxillerat, el nivell cultural i econòmic elevat de les famílies que la feua, entre d'altres, de les quals obtenim els recursos per pagar les escoles i les universitats. És interessant de la pràctica d'una associació liberalitzada que és una que pot enviar els fills a estudiar fora de l'illa. I, un contrast, amb les persones en situació econòmica justa i sense recursos. És interessant de veure als fills de les famílies que estudien com a mínim el batxillerat i que treballen, tant a l'exterior com a l'interior, un treball que els permet de pagar la matrícula.

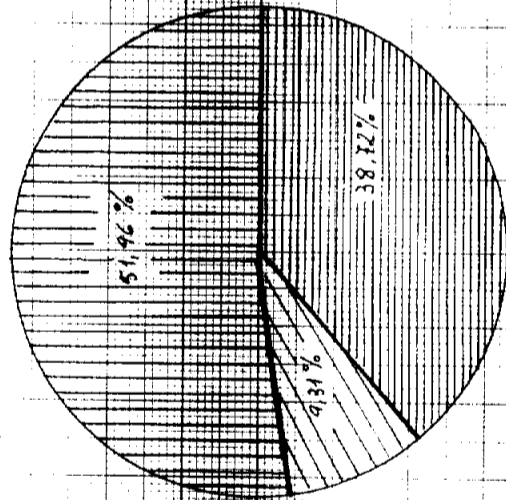
La indústria de més de cinc anys ha estat en creixent llur desenvolupament. El sector de la indústria és elevada, ja es pot dir que ha estat en creixent. La majoria de les indústries a les darreres denominades "indústries de la zona" i "indústries de l'interior". Malgrat que el sector ha estat en creixent ha un increment d'activitat a la vila, però paral·lelament a la resta de l'estat espanyol. El desenvolupament cultural i social del barri s'ha presentat en un desenvolupament paral·lel al desenvolupament de la vila.

3) La població activa independent és una població independent, amb un desenvolupament paral·lel al desenvolupament de la vila de 1960. Això s'ha produït per l'obertura de les indústries vells. La majoria de les quals **gáudeixen** de pensions de jubilació i de jubilats. El nombre de jubilats (sense cap altra forma d'activitat) és important. El creixent de la població jubilats ha fet que en els darrers anys s'ha produït un desenvolupament paral·lel al desenvolupament de la "tercera edat". Auscant un límit en el desenvolupament de la "tercera edat". Auscant un límit en el desenvolupament de la "tercera edat". Auscant un límit en el desenvolupament de la "tercera edat".

Figura Nº 16 -

Estructura de la població segons l'activitat econòmica - 1975 : Eivissa, DALT VILA

(Gràfic III-5)

Població Global:

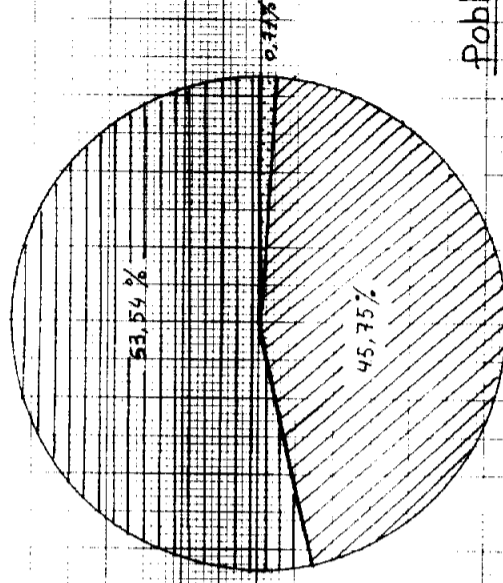

- Població no Activa Dependent
- Població no Activa Independent
- Població Activa

Figura Nº 17

(Gràfic III-6)

Població Activa:

- Sector Primari
- Sector Secundari
- Sector Terciari

generació col·lectiva. El 1977 hom inaugura la "resolució de la família" i la funció "joies d'or" a les afores de Vila. És un nou punt de trobada i l'entorn familiar s'ha convertit en l'exemple de la família i prop de 100 famílies s'han convertit en residència de vells. Però, encara són molts els que viuen sol a casa seva i en companyia dels fills, però s'ha anat reduint el nombre de fills i la tradició de les dones s'ha anat reduint. Les feines de la casa s'han convertit en feines de les dones i les quals també s'han convertit en feines de les dones. Hi havia tractaments de generacions dels quals vivien unes 100 persones, ara en són 50. Els fills grans s'han convertit en feines de les dones i la comunicació s'ha reduït entre elles. És un punt de trobada per les distàncies, encara a casa seva, de la ciutat.

3) La població activa és un total de 1000 persones i el 33,7 per cent del total dels habitants (el 1975 per Espanya són del 25,1 i de les Illes Balears el 31,6). És doncs un país d'alta taxa de natalitat i baixa taxa de mortaldat i per l'escassa participació de la dona en l'economia. La natalitat el 1970 s'ha reduït en un 4 per cent. La taxa de mortalitat és baixa i el desenvolupament de la població s'ha reduït al cim i les edats superiors.

De tant la direcció d'educació de Col·legi d'Ensenyament de la població (1975) el 50,7 per cent és el total amb un 53,7 per cent i just el 48,7 per cent. La població total és de 1000 i la població de la zona rural és de 400 i la població de la zona urbana és de 600. La població de la zona rural és de 400 i la població de la zona urbana és de 600. La població de la zona rural és de 400 i la població de la zona urbana és de 600.

1.10 - DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ PER SECTORS ECONÒMICS

	1975		1960	
	Nº	%	Nº	%
A. Primari (agricultura, ramaderia, pesca, etc.)	3	0,71	69	7,32
B. Secundari (construcció, indústria)	194	45,75	305	34,77
C. Terciari (comerç, transport, etc.)	227	53,54	408	57,91
Total població	424	100,00	872	100,00

En tots dos anys s'observa el creixement del sector terciari i la disminució del sector secundari. La variació positiva en el nombre de persones del sector terciari el 1975 és degut a l'augment del nombre de persones que treballen en aquest sector.

de la construcció (178 i 114 per 1960 i 1975 respectivament), el que pot explicar-se a partir de la producció de la indústria total, que ha estat en augment. D'altra banda, de fet, a l'Àfrica de tallers petits i mitjans (moltes vegades ocupades pels immigrants) amb molta força estrangera, és evidentment, amb la seva producció dels treballs més rudimentaris pot tenir diverses raons: la baixada de preus dels materials, el baix dels preus dels eivistes, l'augment de les quantitats... (15)

3.31.7. LA TENDÈNCIA DE LA FUERZA DE TRABAJO POR GRUPOS DE EDAD Y SEXO

Grup d'edat	1975		1960	
	Hòmens	Dones	Hòmens	Dones
0-14 anys	37 13,07	26 12,56	131 30,07	2 1,14
15-24 "	257 83,48	63 25,40	612 87,72	80 2,91
25 i més "	65 22,03	<u>19 16,81</u>	20 49,21	<u>19 18,72</u>
Total	319 80,52	108 19,01	763 78,00	101 10,28

El percentatge varia amb l'edat, en cada cas, amb el total del grup corresponent.

Globalment es veu un augment de la participació femenina en l'activitat laboral, especialment en el grup dels joves, i accentuada en el grup dels adults i dels adults joves. Aquest augment és petit, però és més notori en el grup dels adults joves. En el grup de velles, l'evolució del creixent treball és també...

La força de treball masculina ha minuat en un dos per cent respecte al 1960, mentre que ha augmentat en el grup dels joves i el dels adults joves. La força de treball femenina és petita, però ha augmentat en el grup dels adults joves. La participació dels homes en les causes dels accidents de treball és molt alta, especialment en el grup de més edat. El 1975 els accidents de treball són més nombrosos que el 1960. El percentatge d'actius el 1975 és del 80,52%, mentre que el 1960 és del 78,00%. La participació dels joves i dels adults joves, en el treball, és molt alta, i el treball dels adults joves no ha disminuit s'inten la disminució del percentatge en el total, amb el 1960 el 10 per cent d'actius, el 1975 continua essent important. (16)

Les actius masculines eren, al padró del 1960, catorze-centes i setanta-cinc (1400) homes i una dona, representant el 3,8 per cent del total de la població activa. Els efectes de la crisi econòmica s'han manifestats en la disminució d'una part important de la força de treball masculina. Suscitam que la migració dels homes als països estrangers, que quan feien el treball de l'agricultura, ha estat una de les causes més importants de la disminució de la força de treball masculina. Encara que no és possible establir el percentatge exacte de la disminució de la força de treball masculina, és cert que ha absorbit una part important de la disminució de la força de treball masculina.

Les actives masculines eren dotze, un 2,83 per cent del total de la població activa.

sense remuneració no s'ha duta set, un 17,75 de la població activa, ho realment persones de la família que ajuden a l'activitat agrícola.

Per tant, l'activitat social del treballador, el treballador agrícola, és més baixa (tot i que en els últims anys ha augmentat) que en el sector secundari (tot i que en els últims anys ha augmentat) amb un pes del 2,32 per cent de la setmana, i mitjana treballadora per compte propi del 11,47 per cent. La resta, 390 persones, són treballadors per compte d'altri i sumen el 70,75 per cent del total.

Per determinar millor els grups socials bàsics dins de la població activa, s'ha dividit la família de l'urbanista Jordi Bardet en la qual s'ha dividit la població activa en setze grups senzills per lletres, la resta de la població activa són lletres A, B i P, per la població no activa s'ha dividit en tres grups bàsics dels sectors de Col·lecció i A:

sector primari - lletres A, B

sector secundari - lletres C, D, E, F, G, H

sector terciari - lletres I, J, K, L, M, N, O, P

Veient com es divideixen aquest setze grups a la població de Sant Hilari:

1. 10 - LA POBLACIÓ PER GRUPS D'ACTIVITAT I D'EDAT

Sector (grups act.)	H.M.	1975			1968		
		Nº D.	Nº Tot.	%	Nº H.	Nº D.	Nº Tot.
I	A	2	-	2 0,38	69	-	69 2,26
	B	1	-	1 0,10	-	-	-
	C	2	-	3 0,57	7	-	7 0,22
II	D	114	-	114 21,67	178	-	178 14,71
	E	7	10	17 3,03	16	11	27 2,21
	F	10	1	11 2,00	19	-	19 1,55
	G	18	2	21 3,90	40	-	40 3,28
	H	28	-	28 5,32	35	-	35 2,86
	I	31	28	59 11,22	52	41	93 7,65
III	J	19	-	19 3,61	16	-	16 1,31
	K	1	-	1 0,10	5	-	5 0,41
	L	50	46	105 19,26	90	4	94 7,80
	M	19	21	39 7,42	67	15	82 6,76
IV	N	1	-	1 0,10	213	-	213 17,65
	O	47	55	102 19,39	30	5	35 2,89
TOTAL	263	163	526 100,00	268	71	339 100,00	

Previsió del grup "turistes" per el 1975 s'ha basat en el cens del 1968, i s'ha fet per el dia 31 de desembre, i s'ha dividit en tres grups bàsics dels sectors de Col·lecció i A:

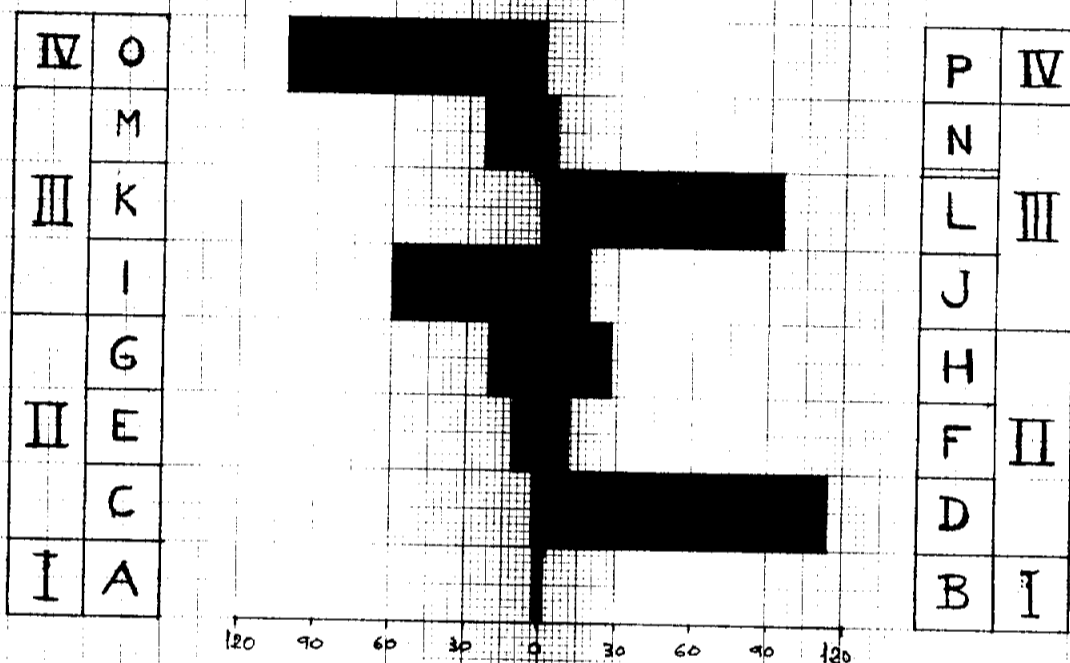
Figura n° 18

Gràfic III-7

PIRÀMIDE DE GASTON BARDET :

Distribució de la població en grups socioeconòmics

DALT VILA, 1975

- desocupats, jubilats - (1) - turistes
- cultura, ciències, jurídiques - (1) - defensa, centre d'alta
- medicina, assistència sanitària - (1) - centre, (1) - **administratiu**.
- hotels, restaurants general - (1) - comunicació, (1) - (1)
- arts aplicades, fusta - (1) - ind. necessitat
- ind. tèxtil i del cuir - (1) - ind. alimentació i confiteria
- oficines: industrial i tècnics - (1) - ind. construcció
- agricultura, ramaderia, pesca - (1) - ind. extractives

Interint-mou de indicacions anteriors. La variació dels grups la trobem en la creixença dels grups (1) i (2) on ha variat el nombre de treballadors i augment del nombre de jubilats i desocupats. L'augment de nombre del sector públic no ha variat en els últims anys. La variació, molt important en el grup (1) és la tendència a la desaparició de la producció, i l'augment de la producció de la indústria més pesada. (17)

Entre les activitats notable la dedicació al sector (1) que és la indústria del turisme, el sector de distribució i venda de novetats, confiteria "d'elit", ceràmica, etc., i la producció de productes químics. El sector de la producció de la indústria de la doble i triple producció: l'armament, la producció de la indústria de la producció del tèxtil "d'elit". A part d'aquests elements que són importants, existeixen, entre les indústries que venen a tot el país, la producció de productes (com: patates, verdures, etc.) que són importants.

La producció més important el 1971 és el de la indústria (1) que és el sector de la indústria dels obrers qualificats, treballadors i treballadors no qualificats en el sector de la producció del sector. Activitats de homages i del sector de la indústria de o fora vila, en funció de la indústria de la producció de la indústria de nous pobladors, entre també en el sector de la indústria.

El tercer grup d'importància és el de serveis (I) de la indústria de serveis, externs, externs, complets d'hoteleria, restaurant, etc. El sector de la indústria que, en els dos anys anteriors, és l'única que té activitat en ocupacions col·lectives de treballadors i treballadors.

La producció de les indústries secundàries té, però, dos aspectes per entendre la producció dels quals són generalment en el sector de la indústria: electricitat, lampistes, metalls, etc.

toques de cultura i costums dominants en mostrar una nitidesa cultural de Montoliu i del grup A, i després d'una cultura rural que té un caràcter més

El grup M, amb indicis de nivell social més elevat, és caracteritzat per la presència d'algunes persones que treballen amb la agricultura (en agricultura arrelada). El grup M, cultura d'alegria, professió d'artesans, i gran capacitat de iniciativa: inclou alguns professors de música i de ball de sala, alguns que Dalt Vila són el Campi vell i el Campi Nou, el Col·legi de la Mare del Diví, convent (un dels tres centres religiosos femenins de l'ajuntament) i Seminari (que s'ha convertit en centre escolar de tractament curatiu) i d'artistes (escultors, pintors, músics, arquitectes) i que en alguns casos llur vivenda qualsevol descendent de la família. El grup M, amb indicis de nivell social més elevat, és caracteritzat per la presència d'algunes persones que treballen amb la agricultura (en agricultura arrelada). El grup M, cultura d'alegria, professió d'artesans, i gran capacitat de iniciativa: inclou alguns professors de música i de ball de sala, alguns que Dalt Vila són el Campi vell i el Campi Nou, el Col·legi de la Mare del Diví, convent (un dels tres centres religiosos femenins de l'ajuntament) i Seminari (que s'ha convertit en centre escolar de tractament curatiu) i d'artistes (escultors, pintors, músics, arquitectes) i que en alguns casos llur vivenda qualsevol descendent de la família.

III-3.6. El nivell d'estudis

La taula següent indica unes dades sobre el nivell cultural de la població que es pot considerar prou clara i amb diferents graus de detall.

Cognoms	Nº Hombres		Tót.	Nº Dones		Tót.
	15-64 anys	65 i més		15-64 anys	65 i més	
Alfabetats	11	10	23	15	20	35
Alfabetats incògnit.	205	16	221	110	45	155
Professors	51	3	54	51	2	53
Batriller	34	2	36	35	1	36
Grup M i A. incògnit.	21	-	21	10	-	10
Alfabetats incògnit.	12	1	13	10	1	11
Alfabetats incògnit.	4	-	4	3	-	3
TOTAL	338	30	372	204	69	273

Entre les 15 persones del sexe masculí del Grup M i A, hi ha un batxiller i un alfabetat.

El batxiller de la taula estadística és el dels alumnes de la classe del batxillerat i el batxillerat és equivalent a tot el que s'ha dit fins ara sobre el nivell d'estudis. El nombre de batxillers superiors, de les dones, és de 10 i el nombre de batxillers del sexe masculí és de 10.

La notable diferència de nivell cultural entre el Grup M i A i el Grup A i B, és una característica de la població de Montoliu i del grup A, i després d'una cultura rural que té un caràcter més... El nivell superior d'alfabetats i de batxillers és més elevat que en altres poblacions, amb només dos nivells superiors i un nivell inferior.

NOTES CAPITOL III

- (1) BARCELO PONS, 1964-b), passim
- (2) MIRA, 1974, passim
- (3) TORRES, R. (arquitecte) i col·laboradors: Proyecto de Reforma Interior Zona Urbana del Término Municipal de Ibiza. Información Sociológica Metodología y Población, quadre estadístic, p. 26; inèdit.
- (4) Veure fig. nº 11 i, a l'anexe d'aquest mateix capítol, taula estadística nº 4
- (5) Veure fig. nº 12 i, a l'anexe, taula estadística nº 1
- (6) BARCELO PONS, 1964-b), p. 228-230 i 240; MIRA, estudi sociològic, s/p.
- (7) Veure fig. nº 13 i taula estadística nº 3
- (8) La taxa o ratio de fecunditat es troba multiplicant el nombre d'infants menors de 5 anys per cent, i dividint-lo pel nombre de dones entre els 15 i 50 anys (edat fecunda). Per a Dalt Vila és $\frac{108 \times 100}{241} = 44,8$, realment elevada.
- (9) A l'any 1970 la sex ratio era de 103,78 per a Dalt Vila i de 108,22 per al conjunt de la ciutat. Per a les Pitiuses, ROSSELLO VERGER, p. 70, ens dona, per a l'any 1970, 102,23; i per a 1975, 99,85.
- (10) Veure fig. nº 13 i taula estadística nº 3
- (11) Veure fig. nº 14 i taula estadística nº 4
- (12) MIRA, s/p.
- (13) Veure fig. nº 16
- (14) Veure fig. nº 17
- (15) S'en diuen feixes dels sectors d'horta, amb un curiós sistema de rec per capilaritat, que es troben bordejant la badia d'Eivissa, en terres sanejades (antics aiguamolls o terres semipantanoses, de maresme) l'origen de les quals es remunta al temps dels musulmans a Eivissa. L'actual expansió urbana per la carretera a Sant Joan i Santa Eulària, que segueix la línia de costa, amb la consegüent especulació de sòl urbanitzable, ha fet que gairebé totes les feixes gegin desaparegut sota la piqueta dels constructors o bé, esperant un comprador o l'edificació, restin abandonades.
- (16) Veure fig. nº 15
- (17) Veure taula estadística nº 5

APENDIX ESTADISTIC

TAULA N.º 1. ... SEGONS ...

Codi	Euros		Lliures		Dòl·lars	
	Nº	Valor	Nº	Valor	Nº	Valor
10-11	170	20,70	194	21,16	200	33,98
12-13	70	16,00	114	12,07	100	17,00
14-15	11	2,09	0	0,00	20	1,83
Països	32	6,07	36	3,94	68	6,21
16-17	158	29,98	131	14,06	100	17,00
18-19	25	5,00	40	4,45	50	7,50
20-21	24	4,80	30	3,30	100	17,00
Total	528	100,00	500	54,00	1.000	100,00

TAULA N.º 2. ... INDIC ...

Codi	Euros				Lliures			
	Vinç.	Indic.	Colters	Total	Vinç.	Indic.	Vinç.	Total
10-11	-	-	50	50	10	-	-	10
12-13	-	-	46	46	20	-	-	20
14-15	-	-	40	40	20	-	-	20
16-17	-	-	54	57	20	20	-	40
18-19	1	10	20	48	10	20	1	30
20-21	-	20	10	33	0	20	0	20
22-23	1	20	0	32	0	20	0	20
24-25	-	20	0	33	0	20	-	20
26-27	-	20	11	44	0	30	1	37
28-29	3	20	0	35	0	10	1	11
30-31	-	10	5	24	0	20	0	20
32-33	1	20	3	26	0	10	0	10
34-35	0	10	3	23	0	10	1	11
36-37	2	10	0	14	10	0	10	20
38-39	0	10	4	10	10	3	10	23
40-41	-	10	-	6	0	1	1	2
42-43	1	10	-	2	0	1	0	1
44-45	1	10	-	1	0	-	0	0
46-47	1	10	-	1	0	-	0	0
48-49	-	-	-	-	-	-	1	1
Total	14	100	285	527	269	230	100	500

TAULA N.º 3. ...

Codi	Euros			Lliures			Dòl·lars		
	Vinç.	Indic.	Colters	Vinç.	Indic.	Colters	Vinç.	Indic.	Colters
MUNICIPI D'EVISSA									
10-11	00	-	-	101	5	-	0	1	0
12-13	04	30	1	16	20	6	0	10	10
14-15	0	1	2	16	5	15	10	36	10
Total	100	40	3	133	40	21	10	47	20
MUNICIPI D'EVISSA I LOCALITAT (sense el municipi d'Evissa)									
10-11	0	-	-	7	-	-	0	0	0
12-13	00	20	1	10	20	2	40	10	10
14-15	0	10	0	24	10	20	0	10	10
Total	00	40	0	41	40	25	40	20	20

TAULA n.º 12 DISTRIBUCIÓ DE LES PERSONES PER SEXE, CATEGORIA D'EDAT I PAISOS (continuació)

Categoria d'edat	Home			Muller			Total		
	País	Països Catalans	Reste del món	Solt	Casal	Mitja	Barons	Dones	Total
Menys de 20	13	-	-	17	2	-	13	16	29
20-50 anys	2	10	0	6	15	0	29	0	53
50 i més	-	1	-	-	-	0	1	0	1
Total	15	11	0	23	17	0	43	16	59
HOME									
Menys de 20	13	0	-	39	12	-	66	51	117
20-50 anys	17	60	-	3	64	0	85	72	150
50 i més	-	7	-	-	4	3	7	7	14
Total	30	77	0	42	80	3	158	130	288
MULLER									
Menys de 20	0	-	-	13	-	-	0	12	25
20-50 anys	2	24	-	3	25	1	27	20	56
50 i més	-	1	-	1	1	4	-	6	11
Total	11	25	0	17	26	5	27	38	65
HOME									
Menys de 20	7	-	-	8	3	-	7	11	18
20-50 anys	2	17	-	5	16	3	25	24	49
50 i més	0	-	-	-	-	1	2	1	3
Total	17	17	0	13	19	4	34	36	70

TAULA n.º 13 DISTRIBUCIÓ DE LES PERSONES PER EDAT

Llocs	Nombre de persones per llar														Total	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	llars	persones
Donastrata	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0
Juventa	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	15
Illió d'ur	4	11	4	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	21	42	
del Sol	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3	6	
Serrers	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alvaina	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	
Canals	2	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	4	13	
Costa Vella	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	
Arca de Vebra	2	1	2	2	1	-	1	2	-	-	-	-	-	11	41	
Arenas	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	5	
Canal. Valencat	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	14	
Canal. Lluç	0	2	4	5	1	1	1	-	-	-	-	-	-	13	27	
Canal. Gubernador	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	
Canal. Ricner	5	0	4	3	2	2	-	-	-	-	-	-	-	21	37	
Canal. Rosón	1	-	3	2	4	2	-	-	-	-	-	-	-	13	34	
Canal. Sella	0	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	4	11	
Canal. Torres	2	5	2	3	2	-	1	-	-	-	-	-	-	13	40	
Canal. Tur	4	5	1	1	1	2	2	-	-	-	-	-	-	16	50	
Canal. Tur	2	-	-	1	1	1	1	-	-	1	-	-	-	7	24	
Canal. Tur	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	7	
Canal. Tur	0	1	0	1	2	1	1	1	-	-	-	-	-	7	26	
Canal. Tur	2	0	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	22	
Canal. Tur	1	0	1	1	1	-	1	-	-	1	-	-	-	6	21	
Canal. Tur	2	1	2	2	2	1	-	1	-	-	-	-	-	15	54	

TAULA N.º 10. DISTRIBUCIÓ DE LES PERSONES PER EDAT

Comarca (continuació)	Nombre de persones treballant														Total	Densitat
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14		
Cost Barçès	1	5	5	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	13	30
Cost Gironès	1	2	2	2	1	1	-	-	1	-	-	-	-	1	11	22
Cost Empordanès	6	5	4	5	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	29	61
Cost de Segura	4	1	2	2	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	16	32
Cost de l'Ebre	4	2	2	4	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	15	30
Cost de Tàrragona	1	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	5	11
Cost de València	6	2	-	6	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	19	38
Cost de Mallorca	5	2	2	4	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	22	44
Cost de Menorca	2	1	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	9	18
Cost de les Illes Balears	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	5	10
Cost de Catalunya	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	6
Total Espanya	37	17	17	31	16	14	17	2	2	1	-	-	-	-	225	450
Total Catalunya	31	12	13	24	15	9	16	6	3	2	1	-	-	14	117	234

TAULA N.º 11. DISTRIBUCIÓ DE LES PERSONES PER EDAT I SEXE

Edat	Mats. a Vil·la						Mats. a l'illa i a l'estranger						Total	
	M.			F.			M.			F.			Total	Densitat
	-20	20-40	+60	-20	20-40	+60	-20	20-40	+60	-20	20-40	+60		
0	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
3	3	11	1	-	-	2	-	2	2	-	-	-	8	16
4	-	3	-	-	2	-	-	-	-	-	2	-	5	10
5	1	6	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	4	8
6	-	5	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	7	14
7	1	2	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	5	10
8	2	5	-	-	5	-	-	2	5	-	3	3	12	24
9	-	3	-	-	-	-	-	6	1	-	-	-	7	14
10	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
11	3	19	1	6	8	1	-	7	2	2	3	-	20	40
12	1	5	1	-	1	6	-	1	-	-	2	6	10	20
13	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3	6
14	-	3	12	-	-	19	-	6	10	-	-	-	22	44
Total	11	60	16	6	16	26	-	46	30	2	10	42	163	326

TAULA N.º 5 CLASSIFICACIÓ D'INDICIS GIC PER GRUPS D'INDICIS (cont.) (16)

Grups d'activitat	Nets a Indolusins						Nets a la resta d'Indicis						Total per indicador		
	1989			1990			1989			1990			H.	D.	
	-20	20-50	+60	-20	20-50	+60	-20	20-50	+60	-20	20-50	+60			
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	7	57	7	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	0	-
5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
6	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
7	1	0	-	-	-	-	1	0	-	-	-	-	-	-	-
8	3	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-
9	1	6	-	2	10	-	-	2	-	-	-	-	-	9	13
10	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
11	-	8	-	5	1	-	-	2	-	1	3	-	-	6	17
12	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2
13	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
14	-	-	3	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	2
Total	19	85	7	6	10	2	1	20	-	1	3	1	-	137	27

+ some of the data refer to the zones Catalans

Grups d'activitat	Nets a Telecoms d'Indolusins						Totals		Nets a la resta d'Indicis						Total per indicador	
	1989			1990			H.	D.	1989			1990			H.	D.
	-20	20-50	+60	-20	20-50	+60			-20	20-50	+60	-20	20-50	+60		
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4	-	1	-	-	-	-	6	-	-	1	-	-	-	7	-	
5	1	-	-	1	-	-	1	1	-	2	-	1	-	4	6	
6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
7	-	0	-	-	-	-	2	-	1	0	-	-	2	3	6	
8	2	8	-	-	-	-	7	-	-	2	-	-	2	9	6	
9	3	1	-	-	-	-	6	2	-	2	-	-	2	8	4	
10	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	
11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
12	-	6	-	2	6	-	6	5	1	10	1	2	-	17	17	
13	1	1	-	-	0	1	1	3	-	5	-	-	0	6	2	
14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
15	-	2	-	-	-	1	2	1	-	1	4	-	-	2	7	
Total	5	26	1	4	6	2	33	12	3	25	2	4	13	30	23	

C A P I T O L   I V   :

LES FONCTIONS URBANES ACTUALS

IV - LES FUNCIONS URBANES ACTUALS

En geografia urbana aludim amb el terme "funció" a les activitats econòmiques que justifiquen l'existència d'una ciutat. El terme procedeix de la fisiologia i deriva de considerar la ciutat com un organisme que realitza certes "funcions". Aquesta expressió, que va ésser utilitzada per primera vegada per l'alemany Ratzel en 1891, s'ha generalitzat a partir del quart decenni d'aquest segle en que l'estudi de les funcions urbanes va prenent un caràcter sistemàtic.

Aquest concepte de funció es així mateix utilitzat en sociologia i antropologia, fent referència al tipus d'acció de que n'és capaç una estructura. Es tracta d'un concepte essencial en l'estudi del sistema social considerat en forma dinàmica, i aludeix a les accions dels grups socials i als resultats d'aqueixes mateixes accions. De manera més concreta, hom pot definir la funció com "el conjunt de relacions entre activitats que s'influeixen recíprocament, regularment per medi d'associacions que fan possible l'operació de continuïtat del sistema social". "Funció és, per tant, sinònim d'activitat".

Encara que en un marc teòric diferent, és evident la relació entre el concepte de funció abans definit, i el concepte de funció en un sistema urbà (1).

Aplicant-lo al nostre estudi, la ciutat d'Eivissa ha estat tradicionalment una vila fortificada i un port. Fins a temps relativament recents, no-més era considerada com a ciutat propiament dita el recinte enmurallat, Dalt Vila, mentre la Marina, fora murs, era el raval, cresquent baix de la protecció de les muralles de la Vila i en funció de l'activitat portuària. Així, Dalt Vila reunia gairebé totes les funcions directives: militars, polítiques i administratives, religioses, culturals, ... escapant-se-li una part de les econòmiques, especialment les comercials, sobre tot des del segle XVIII ençà. Si de totes aquestes funcions volem definir quina és la que dona l'essència de la ciutat tradicional, no hi cap dubte de que és la funció defensiva: Eivissa és, fonamentalment, una plaça forta. Però, des dels anys seixanta d'aquest segle, l'impacte del turisme s'ha fet notar també sobre el nucli antic, amb efectes múltiples, que han arribat a definir com a tret dominant actual el de la funció turística.

Veurem, per separat, cadascuna de les funcions urbanes d'Eivissa i les transformacions recents, i tractarem de fer-ne, al final, una síntesi que

Foto n.º 45

La ciutat vista des del sud.

Principat de la ciutat. A observem el castell - amb la torre de l'homeuatge - i la catedral - amb el campanar - al cim del puig; la línia de muralles, actualment, encerclant Dalt Vila, de oest a est es succeeixen als baluards de St. Jaume, St. Jordi, St. Bernat i Sta. Eulària. Fora murs, a l'oest, construccions turístiques i residència militar. Sense construir, la versant sud del puig de Vila, "es Soto". A l'esquerra de la fotografia (oest geogràfic) s'inicien els puigs d'es Hòlies.

ens permeti d'arribar a conèixer l'estat actual de la qüestió i la manera com s'hi ha arribat.

IV-1. LA FUNCIO DEFENSIVA I MILITAR

Aquesta ha estat, com ja hem indicat, la més característica de la ciutat tradicional. D'ella ens parlen el Castell i les muralles. El primer al cim del puig de Vila, amb la torre de l'homenatge abastant els 110 metres d'altitud, faç al sud, mirant al mar i a la germana Formentera, vigilant l'arribada de possibles enemics. Les muralles, de fortes i gruixudes parets de grisa pedra calcària, tallada en blocs perfectament regulars en forma de carreus rectangulars disposats en sentit transversal i units per compacte argamassa. Presenten set amplis baluards. Dos d'ells, el de Sant Barnat i el de Sant Jordi, tanquen i protegeixen per la banda meridional els murs del Castell. La muralla baixa després des de mitja vessant del puig de Vila cap a l'est i a l'oest, cenyint la ciutat, estesa cap el nord i banda occidental del puig fins al pla, tensada cap el port. L'entrada del port queda protegida a l'est per dos baluards, a dalt el de Santa Tecla (que resguarda també directament l'absis de la catedral) i més avall el de Santa Llúcia que cau en agut angle sobre les cases de sa Penya, aixecades al seu peu i sobre les petites elevacions rocoses que -continuant el puig de Santa Llúcia el cim del qual queda intramurs- van a morir al mar per la punta dita de la Consigna -on s'hi documenta la "Torre del Mar" fins als darrers anys de la passada centúria- i continua per l'Escull Daurat, niu de gavines, com el baluard proper i les penyes de "sa Penya". Entre els baluards de Santa Llúcia i de Sant Joan -aquest més a l'oest- es desenvolupà el raval de la Marina, fora murs. Per l'occident els baluards del Portal Nou -primitivament de Sant Pere- i de Sant Jaume assenyalen el límit de la Vila fortificada, mirant cap el Puig d'es Molins.

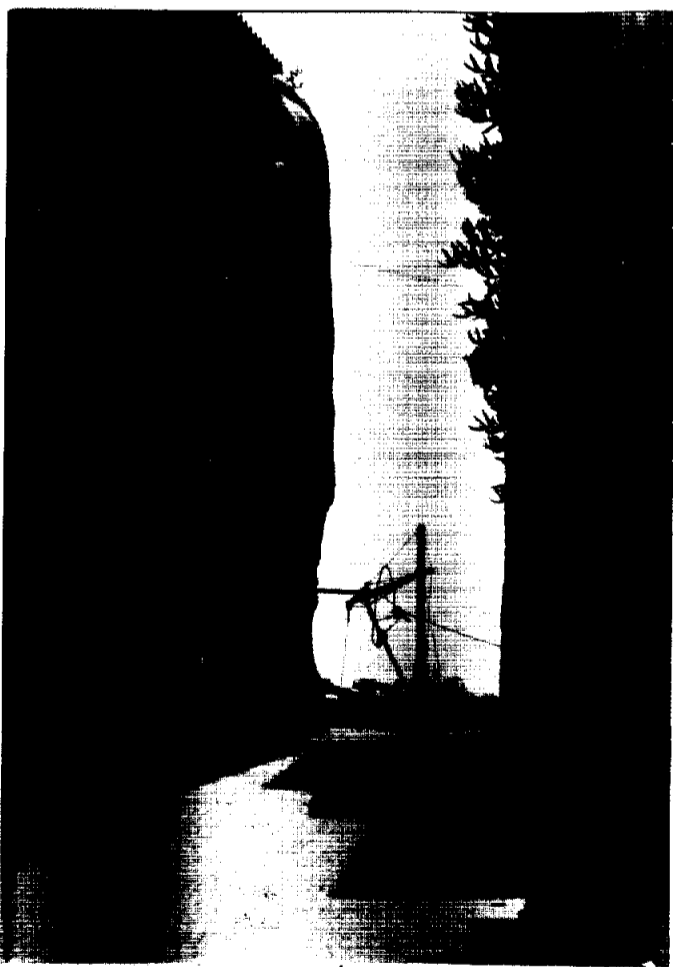
Com hom pot fàcilment deduir, una plaça forta quasi inexpugnable, digne del nom de Reial Força, que rebé des de la meitat del segle XVII.

Les muralles fa temps que deixaren de complir la funció defensiva per la qual foren bastides. Ineficaces enfront dels enginys bèlics contemporanis hom arribà a parlar d'enderrocar-les. Però, al no ésser un obstacle per a l'expansió urbana -tampoc massa forta el segle passat- per el pla, i conservant el Castell un caràcter militar, foren sortosament servades. En 1942, amb la torre de la catedral, foren declarades monument històric-artístic. En el

Foto nº 46

Carrer de l'Universitat d'Yenne

Aquest és el nou donat recentment a aquest carreró entre la catedral (a l'esquerra) i el castell (a la dreta). Al fons, enginyers que donen compte de les obres de reparació als baluards immediats a aquestes dues edificacions. A l'empedrat del carrer, amb petits eòdols, és també recant i dies de la política de revalorització del nucli antic amb la creació d'un "Itinerari Històric-Artístic".

... estàn acollint... (text partially illegible)

El dia 11 era que en residència del... (text partially illegible)

La gran obra... de canpar de l'edifici... (text partially illegible)

Foto n.º 47

Casa de la Vila (Ajuntament)

Patí d'accés a la porta d'entrada de la Casa de la Vila, instal·lada al creuament dels carrers. A banda i banda de la porta els escrits de les barres d'Arxipó i del municipi. Sobre el modern arc que tanca el pati es repeteix l'escut del municipi d'Évissa.

...també diria...
 ...caracteris...
 ...de l'...
 ...
 ...dominant...
 ...el nom...
 ...obans l'...
 ...
 ...dominics de...
 ...el barri de...
 ...nomes de...
 ...anys...
 ...habilitada com... (obent...)

...el Servei...
 ...per nov...
 ...hospital, l'...
 ...i est... de la pau...

...que en un...
 ...el convent...
 ...i el bis...
 ...

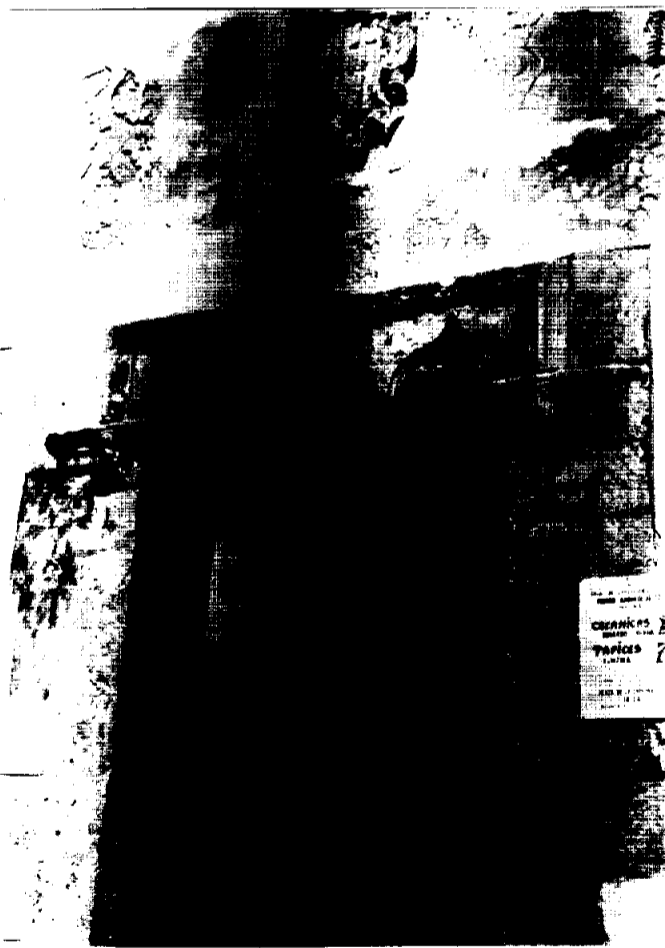
...i ad...
 ...municipal...
 ...conveni...
 ...edificat...
 ...el Museu...
 ...oficials...
 ...de l'...
 ...un cert...
 ...de l'...
 ...d'aquest...
 ...1977-78 es tract...
 ...de la...
 ...de l'...
 ...i agre...

Foto nº 48

Patel de la Casa de la Pàtria

En aquest edifici del qual final s'hi guardaven els documents que utilitzen l'arxiu dels tribunals de Justícia. Es troba tant per l'oest la plaça de la Catedral. D'altre, en podem veure, de l'illa, mestra d'ensordir en els blocs que emmarquen la porta, a la fina arquitectura del detall, a l'inscripció i a l'ornament - que representa les armes de la Corona d'Aragó, de la qual en feien part Eivissa i Formentera.

Amb la casa de la Lina es part de les instal·lacions del Museu Arqueològic i es dedica a exposicions de artesanía moderna diversa.

... la presó a ...
... en nombre ...
... la totalitat ...
... (... reflector) ...

... Dalt Vila, prop de ...
... també ...

...
...

... centres de ...
... de ...
... important ...
... dedicat ...

18 ...
... i de ...
...

... actual ...
... segons ...
... compr ...
... tres ...
... una per ...
... de ...
... 1767, el ...
... i ...
... que ...
... per decret, ...
... los Ord ...
... en els ...
... de l'Àsia ... P. (2).

... Dalt Vila ...
... han ...
... definitiva ...
... reconversió ...
... nova, essent ...
... a ...

...
...

... convent ...

Foto n° 49

Plaça de Vila i entrada al carrer de Sta. Creu.
 La transformació recent de Dalt Vila per un part
 del turisme pot veure's a aquesta fotografia,
 restaurants, bars, botigues, ocupant la plaça de Vila
 -oficialment de Lluís Tur i Palau-, i esdinsant-se
 pel carrer de la Santa Creu. A l'esquerra, ocupant
 el que sembla una torre, la galeria Cart van
 der Voort. Històricament aquí es trobava l'entrada
 del primer recinte medieval, la principal entrada
 del qual era l'actual del carrer Sta. Creu.
 A la dreta hom pot veure, de color vermell, la font
 pública que encara avui proporciona aigua a la
 població del sector.

... actualment ...
 ... del material ...
 ... sobre la ...
 ... de línia ...
 ... sessón ...
 ... publicà ...
 ... línia ...
 ... aspect ...
 ... sinó ...

... actualment ...
 ... de línia ...
 ... arguolòic ...
 ... ell ...
 ... oficina ... (3) ...
 ... presentació ...
 ... el ...
 ... fou ...
 ... passat ...

... també ...
 ... creació ...
 ... les ...
 ... d'artesa ...

... s'hi ...
 ... civissere ...
 ... era ...
 ... diverses ...
 ... restaurant.

... Joan, a l'edifici ...

Foto nº 50

Port baixa de "Sa Carrossa"

Berdejant al terraplè de les muralles entre els baluards de St. Joan i St. Lúcia trobem "sa Carrossa" -oficialment avinguda del general Franco-, un pla no asfaltada seguida per la circulació rodada i dividida en dues parts per uns jardins. A la fotografia veim la part baixa amb les vivendes i els cotxes aparcats. A les plantes baixes, dels edificis, galeries d'art, bars i restaurants.

xanta per els militars, s'hi han **havengut** celebrant des de 1964 les Bienals Internacionals d'Art d'Eivissa, per donar a conèixer als artistes joves i des del 1972 són monogràfiques ("Ibizagráfic"). Amb els premis, que queden propietat de l'Ajuntament, s'ha format la **col·lecció** del Museu d'Art Contemporani, instal·lat a l'edifici esmentat. En aquests anys el museu ha presentat també diverses exposicions de pintura, escultura, **artesanía**, sessions de teatre ..., i els seus fons han augmentat també per **donacions** d'artistes residents a l'illa.

IV-4.4. Galeries d'Art

A l'esguard de l'ambient històric i fesomia característica dels vell edificis de Dalt Vila, han anat apareguent una sèrie de galeries d'art, algunes d'elles molt conegudes i apreciades a l'estranger, on hi exposen artistes representatius dels diversos moviments contemporanis. La primera d'aquestes galeries fou l'instal·lada els primers anys **seixanta** per Ivan Spencer a una casa senyorívola del carrer del bisbe Torres, **casa** propietat de la família Llobet, sita enfront de la bella casa Laudes o Comasema. Durant molt temps aquesta geleria d'Ivan Spencer fou representativa del **món artístic eivissenc cosmopolita**, avui ha **desaparegut** per enrunament de l'edifici, que es troba a la venda. A la plaça de Vila -oficialment de Lluís Tur i Palau- s'obrí la galeria de Carl van der Voort, al costat de la qual una petita botiga venia llibres i materials artístics diversos fins **aquest any (1978)** en que s'ha tranformat en un comerç de diferents treballs d'artesanía. Les demés galeries de Dalt Vila segueixen la ruta dels visitants: una a la plaça dels **Desamparats** (galeria Ibiza), dos a sa Carrossa, una al carrer del general Balanzat i una al carrer del bisbe Torres, además d'una altra al carrer de **Santa Creu**, al que s'entra des de la plaça de Vila. Acompanyen la ruta de visita de les galeries, **qualques botigues d'antigalles** i d'altres de venda d'artesanies diverses.

Una **altra** activitat que gaudia de gran popularitat entre petits i grans, eren les sessions dominicals del teatre de titelles al número 8 del carrer de Santa Maria, **trencades l'any 1977** amb la mort de l'artista que realitzava tan magnífiques creacions.

Es volguè fer també de la ciutat un centre musical de renom internacional. Uns festivals de música de **càmara** tengueren lloc a la plaça d'armes del castell, patrocinades per l'Ajuntament i **organitzades** principalment per estrangers, fins l'any 1977. Després han **continuat** a l'interior de l'esglèsia del convent, amb característiques diferents i **organitzats** els concerts per la Delegació Insular de Cultura.

Pràcticament gran part de les **activitats relacionades** amb el món de l'art i de l'artesanía són a càrrec de la **colònia eivissenca d'estrangers**.

Foto nº 51

Pati d'anes del Principal

La galeria porticada del pati d'anes, del Principal té avui una funció comercial amb un té nòtic: és el primer "mercat hippie" de la ciutat.

III-5 LA FUNCIO COMERCIAL (4)

El món comercial del Delta està format per moltes petites localitats que van sorgint al voltant de les necessitats alimentàries de la població. Un dels punts de referència són els pobles trobats en el camí de Delta i més de mig dia de lluis. Entre ells hi ha els quals havien estat ferreria i són: el camp de l'Ull de la Mare, una de les dels Desarrois i una al carrer de l'Ull de la Mare, una al carrer de l'Ull de la Mare i una carnicaria al costat i dins de la població del carrer de l'Ull de la Mare. Aquestes elles són propietat de la gent de l'Ull de la Mare i són propietat de la gent de l'Ull de la Mare.

Un dels punts de referència més característics del món comercial del Delta són els punts de referència dels ferristes i és de referència molt important. Un dels punts de referència són: el carrer de la terrissa i carrer de la çairo, però no són propietat de la gent de l'Ull de la Mare sinó de les localitats de l'Ull de la Mare i de les localitats de l'Ull de la Mare. Un dels punts de referència són: el carrer de la terrissa i carrer de la çairo, però no són propietat de la gent de l'Ull de la Mare sinó de les localitats de l'Ull de la Mare i de les localitats de l'Ull de la Mare. Un dels punts de referència són: el carrer de la terrissa i carrer de la çairo, però no són propietat de la gent de l'Ull de la Mare sinó de les localitats de l'Ull de la Mare i de les localitats de l'Ull de la Mare.

Un dels punts de referència són: el carrer de la terrissa i carrer de la çairo, però no són propietat de la gent de l'Ull de la Mare sinó de les localitats de l'Ull de la Mare i de les localitats de l'Ull de la Mare. Un dels punts de referència són: el carrer de la terrissa i carrer de la çairo, però no són propietat de la gent de l'Ull de la Mare sinó de les localitats de l'Ull de la Mare i de les localitats de l'Ull de la Mare.

Un dels punts de referència són: el carrer de la terrissa i carrer de la çairo, però no són propietat de la gent de l'Ull de la Mare sinó de les localitats de l'Ull de la Mare i de les localitats de l'Ull de la Mare. Un dels punts de referència són: el carrer de la terrissa i carrer de la çairo, però no són propietat de la gent de l'Ull de la Mare sinó de les localitats de l'Ull de la Mare i de les localitats de l'Ull de la Mare. Un dels punts de referència són: el carrer de la terrissa i carrer de la çairo, però no són propietat de la gent de l'Ull de la Mare sinó de les localitats de l'Ull de la Mare i de les localitats de l'Ull de la Mare.

Foto nº 52

Carreró de l'Esperança

Hem pot observar l'impacte del turisme, amb l'acomodació d'aquest petit carreró - entre els carrers del bisbe Tones i el de la Solidaritat - per atreure en a clients els visitants de Delta Vile. A la calor de l'estiu, l'imatge ambívola de les plantes i l'esperança d'una beguda refrescant són molt temptadores.

III. El treball de la casa.

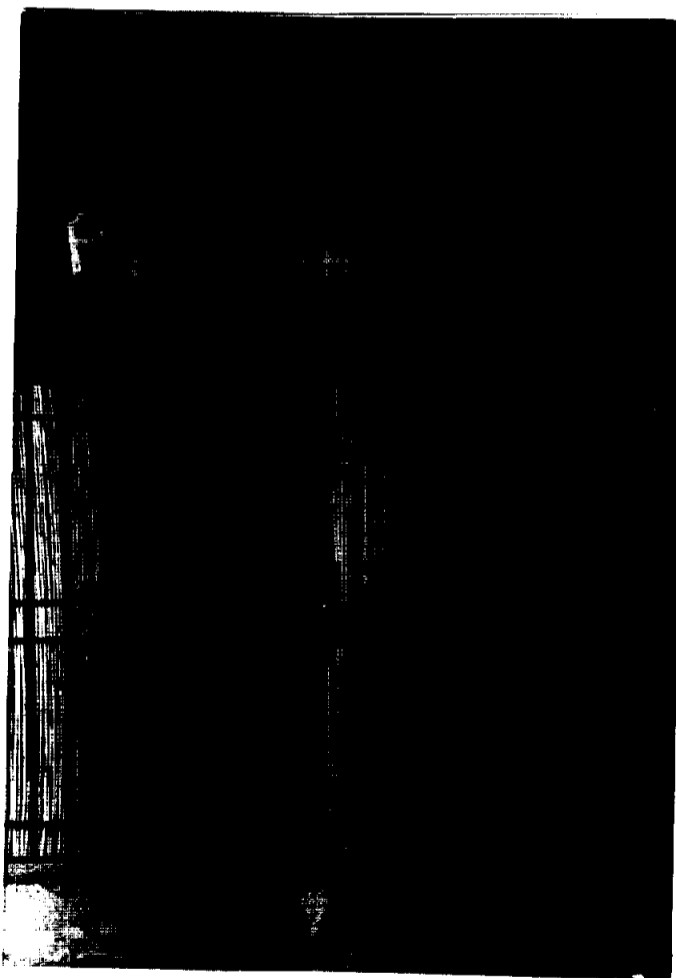
La casa és un lloc on s'ha d'entendre i s'ha d'aprofitar fins i tot de les coses que semblen petites i que podrien semblar inútils. És el treball de la casa el que fa que la vida sigui més plena i més rica. El treball de la casa és un treball que s'ha de fer amb amor i amb dedicació. És un treball que s'ha de fer amb paciència i amb perseverança. És un treball que s'ha de fer amb orgull i amb dignitat. És un treball que s'ha de fer amb respecte i amb consideració. És un treball que s'ha de fer amb caritat i amb generositat. És un treball que s'ha de fer amb fe i amb esperança. És un treball que s'ha de fer amb amor i amb dedicació. És un treball que s'ha de fer amb paciència i amb perseverança. És un treball que s'ha de fer amb orgull i amb dignitat. És un treball que s'ha de fer amb respecte i amb consideració. És un treball que s'ha de fer amb caritat i amb generositat. És un treball que s'ha de fer amb fe i amb esperança.

El treball de la casa és un treball que s'ha de fer amb amor i amb dedicació. És un treball que s'ha de fer amb paciència i amb perseverança. És un treball que s'ha de fer amb orgull i amb dignitat. És un treball que s'ha de fer amb respecte i amb consideració. És un treball que s'ha de fer amb caritat i amb generositat. És un treball que s'ha de fer amb fe i amb esperança. És un treball que s'ha de fer amb amor i amb dedicació. És un treball que s'ha de fer amb paciència i amb perseverança. És un treball que s'ha de fer amb orgull i amb dignitat. És un treball que s'ha de fer amb respecte i amb consideració. És un treball que s'ha de fer amb caritat i amb generositat. És un treball que s'ha de fer amb fe i amb esperança.

Foto nº 53

Discoteca "Portal Nou"

Des de l'interior de l'accés a la vila murada pel Portal Nou, hom pot veure aquesta porta que condueix a la discoteca instal·lada a l'interior del baluard del Portal Nou. Per una colla d'amys - des dels 60 d'aquest regle - s'hi han celebrat a l'interior d'aquesta recinto festes infantils per les patronals.

de fons de poble i de gent d'estrangeria.

La casa de la família de l'hi obri un establiment de venda de productes d'importació i utilitat al local (reformat) que ocupava la planta baixa i el primer pis. La botiga amb el seu estoc de mercaderies i productes, amb el local de l'habitació de l'habitació al costat de la porta d'entrada i amb les quatre habitacions (famílies influents) que ocupaven la planta baixa i el primer pis, amb el mateix nom de família i de propietat del cuina.

La casa de la família de l'habitació hi ha un local de negoci i de venda de productes de primera qualitat i de servei a la clientela que té un local de venda de productes i tres pisos amb el cuina i el local de la planta baixa. La casa té un curt recorregut d'habitacions i de local de venda de productes de primera qualitat.

La casa de la família de l'habitació de Vila Rica té un local de venda de productes de primera qualitat i de servei a la clientela que té un local de venda de productes i tres pisos amb el cuina i el local de la planta baixa. La casa té un curt recorregut d'habitacions i de local de venda de productes de primera qualitat.

La casa de la família de l'habitació de Vila Rica conserva un local de venda de productes de primera qualitat i de servei a la clientela que té un local de venda de productes i tres pisos amb el cuina i el local de la planta baixa.

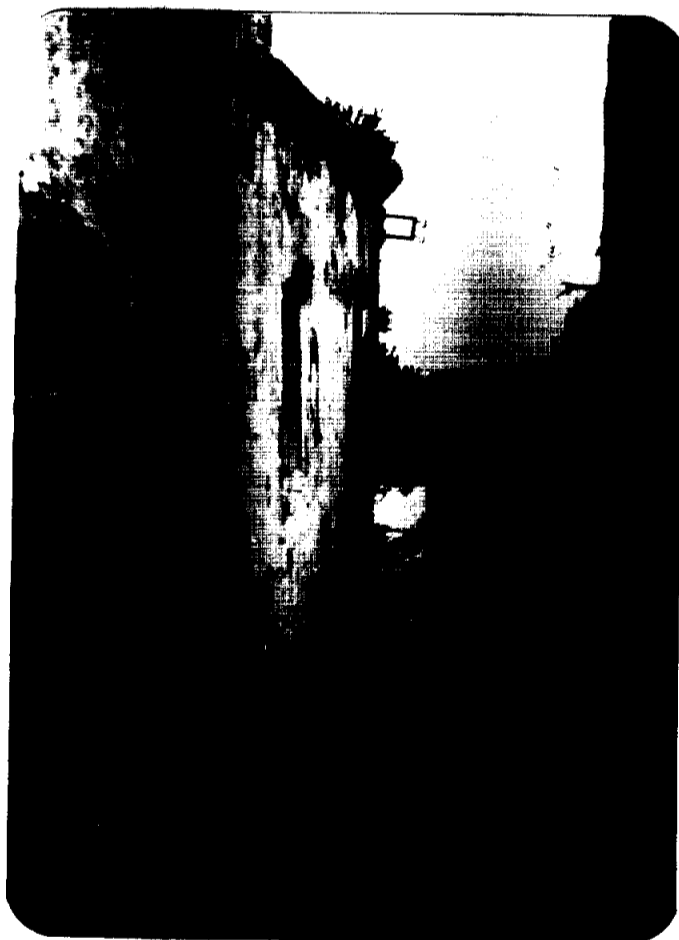
La casa de la família de l'habitació de Vila Rica és la fons de poble i de gent d'estrangeria que té un local de venda de productes de primera qualitat i de servei a la clientela que té un local de venda de productes i tres pisos amb el cuina i el local de la planta baixa. La casa té un curt recorregut d'habitacions i de local de venda de productes de primera qualitat.

La casa de la família de l'habitació de Vila Rica té un local de venda de productes de primera qualitat i de servei a la clientela que té un local de venda de productes i tres pisos amb el cuina i el local de la planta baixa. La casa té un curt recorregut d'habitacions i de local de venda de productes de primera qualitat.

Foto nº 54

Carrer de l'Hospital

En una situació d'absolut abandon i completament solitari el carrer de l'Hospital - rebens de l'Hospici - i el veí de la Solidaritat, ens donen una imatge de la deterioració de certs edificis de Dalt Vila. A l'esquerra, amb uns arbusts que surten del seu interior, el que fou (encara a principis d'aquest segle!) l'hospital civil i, des de la seva fundació a finals del segle XVIII, l'hospici fins a la meitat del XIX.

ca instal·lació permanent, el bar, és poca cosa més que una humil cantina. Es pensà convertir-lo en parador de turisme, sense que l'idea fructificàs. S'ha tractat de donar-li una certa vida cultural fent-lo marc de la celebració dels festivals internacionals de música de càmera a l'estiu, alguna comptada exposició i universitat d'estiu, activitats que no han continuat. Hom suggerí que les seves instal·lacions, que ja tenien un mínim d'infraestructura (aigua, electricitat, edificacions ..) foren adequades per a una de les noves agrupacions de E.G.B. tan necessàries per la correcta escolarització dels infants a Eivissa, però es va escollir la localització de Can Misses, aleshores en un descampat, i la de Blanca Dona. Provisionalment ha estat seu del Centre de Formació Professional fins el curs actual 1978-79. El cert és que de cada dia l'abandó del castell és més evident i el seu aspecte deplorable, cosa incomprensible en una població tan mancada de serveis públics i equipaments socials com és la nostra. Darrerament es parlava del castell com a futura seu del Consell Insular d'Eivissa i Formentera, amb el que recuperaria, en part, la funció de direcció política que tengué històricament.

En canvi, l'altre local ocupat per els militars al baluard de Sant Joan, i el proper polvorí del baluard de Santa Llúcia, ara també propietats de l'Ajuntament, han estat convertits en Museu d'Art Contemporani, essent marc de les Bienals Internacionals d'Art i de diverses manifestacions artístiques, especialment, exposicions d'arts plàstiques a l'edifici principal i representacions teatrals al polvorí.

Dels edificis religiosos, conserven la primitiva funció dos d'ells i part d'un altre: la catedral, el convent de Sant Cristòfol, i l'església de l'antic convent de dominics, ara parroquia del barri. El Seminari, sense funció religiosa, conserva la cultural convertit en centre escolar per a nens; però es parla de recuperar-lo per a la formació de futurs sacerdots a partir del curs 1979-80.

Els vells edificis administratius (Universitat, Cúria) són ara museu estatal, arqueològic. Els de beneficència (hospital, hospici) es troben abandonats i enrunant-se, el més deteriorat es l'hospici, que feia d'hospital civil encara els primers anys d'aquest segle.

La funció residencial resta disminuïda i deteriorada. Encara viuen a Dalt Vila alguns descendents dels antics senyors i tenen cura de conservar el bon aspecte de llurs mansions. Però a moltes d'altres, abandonades, només resten escuts d'armes y detalls decoratius als finestral·ls. Algunes d'elles han estat ocupades per famílies humils, però els immigrants es troben, preferentment a les que ja eren tradicionalment vivendes "populars".

Les funcions econòmiques estan en funció del turisme. Els menestrals que en

Foto nº 55

Casa del carrer de St. Josep
Escut i detall escultòric de
la porta de la casa nº 10
del carrer de St. Josep.

Aquesta casa, com gairebé
totes les del carrer, es troba
avui ocupada per una
família de venedors buvil,
que té, tanmateix, bona cura
de l'aspecte exterior, perfec-
tament emblanquinat.

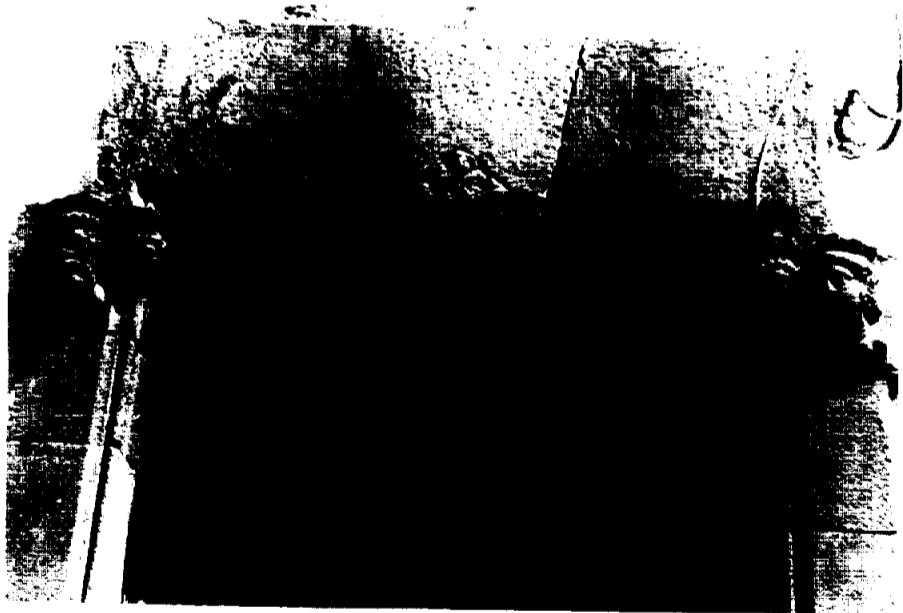
Foto nº 56

Foto nº 57

Pujada al carrer Conquista

A Dalt Vila les distàncies verticals entre cobris de nivell acostumen a saltar-se mitjançant carrers esgraonats. Hom pot observar a la fotografia el pas del carrer de St. Josep al carrer Conquista, sobre la línia interior del segon recinte murat medieval. La part superior de la paret de l'esquerra correspon al nivell del carrer de Joan Roman. Observeu la poca cura, amb les herbes, queixent entre l'enjochat del carrer.

control d'illa. ... més deteriorat ...
16 ... d'aigua ...
... Les ...
...

... de correu ...
... als darrers ...
... de rebot, ...

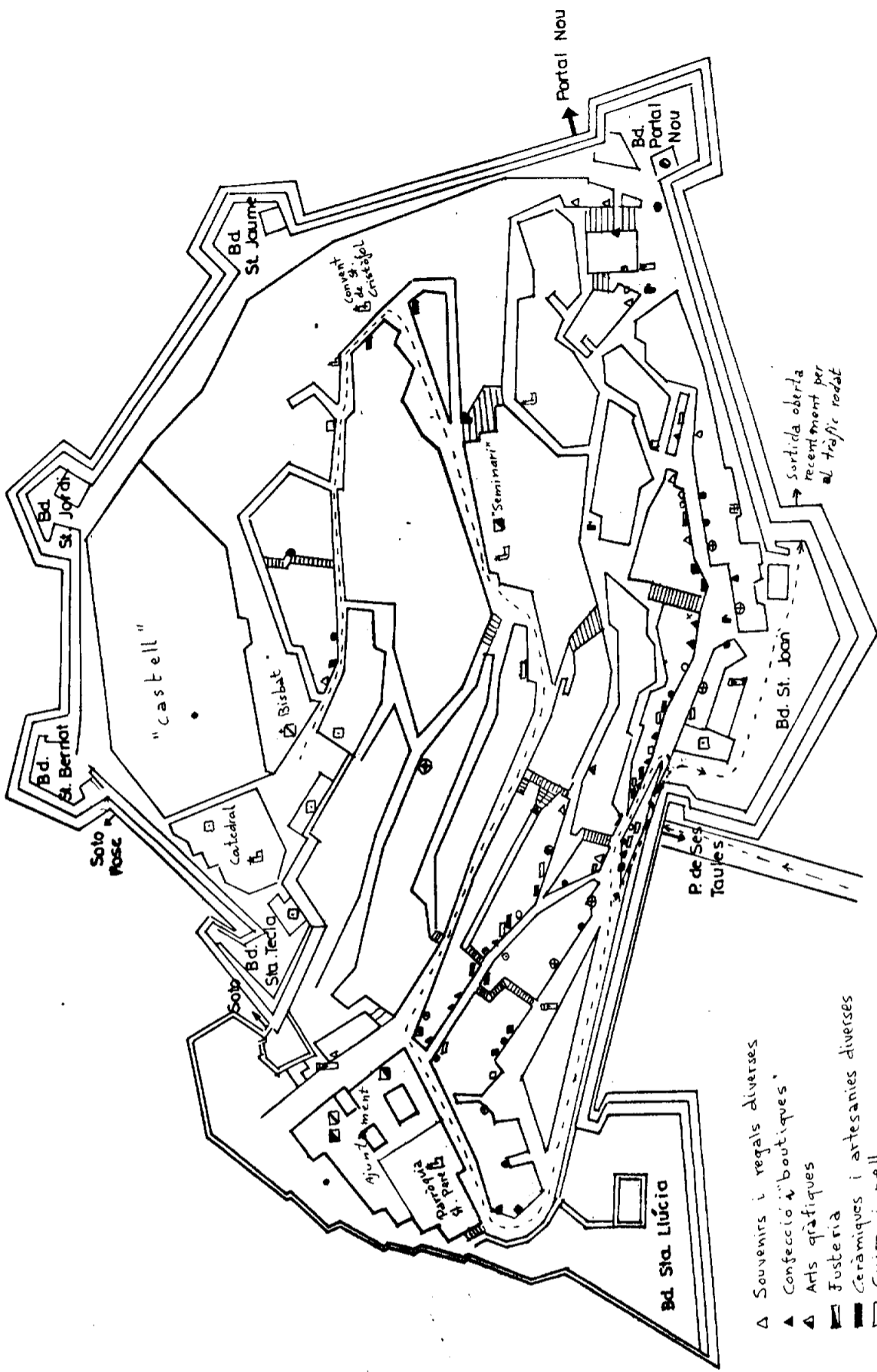
Foto nº 58

Carrer de Sant Ciriac

Forte pujada, amb un sòl empedrat,
 que malgrat tot ven al pas de cotxes, i motos.
 A l'angle de l'esquerra, resa amb la
 capella de St. Ciriac que ens indica, aproximadament,
 la línia interior del primer
 mur medieval; ocupa l'entrada a un
 antic carrer on s'aixecava l'altar el dia
 de la conquesta (7 d'agost, St. Ciriac).
 Al peu, mur convertit en colomar.

LOCALITZACIÓ DE LES FUNCIONS ACTUALS

Lectura:

- Queviures (alimentació)
- Bars, botigues, quioscs
- ⊕ Restaurants
- ⊙ Pensions
- Museus
- ⊠ Arxius
- ⊡ Església o capella
- ⊞ Centre d'ensenyament
- Galeria d'Art
- Antiguitats

- △ Souvenirs i regals diverses
- ▲ Confecció "boutiques"
- ⊠ Arts gràfiques
- ⊞ Justeria
- ▨ Ceràmiques i artesanies diverses
- ▨ Cuiró i pell
- Discoteca
- ⊞ Font pública
- ⊡ Cabina telefònica
- - - circulació rodada

Figura nº 19 -

NOTES CAPITOL IV

- (1) CAPEL, p. 17
- (2) ARXIDUC, t. I. p. 148-267
- (3) MAÑA DE ANGULO, 1949-1950, *passim*
- (4) Veure fig. nº 13
- (5) Veure fig. nº 13

C A P Í T O L   V   :

CONCLUSIONS : LA CIUTAT I LA SEVA ÀREA D'INFLUÈNCIA

VI - ANÀLISI DE LA CIUTAT I DELS SEUS DISTRICTES

VI.1. CIUTAT DE MALLORCA (1)

VI.1.1. El nucli urbà

La configuració del nucli urbà de la ciutat de Mallorca s'ha desenvolupat al marge del nucli de la ciutat de Mallorca, seguint la línia de la costa i al voltant d'un nucli urbà al centre de la ciutat, amb la característica d'una ciutat de tipus "nucli urbà". El nucli urbà de la ciutat de Mallorca ha estat desenvolupat al voltant d'un nucli urbà al centre de la ciutat, amb la característica d'una ciutat de tipus "nucli urbà".

El nucli urbà de la ciutat de Mallorca s'ha desenvolupat al marge del nucli de la ciutat de Mallorca, seguint la línia de la costa i al voltant d'un nucli urbà al centre de la ciutat, amb la característica d'una ciutat de tipus "nucli urbà". El nucli urbà de la ciutat de Mallorca ha estat desenvolupat al voltant d'un nucli urbà al centre de la ciutat, amb la característica d'una ciutat de tipus "nucli urbà".

VI.1.2. L'estructura del nucli urbà

La ciutat de Mallorca s'ha desenvolupat al marge del nucli de la ciutat de Mallorca, seguint la línia de la costa i al voltant d'un nucli urbà al centre de la ciutat, amb la característica d'una ciutat de tipus "nucli urbà". El nucli urbà de la ciutat de Mallorca ha estat desenvolupat al voltant d'un nucli urbà al centre de la ciutat, amb la característica d'una ciutat de tipus "nucli urbà".

VI.1.3. El nucli urbà de la ciutat

La ciutat de Mallorca s'ha desenvolupat al marge del nucli de la ciutat de Mallorca, seguint la línia de la costa i al voltant d'un nucli urbà al centre de la ciutat, amb la característica d'una ciutat de tipus "nucli urbà". El nucli urbà de la ciutat de Mallorca ha estat desenvolupat al voltant d'un nucli urbà al centre de la ciutat, amb la característica d'una ciutat de tipus "nucli urbà".

Foto n.º 59

La muralla i el port

Funció defensiva plasmada per la ciutat emmurallada -
 Delt Vile - amplada per el sector de la "Vila Nova" amb
 el baluard de Sta. Elicia. Funció comercial manifestada
 en el moviment del port, defensat per la vila nova.
 El far per arribada d'entrades dels viaralls, al mar,
 i, des de Galt Vile, vigilat la ciutat, la torre de la
 catedral van a fer espiritual del poble venisenc.
 (cont.)

... Diodor (1) ... la tija ...
... Bivissa ...
... (5) per ...
... estov ...
... l'oest ...
... Roma ...

... d'occid ...
... contur ...
... les activ ...
... Les ...
... document ...
... el ...
... alt ...
... probable ...
... la vil ...
... vells ...
... serven-se ...
... casis, ...
... record ...

... accidental
... i ...
... catal ...
... accidental.

... immediata ...
... per ...
... en pos ...
... des ...
... envolt ...
... la terra, ...
... medic-artistic.

... Escandoll (2) ...
... en que ...
... contrada en la ...
... en qu ...
... ésser, ...
... his, sin ...

... pel ... la depen...
 ... l'Un...
 ... enquadra...
 ... les con...
 ... la població d'Hispan...
 ... catalana...
 ... frontera...
 ... defensiva...
 ... 1111...
 ... 1112...
 ... A la...
 ... la Cúria...
 ... participació...
 ... nostros...
 ... i segur...
 ... catedral...
 ... rebent la...
 ... de la seva...
 ... de la catedral...

V.1.4. El Pla de l'Almudaina, però com?

... la seva...
 ... d'aprox...
 ... tornaren...
 ... el segle...
 ... 1111...
 ... cristians de la renovació...
 ... de la Mediterrània...
 ... nordafricà...
 ... que separa...
 ... conseqüència...
 ... probablement...
 ... del segle...
 ... per la pesta...
 ... 1177...
 ... principals...
 ... del segle...

després d'afirmar la seva àmplia generalitat afeyta de l'aspecte de l'evolució de l'illa.
Totes o totes les dades de l'evolució de l'illa contra la influència de la cultura de l'illa
són de gran importància per a l'estudi de la història i demografia.

En el cas de Vila Vella els canvis i les dades de l'evolució de l'illa
són de gran importància per a l'estudi de la història i demografia.
Les dades de l'evolució de l'illa són de gran importància per a l'estudi de la història i demografia.
Les dades de l'evolució de l'illa són de gran importància per a l'estudi de la història i demografia.
Les dades de l'evolució de l'illa són de gran importància per a l'estudi de la història i demografia.

Les dades de l'evolució de l'illa són de gran importància per a l'estudi de la història i demografia.
Les dades de l'evolució de l'illa són de gran importància per a l'estudi de la història i demografia.
Les dades de l'evolució de l'illa són de gran importància per a l'estudi de la història i demografia.
Les dades de l'evolució de l'illa són de gran importància per a l'estudi de la història i demografia.

Les dades de l'evolució de l'illa són de gran importància per a l'estudi de la història i demografia.
Les dades de l'evolució de l'illa són de gran importància per a l'estudi de la història i demografia.
Les dades de l'evolució de l'illa són de gran importància per a l'estudi de la història i demografia.
Les dades de l'evolució de l'illa són de gran importància per a l'estudi de la història i demografia.

Vila Vella (8)

Les dades de l'evolució de l'illa són de gran importància per a l'estudi de la història i demografia.
Les dades de l'evolució de l'illa són de gran importància per a l'estudi de la història i demografia.
Les dades de l'evolució de l'illa són de gran importància per a l'estudi de la història i demografia.
Les dades de l'evolució de l'illa són de gran importància per a l'estudi de la història i demografia.

polítics del Mediterrani, el qual suposava una...
la... ciutat i...

... al veïnatge... la creació...
... la línia...
... protector...
... la veïnatge...

*i encara aquesta exemple guarda prou similitud amb la
per una segona etapa*

... de la línia...
... als peus...
... en les...

... un pobl...
... "teoria...
... la línia...
... realitat...

... exhaustiu...
... **ass**...
... contrari...
... Coronel...
... d'organització...
... pobladores...
... "lions...
... estaven...

... canviar...
... economia...
... els expropiats...
... sumor-s'hi...
... d'hospitalitat...

(11) en...
... el seu representant... **presenta**...
... de presos contra...
... RR.

... de camins...
... administratives...
... la ciutat...

... fins de les seves obligacions i de la seva responsabilitat en el treball. Els treballadors han de ser conscients que la seva actitud i el seu rendiment són determinants per al desenvolupament de la companyia i, per tant, per a la seva pròpia sortida econòmica i professional.

En aquest sentit, el director de la companyia ha de treballar per aconseguir que els treballadors siguin conscients del seu rol i de la seva responsabilitat. Per aconseguir-ho, el director ha de tenir una comunicació efectiva amb els treballadors, ha de ser transparent i ha de tenir una actitud de respecte i d'interès pel treballador.

El director ha de tenir una clara visió de la companyia i de la seva missió. Ha de ser capaç de comunicar aquesta visió i aquesta missió als treballadors, de manera que aquests puguin entendre i assumir la seva responsabilitat i el seu rol.

El director ha de tenir una clara visió de la seva funció i de les seves responsabilitats. Ha de ser capaç de comunicar aquesta visió i aquestes responsabilitats als treballadors, de manera que aquests puguin entendre i assumir el seu rol i la seva responsabilitat.

El director ha de tenir una clara visió de la seva funció i de les seves responsabilitats. Ha de ser capaç de comunicar aquesta visió i aquestes responsabilitats als treballadors, de manera que aquests puguin entendre i assumir el seu rol i la seva responsabilitat.

El director ha de tenir una clara visió de la seva funció i de les seves responsabilitats. Ha de ser capaç de comunicar aquesta visió i aquestes responsabilitats als treballadors, de manera que aquests puguin entendre i assumir el seu rol i la seva responsabilitat.

El director ha de tenir una clara visió de la seva funció i de les seves responsabilitats. Ha de ser capaç de comunicar aquesta visió i aquestes responsabilitats als treballadors, de manera que aquests puguin entendre i assumir el seu rol i la seva responsabilitat.

El director ha de tenir una clara visió de la seva funció i de les seves responsabilitats. Ha de ser capaç de comunicar aquesta visió i aquestes responsabilitats als treballadors, de manera que aquests puguin entendre i assumir el seu rol i la seva responsabilitat.

El director ha de tenir una clara visió de la seva funció i de les seves responsabilitats. Ha de ser capaç de comunicar aquesta visió i aquestes responsabilitats als treballadors, de manera que aquests puguin entendre i assumir el seu rol i la seva responsabilitat.

El director ha de tenir una clara visió de la seva funció i de les seves responsabilitats. Ha de ser capaç de comunicar aquesta visió i aquestes responsabilitats als treballadors, de manera que aquests puguin entendre i assumir el seu rol i la seva responsabilitat.

cessari complement, bé que amb preponderància de la vila, més complexa en els diferents sectors d'activitat. En una illa tan petita com Eivissa, els aspectes físics, geomorfològics i climàtics, donen lloc, com diu Escandell (13) a una típica economia incompleta. La montuositat, malgrat l'escassa elevació, dels terrenys, predominantment calcàris, amb poques i reduïdes planes i sòls de mitjana fertilitat a l'àrea d'un típic clima mediterrà, marítim i de plana, ferà que la clàssica trilogia de blat, vinya i olivera no sigui moltes vegades suficient per a les necessitats de l'illa. De l'explotació de les coníferes (pins i savines) el camp n'obten els productes precisos per la construcció dels vaixells que portaran a terme el comerç, que completi l'economia illenca, o el cors, a la recerca de recursos materials en la necessitat i encara d'hòmens per cultivar els camps. Activitats marineres i comercials centrades a la Vila, on també els artesans, organitzats en gremis, elaboren les manufactures indispensables a les activitats de tota la població illenca. La ciutat també controla, en benefici propi, la producció de la sal, la més valuosa de les obtingudes fora murs, però no agrària. La sal és el principal producte d'exportació (a més dels forestals) i és també medi de pagament en temps de penúria monetària.

Aquest model econòmic, centrat en la ciutat, es materialitzarà en la xarxa radial de comunicacions internes, amb origen a Vila i escassa relació dels "pobles" entre si, sinó a través de la ciutat.

V-2.3. Els canvis recents

A partir del segle XVIII s'anirà modificant les relacions ciutat-camp en sentit positiu per aquest últim i perdent la ciutat part de l'hegemonia que hi exercia.

En primer lloc, el camp adquireix una població important a partir de finals del segle XVII, i en els primers anys del XVIII comença a recolonitzar-se Formentera. El 1693 el camp eivissenc comptava aproximadament unes deu mil persones (la ciutat en tenia uns tres mil, dels quals una meitat a la Marina). A finals del segle XVIII la població global havia augmentat en unes cinc mil persones. El 1877 els municipis rurals eivissencs tenen 15.329 habitants i Formentera 1.846 (Vila, 5.365) i sis anys després, el 1882, els pagesos són 20.280 i els de Vila 5.685 (14). Variació notable, no sols des d'un punt de vista quantitatiu sinó també qualitatiu. L'augment poblacional nutrirà l'emigració, dirigida en primer lloc a la ciutat, on les autoritats disposaran fortes restriccions fins al 1832, i, mes tard, també a l'estranger -nord d'Àfrica (Alger) i Amèrica (15), creant una nova mentalitat.

A la complexitat social derivada de les diferents possibilitats econòmiques

de les famílies pageses, l'aparició d'una administració municipal pròpia i la presència d'unes persones que **exerceixen** una cativitat no agrària, s'hi vengué a sumar l'expansió econòmica. S'amplia l'espai cultivat amb noves roturacions (rotes) adquirint una gran importància i extensió els cultius arbustius (garrover, amatller); apareixen sectors de regadiu, més rentables, (a part dels tradicionals de les feixes al pla de Vila, en funció de l'abastiment directe de la ciutat); la ramaderia mular, principal ajuda del pagès, pren un gran interès; es modernitzen els sistemes de cultiu i el règim de explotació; milloren les comunicacions terrestres entre Vila i l'àrea rural ...

El camp també s'organitza eclesiàstica i administrativament. Les catorze parròquies rurals eivissenques (quinze el segle XIX i diset el XX) més les tres de Formentera, constitueixen unes unitats socials, molt definidores de l'identitat dels respectius feligresos. La parròquia no és sols un centre religiós, sinó també de reunió (molt important per la població rural, absolutament dispersa, de les illes), cultural, organitzador d'unitats de treball, delegació administrativa del pensament il·lustrat paternalista, en una paraula, aglutinadora de totes les persones a ella confiades, a les quals tracta d'educar, promocionar i dominar, procurant també ésser el centr d'un incipient poblament rural concentrat (cosa que no tengué èxit, a excepció de Santa Eulària, i, després, a Sant Antoni).

L'importància de les parròquies queda palesa quan l'estat lliberal burgès, acabat d'instalar a Madrid el 1833, reorganitzà administrativament el país en municipis: a Eivissa, els municipis rurals es crearen a partir de una suma de parròquies i prengueren el nom d'una d'elles. Un municipi per Formentera i quatre rurals per Eivissa (Santa Eulària, Sant Antoni, Sant Joan i Sant Josep), perdent-se els noms dels antics quartons, es reparteixen pràcticament tot l'espai illenc, ja que el terme municipal d'Eivissa abastà només el nucli urbà i un petit sector de la plana de Vila, fins a Figueretes, quedant-ne exclós el sector de Talamanca.

La Vila que, en virtut del decret de Nova Planta de Felip V, ja havia perdut importància política, es vegé també reduïda en la seva influència religiosa i administrativa, però conservarà el control econòmic. Així mateix, el creixement incontenible de la Marina afectarà al paper hegemònic del recinte murat, que es veurà progressivament desplaçat per l'antic raval i per els nous eixamples.

NOTES CAPITOL V

- (1) Consideram de gran interès **dos articles**, que aquí utilitzarem en gran part; són ESCANDELL BONET, 1957-b) i ID. 1967
- (2) VILA VALENTI, 1963, p. 94 i **passim**
- (3) ESCANDELL BONET, 1957-b), p. 149
- (4) Veure supra, capítol II, La ciutat antiga, p. 20-26
- (5) MAÑA DE ANGULO, 1947, p. 389
- (6) ESCANDELL BONET, 1967-b), p. 146 i **passim**
- (7) FAJARNES TUR, 1887, p. 31 i **passim**
- (8) Aquest aspecte ha estat estudiat per VILA VALENTI, 1963, **passim**
- (9) Vid supra, en aquest mateix capítol, Trets generals de la ciutat. Una única vila, p. 230
- (10) FAJARNES TUR, 1888, p. 24-26
- (11) MACABICH, 1942, p. 19-30; ID, 1955, p. 5-8, 18-19, 23-26, 32-34, 84-85, ...
- (12) DEMERSON, p. 15-17
- (13) ESCANDELL BONET, 1967, p. 52-53
- (14) ARXIDUC, t. I, p. 54 ; 171-172 i 179
- (15) ARXIDUC, t. I, p. 178, **calculava** per al quinquenni 1878-1882 una emigració exterior de 1.030 individus, **en** quasi sa totalitat es tracta d'una emigració masculina, amb les **consegüents** conseqüències en l'economia de les Illes Pitiüses.

B I B L I O G R A F I A

VI - FONTS I BIBLIOGRAFIA UTILITZADES

VI-1. FONTS CARTOGRAFQUES I ESTADÍSTIQUES

- BLAEU, J., 1672: Atlas Mayor o Geographia Blauiana que contiene las Cartas y descripciones de España, Amsterdam, Oficina Blauiana. Per Eivissa i Formentera, p. 360-361.
- COELLO, F., 1851: Islas Baleares. Plano particular de la ciudad de Ibiza (escala 1:10.000). Ibiza (escala 1:200.000), en Atlas de España y sus posesiones de Ultramar, Madrid. Amb notes estadístiques i històriques de Pascual MADDOZ.
- INSTITUTO GEOLOGICO Y MINERO DE ESPAÑA, 1970: Mapa geológico de España. Ibiza (fulla 798, escala 1:50.000), Madrid.
- Plano de la Plaza de Iviza y sus entornos, 1738 (escala 1:4000 aprox.), Ajuntament d'Eivissa, Secretaria.
- Plànol del terme municipal d'Eivissa, 1973-74 aprox. (escala 1: 10.000), Ajuntament d'Eivissa, Secció d'obres.
- Plànol catastral de Dalt Vila, 1975 aprox. (escala 1:200), Ajuntament d'Eivissa, Secció d'obres.
- SERVICIO CARTOGRAFICO DEL EJERCITO, 1959: Cartografía Militar de España. Plano director (escala 1:25.000). Nuestra Señora de Jesús, Ibiza (fulla 798, quarts I i II), i San Francisco Javier (fulla 824, quarts I i II), Madrid.
- INSTITUTO NACIONAL DE ESTADISTICA, 1974: Reseña Estadística Provincial. Baleares, 1974, Madrid.
- Padró Municipal de Població, 1817, Ajuntament d'Eivissa, Arxiu municipal.
- Padró Municipal de Població, 1860 (quaderns 1 i 2), Ajuntament d'Eivissa, Arxiu municipal.
- Padró Municipal de Població, 1975, Ajuntament d'Eivissa, Secció d'estadística
- Padró Municipal de Indústries, 1868, Ajuntament d'Eivissa, Secció d'estadística
- Padró Municipal de Indústries, 1977, Ajuntament d'Eivissa, Secció d'estadística
- VI-2. PUBLICACIONES PERIODIQUES
- "Boletín de la Cámara Oficial de Comercio, Industria y Navegación de Palma de Mallorca" (citarem com "Bo. COCIN"), Palma de Mallorca; especialment els nºs 630 (1961), 634 (1962), 639 (1963), 644-645 (1964), 674 i 676-677 (1972).
- "Diario de Ibiza", Ibiza, consultats els exemplars dels darrers quatre anys
- "Ibiza", 1944-1950, Ibiza, Sociedad Cultural y Artística Ebusus, 1ª época, 29 números, 500 p.; 1953-1960, Instituto de Estudios Ibicencos, 2ª época, 6 números; des de 1972 "Eivissa", Institut d'Estudis Eivissencs, 3ª época, van 9 números.
- "Los Archivos de Ibiza! Revista histórica", 1902-1903, Ibiza-Almería-Mahón-Ciudadela, Imp. Tur, La Provincia, B. Fábregues y S. Fábregues, años I y II, XXI números, 182 p.; 1904-1905, Ciudadela, Imp. S. Fabregues, año III, 140 p. (Citarem com "Archivos").

"UC. Setmanari d'informació general", 1977-1978, Ibiza, Publicaciones Pitiusas
29 números.

VI-3. OBRES TEÒRIQUES I GENERALS, GEOGRAFIA I HISTÒRIA

ALVAREZ MORA, A., 1975: Propuesta para un análisis histórica de la ciudad,
"Ciudad y Territorio", 3, Madrid, p. 67-78.

BALBIN BEHRMAN, J.E. de, 1975: Análisis de la problemática de Cascos antiguos
a través de algunos casos concretos, "Ciudad y Territorio", 3, Ma-
drid, p. 53-57.

BOSQUE MAUREL, J., 1962: Geografía urbana de Granada, Zaragoza, Consejo Supe-
rior de Investigaciones Científicas, (Tesi doctoral).

CAPEL SAEZ, H., 1974: Estudios sobre el sistema urbano, Barcelona, Ediciones
de la Universidad de Barcelona.

CARTER, H., 1974: El estudio de la geografía urbana, Madrid, Instituto de Es-
tudios de Administración Local.

CHUECA GOITIA, F., 1970: Breve historia del urbanismo, Madrid, Alianza Edito-
rial, 2ª ed.

GONZALEZ DE CLAVIJO, Ruy, 1952: Relación de la embajada de Enrique III al Gran
Tamorlán, Buenos Aires, Espasa-Calpe.

Gran Enciclopèdia Catalana, 1970-1978, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, S.A.,
12 volums publicats.

Gran Enciclopedia Larousse, 1974-1977, Barcelona, Planeta, 10 vs. i 1 suplement

JOHNSON, J.H., 1974: Geografía urbana, Barcelona, Oikos-Tau.

LEFEBVRE, H., 1972: La revolución urbana, Madrid, Alianza Editorial.

MONEY, D.C., 1976: Human Geography in Colour. Patterns of Settlement, Londres,
Evans Brothers Ltd., 4ª ed.

MONEY, D.C., 1977: Human Geography in Colour. Man's Environment, Londres,
Evans Brothers Ltd., 2ª ed.

PIRENNE, H., 1970: Historia económica y social de la edad media, México, Fon-
do de Cultura Económica, 10ª reed.

PIRENNE, H., 1972: Las ciudades medievales, Madrid, Alianza Editorial.

PRESSAT, R., 1977: Introducción a la demografía, Barcelona, Ariel.

REGLA, J., 1977: Introducció a la història de la Corona de Aragó, Palma de Ma-
llorca, Moll.

SCIENTIFIC AMERICAN, 1967: La ciudad, Madrid, Alianza Editorial.

SOLDEVILA, F., 1971: Les quatre grans cròniques (Jaume I o Llibre dels Feits,
Llibre del rei En Pere de Bernat Desclot, Crònica de Ramon Muntaner,
i Crònica de Pere el Cerimoniós), Barcelona, Selecta; amb pròleg, co-
mentaris i notes de ....

TORRES BALBAS, L., 1947: Plazas, zocos y tiendas de las ciudades hispanomusul-
manas, "Al-Andalus", XII, Sevilla, p. 437-477.

TORRES BALBAS, L., 1953: Estructura de las ciudades hispanomusulmanas: la medi-
na, los arrabales y los barrios, "Al-Andalus", XVIII, Sevilla, p. 159
177.

- TORRES BALBAS, L., 1955: Extensión y demografía de las ciudades hispanomusulmanas, "Studia Islamica", III, Paris.
- VICENS VIVES, J., 1977: Historia Económica de España, Barcelona, Vicens Vives, 10ª reed.
- VI-4. OBRES GENERALS I MONOGRAFQUES DE GEOGRAFIA I HISTÒRIA DE LES BALEARS
- ALOMAR, G., 1976: Mallorca. Urbanismo regional en la Edad Media: las "Ordinaciones" de Jaime II (1300) en el Reino de Mallorca, Barcelona, Gustavo Gili.
- BARCELÓ PONS, B., 1963: El Terreno. Geografía urbana de un barrio de Palma, "Bol. COCIN", 640, Palma de Mallorca, separata 56 p.
- BARCELÓ PONS, B., 1970-a): Palma de Mallorca, capital insular, "Bol. COCIN", 669, Palma de Mallorca, separata 12 p.
- BARCELÓ PONS, B., 1970-b): Evolución reciente y estructura actual de la población en las Islas Baleares, Madrid-Ibiza, Consejo Superior de Investigaciones Científicas-Instituto de Estudios Ibimencos (tèsi doctoral)
- BARCELÓ PONS, B., 1973: Aspectes geogràfics de Mallorca, separata de la Historia de Mallorca coordinada por J. MASCARÓ PASARIUS, Palma de Mallorca 204 p.
- BISSON, J.; 1972: La propiedad ciudadana en las islas Baleares, "Bol. COCIN", 674, Palma de Mallorca, p. 3-16.
- BISSON, J., 1977: La terre et l'homme aux îles Baléares, Aix-en Provence, Edisud, (tèsi doctoral).
- COLOM, G., 1964: El medio y la vida en las Baleares, Palma de Mallorca, gráf. Miramar.
- COLOM I PASTOR, B., 1978: L'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears, Barcelona, Curial.
- MASCARÓ PASARIUS, J., (coordinador), 1978: Historia de Mallorca, Palma de Mallorca, ed. Vicente Colom Roselló, 10 vols.
- MELIÀ, J., 1967: Els mallorquins, Palma de Mallorca, Daedalus.
- MOLL BLANES, I., 1973: La política agraria de la Sociedad Mallorquina de Amigos del País (1778-1802), "Bol. COCIN", 680, Palma de Mallorca, separata p. 91-116.
- PIFERRER, P. i QUADRADO, J.M., 1969: Islas Baleares, Palma de Mallorca, Imp. Pons, 1ª reed. completa.
- PINYA I HOMS, R., 1978: La participació de Mallorca en las Corts catalanes, Ciutat de Mallorca, Obra Cultural Balear.
- PONS I PASTOR, A., 1957: Els reis de la casa de Mallorca, Barcelona, Barcino.
- ROSSELLO BORDOY, G., 1968: L'Islam a les illes Balears, Palma de Mallorca, Daedalus.
- ROSSELLO VERGER, V.M.; SANTAMARIA, J.; MOLL, F.; i SEBASTIAN, S., 1974: Baleares, Madrid-Barcelona, Fundación Juan March-Noguer.
- ROSSELLO VERGER, V.M., 1977: Les Illes Balears (Resum geogràfic), Barcelona, Barcino.

- SANTAMARIA, A., 1972: Determinantes de la conquista de las Baleares (1229-1232), Palma de Mallorca, Universidad de Barcelona, Facultad de Filosofía y Letras, Estudio General Luliano.
- URECH CIFRE, C., 1869: Estudios sobre la Riqueza Territorial de las Islas Baleares, Palma de Mallorca, Imp. Guasp.
- VARGAS PONCE, J., 1787: Descripciones de las Islas Pitiusas y Baleares, Madrid, Vda. de Ibarra.
- VUILLIER, G., 1973: Les illes oblidades. Viatge a les Balears; Ciutat de Mallorca, Moll; pròleg i notes de F. de B. Moll; trad. parcial catalana de N. Moll (l'original francès es publicà l'any 1893).
- VI-5. OBRES GENERALS I MONOGRÀFIQUES SOBRE EIVISSA I FORMENTERA
- ALMAGRO GORBEA, M.J., 1969: Guía del Puig des Molins. Ibiza, Madrid, Dirección General de Bellas Artes.
- AQUENZA, J., 1902-a): Un curita revolucionario, "Archivos", VII, Ibiza, p. 49-51
- AQUENZA, J., 1902-b): Como Cristo ... entre facinerosos, "Archivos", VIII, Ibiza, p. 58-60.
- BARCELO PONS, B., 1964-a): Ibiza y Formentera en el Censo de la Riqueza Territorial e Industrial de España del año 1799, "Bol. COCIN", 644-645, Palma de Mallorca, p. 211-213.
- BARCELO PONS, B., 1964-b): Estructura de la población del municipio de Ibiza en 1960, "Bol. COCIN", 644-645, Palma de Mallorca, p. 225-250.
- CAMPO, M., 1976: Las monedas de Ebusus, Barcelona, Instituto A. Agustín de Numismática del C.S.I.C. (A.N.E.), (tèsi doctoral).
- CAMPO, M. i FERNANDEZ, J.H., 1977: El tesoro de Talamanca. Sextercios de Tito a Gordiano III, "Acta Numismática", VII, Barcelona, Sección Numismática del Círculo Filatélico y Numismático, p. 89-101.
- CASTELLO GUASCH, J., 1962: Las minas de plomo argentífero en Ibiza, "Bol. COCIN" 634, Palma de Mallorca, p. 34-45.
- CLAPES, J., 1902-a): José Ribas, "Biblioteca Ebusitana", Palma de Mallorca, Imp. Golomar, p. 51-52.
- CLAPES, J., 1902-b): El primer Ayuntamiento Constitucional de Ibiza, "Archivos", II, Ibiza, p. 13-15.
- CLAPES, J., 1902-c): Cementerios, "Archivos", IX, Ibiza, p. 68-71.
- CLAPES, J., 1902-1903-a): Ibiza revolucionaria (1820-1823), "Archivos", III, V, VI, VIII, X, XI, XII i XIII, Ibiza-Almería-Mahón, p. 17-21, 34-36, 43-44, 60-63, 73-76, 81-82, 89-91 i 99-100.
- CLAPES, J., 1902-1903-b): Los jesuitas en Ibiza, "Archivos", II, XIX i XX-XXI, Ibiza-Mahón, p. 9-12, 157-160 i 167-173.
- COSTA RAMON, A., 1962: La triple muralla de la Ibiza árabe, Palma de Mallorca-Ibiza, Instituto de Estudios Ibicencos; pròleg de B. Escandell.
- COSTA RAMON, A., 1964: Apuntes sobre los apellidos de las Islas Pitiusas. Zona rural de Ibiza y Formentera, "Bol. COCIN", 644-645, Palma de Mallorca, p. 175-187.

- DEL ARCO, F. 1978: Turismo heráldico por Dalt Vila, "Diario de Ibiza", 22 de agosto, páginas centrales.
- DEMERTON, J., 1974: Las iglesias de Ibiza; Madrid, PAR artes gráficas; próleg del marques de Lozoya i fotos de J. Buil Mayral.
- ESCANDELL BONET, B., 1957-a): Pervivencia de lo púnico en la Ibiza romana, "Ibiza", 2ª época, 4, Ibiza, p. 1-11.
- ESCANDELL BONET, B., 1957-b): Entera de la creació de la ciutat cristiana d'Eivissa (1235), a VILLANGOMEZ, Llibre d'Eivissa, Barcelona, p. 146-154.
- ESCANDELL BONET, B., 1967: Espai i temps en la història moderna d'Eivissa, "Serra d'Or", 12, Barcelona, p. 51-54.
- ESCANDELL BONET, B., 1970: Aportación a la historia de las murallas renacentistas de Ibiza, Ibiza, Instituto de Estudios Ibicencos.
- FAJARNES TUR, E., 1887: Reseña histórico-científica de la epidemia de peste bubónica padecida en Ibiza en 1652, Palma de Mallorca, Imp. Colomar.
- FAJARNES TUR, E., 1888: La Germania en Ibiza, Palma de Mallorca, Imp. La Almudaina.
- FAJARNES TUR, E., 1902: Los matrimonios consanguíneos en Ibiza en el siglo XVII, "Archivos", IV, Ibiza, p. 25-27.
- FAJARNES TUR, E., 1903: Topografía de la ciudad de Ibiza en el siglo XVIII, "Archivos", XIV, Almería, p. 105-108.
- FAJARNES TUR, E., 1928: Desarrollo de la población ebusitana en los tres últimos siglos, Palma de Mallorca, Imp. Colomar.
- FAJARNES TUR, E., 1929-a): Organización de los caballos armados en Ibiza (siglos XIII-XVIII), Palma de Mallorca, Imp. Colomar.
- FAJARNES TUR, E., 1929-b): Los matrimonios consanguíneos en la antigua población ebusitana, Palma de Mallorca, Imp. Colomar.
- FAJARNES CARDONA, E., 1961: Ibiza en los siglos XIX y XX; "Bol. COCIN", 630, Palma de Mallorca, p. 20-26.
- FAJARNES CARDONA, E., 1978: La Ibiza de nuestro tiempo, Ibiza-Barcelona, gráf. Diamante.
- FERNANDEZ GOMEZ, J.H., 1975: Los dioses de la Ibiza cartaginesa, "Eivissa", 3ª época, 7, Eivissa, p. 31-38.
- FERNANDEZ, J.H; PLANTALAMOR, L. i TOPP, C., 1976: Excavaciones en el sepulcro megalítico de Ca Na Costa (Formentera), "Mayurqa", 15, Palma de Mallorca, p. 109-138.
- FERNANDEZ GOMEZ, J.H., 1978: Formentera salta a la prehistoria, "Historia 16", 25, Madrid, p. 59-66.
- FERNANDEZ GOMEZ, J.H., en prensa: Problemática sobre la Ibiza romana, "Simposium de Arqueología Romana de Pollentia 1977".
- FERRER FERRER, J.M., 1974: Aportación a la historia de Ibiza: un documento inédito de 1798 de Miguel Cayetano Soler, "Eivissa", 3ª época, 4, Eivissa, p. 31-37.
- FOSTER, G.M., 1963: Las "Feixes" de Ibiza, "Bol. COCIN", 639, Palma de Mallorca, p. 88-93.
- HABSBURG-LORENA, arxiduc L.S. (citarem com "arxiduc") 1886 i 1890: Las antiguas Pityusas, 2 vols., Palma de Mallorca, Imp. El Comercio.

- 1944: Ibiza y Formentera en 1845, "Ibiza", 1ª época, 3, 4, 5 i 6, Ibiza, p. 42-43, 60-61, 70-71 i 93-97, respectivament. Constitueix l'informe que realitzà el Cap Polític de la Província, Maximilià GIBERT, amb motiu de la visita que va fer a aquestes illes l'any 1845.
- I F (Grup), 1976: Eivissa antiga, Barcelona, Vicens Vives
- JUAN CASTELLO, J., 1975: Els tòpics de les "Laudes Urbium" aplicats a l'Eivissa antiga, "Eivissa", 3ª época, 7, Eivissa, p. 21-25.
- LLABRES BERNAL, J., 1958: Apuntes para la historia marítima de Ibiza, Palma de Mallorca, Escuela Tipográfica Provincial.
- MACABICH, I., 1917: Corsarios ibicencos en los siglos XVIII y XIX (Apuntes biográficos), 2ª ed., Ibiza, Imp. Prensa Ibicenca.
- MACABICH, I., 1931: Pityusas. Ciclo fenicio, Palma de Mallorca, Imp. Soler.
- MACABICH, I., 1932: Ebusus. Ciclo romano, Palma de Mallorca, Imp. Soler.
- MACABICH, I., 1933: Santa María. Ciclo cristiano, Palma de Mallorca, Imp. Soler.
- MACABICH, I., 1935: Historia de Ibiza II. Feudalismo, Palma de Mallorca, Imp. Soler.
- MACABICH, I., 1936: Historia de Ibiza III. Crónicas siglo XIII y XIV, Palma de Mallorca, Imp. Soler.
- MACABICH, I., 1940: Historia de Ibiza IV. Crónicas siglo XV, Palma de Mallorca, Imp. Soler.
- MACABICH, I., 1941: Historia de Ibiza V. Crónicas siglo XVI, Palma de Mallorca, Imp. Soler.
- MACABICH, I., 1942: Historia de Ibiza VI. Crónicas siglo XVII, Palma de Mallorca, Imp. Soler.
- MACABICH, I., 1943: Historia de Ibiza VII. Crónicas siglo XVIII, Palma de Mallorca, Imp. Soler.
- MACABICH, I., 1947: Curso, "Ibiza", 1ª época, 23, Ibiza, p. 366-375.
- MACABICH, I., 1949-1950: Sobre cautivos moros en Ibiza, "Ibiza", 1ª época, 29, Ibiza, p. 484-485.
- MACABICH, I., 1951: Santa María la Mayor. Los cronistas (Apuntes históricos), 2ª ed., Ibiza, Imp. del Diario de Ibiza.
- MACABICH, I., 1955: Historia de Ibiza. Crónicas siglo XIX, Palma de Mallorca, Imp. Alfa.
- MACABICH, I., 1957: Historia de Ibiza I. Antigüedad, Palma de Mallorca, Imp. Alfa.
- MACABICH, I., 1959: Historia de Ibiza. Curso, Palma de Mallorca, Imp. Alfa.
- MACABICH, I., 1964: Eivissa. Les seves institucions històriques, Barcelona, Rafael Dalmau; col·lecció "Episodis de la història".
- MACABICH, I., 1966-67: Historia de Ibiza, 4 vols., Palma de Mallorca, Daedalus. Es un recull de l'obra citada, més d'altres articles i notes dispersos en diverses publicacions periòdiques, además d'alguns inèdits.
- MAÑA DE ANGULO, J.M., 1947: Presencia cartaginesa en las costas de Ibiza, "Ibiza", 1ª época, 23, Ibiza, p. 388-390.
- MAÑA DE ANGULO, J.M., 1949-50: El Museo Arqueológico de Ibiza, "Ibiza", 1ª época, 29, Ibiza, p. 486-488.

- MAÑA DE ANGULO, J.M., 1961: Trayectoria histórico arqueológica de la antigua Ibiza, "Bol. COCIN", 630, Palma de Mallorca, p. 10-16
- MARI CARDONA, J., 1976: La conquista catalana de 1235, Eivissa, Institut d'Estudis Eivissencs.
- MARI CARDONA, J., 1978: La guerra amb el rei de Castella, "UC", 23, 25 i 27, Eivissa, p. 36, 37 i 34, respectivament.
- MARTIN DE GALLAR Y DEZCALLAR, P. de, 1798: Memorias históricas, y geográficas de Ibiza, y Formentera, llamadas antiguamente las Islas Pythiusas, Ferrera, Herederos de J. Rinaldi.
- MIRA, E., 1974 (inèdit): Estudio sociológico sobre la ciudad de Ibiza, Barcelona, Arxiu de la Fundació Jaume Bofill.
- PEREZ CABRERO, A., 1909: Ibiza. Arte, arqueología, agricultura, comercio, costumbres, historia, industria, topografía. Guía del turista, Barcelona, Imp. Horta.
- PIÑA RAMON, J., 1973: Las conspiraciones antiborbónicas en Ibiza en la postguerra de Sucesión, "Eivissa", 3ª època, 2, Eivissa, p. 13-17.
- 1751: Reales Ordenaciones de la Isla y Real Fuerza de Ibiza ... Con un propileo que es Resumpta Histórica, Corográfica y Coronológica de las mismas Islas, Palma de Mallorca, Imp: Cerdá y Antich. L'autor de la Resumpta és el caputxí Pare GAIETA DE MALLORCA, qui diu que còpia d'un manuscrit del segle XVII, obra d'un frare dominic eivissenc, qui, segons MACABICH, 1943 , p. 26, era el Pare Vicent Nicolás, prior del convent.
- ROMAN Y CALVET, C., 1906: Los nombres e importancia arqueológica de las Islas Pitiusas, Barcelona, L'Avenç.
- SEBASTIAN LOPEZ, S., 1973: El patrimonio artístico de Ibiza, Palma de Mallorca, Instituto de Estudios Baleáricos.
- SERRA BUSQUETS, S., 1977: Eivissa i Formentera entre "nacionals" i republicans l'any 1936, "Lluc", 669, Ciutat de Mallorca, p. 26-28
- SERRA BUSQUETS, S., 1978: Alguns aspectes d'Eivissa durant la Segona República, "Randa", 7, Barcelona, Curial, p. 51-70.
- SERRA, V. i ESCANDELL, N., 1978: Los Illes Pitiüses, ahir i avui, "Nationalia", II (Segones Jornades del CIEMEN, agost 1977), Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 97-121.
- TARRADELL, M., 1974: Terracotas púnicas de Ibiza, Barcelona, Gustavo Gili.
- TARRADELL, M. i FONT, M., 1975: Eivissa cartaginesa, Barcelona, Curial.
- TORRES, R. i col·laboradors; 1974 (inèdit): Proyecto de Reforma Interior Zona Urbana del Término Municipal de Ibiza. Información Sociológica Metodología y Población; obra consultada per amabilitat de N'Eduard MIRA, autor d'aquesta part del projecte.
- TORRES, R., 1976: Problemática urbanística de la ciudad de Ibiza, "CHERCHA" (Revista del Consejo Superior de Colegios Oficiales de Aparejadores y Arquitectos Técnicos), 18, Madrid, p. 69-77.
- VALLES COSTA, R., 1972: Contribución al estudio del turismo en Ibiza y Formentera, "Bol. COCIN", 676-677, Palma de Mallorca, p. 107-168.
- VALLES COSTA, R., 1973: El poblamiento en las islas de Ibiza y Formentera, "Sai-tabi", XXIII, Valencia, p. 177-190.
- VILA VALENTI, J., 1953: Ibiza y Formentera, islas de la sal, "Estudios Geográ-

- ficos", XIV, Madrid, p. 1-48.
- VILA VALENTI, J., 1961: Las salinas de Ibiza y Formentera, "Bol. COCIN", 630, Palma de Mallorca, p. 35-41.
- VILA VALENTI, J., 1963: Ciudad y campo en la isla de Ibiza, "Bol. COCIN", 639, Palma de Mallorca, p. 94-101.
- VILA VALENTI, J., 1974, 1976, 1978 (conferències inèdites): Geografia de les Illes Pitiüses, Eivissa, I, II i IV Cursos Eivissencs de Cultura. Notes de les conferències, personals.
- VILLANGOMEZ, M., 1957: Llibre d'Eivissa. Paisatge. Història. Antologia, Barcelona, Selecta.
- VILLANGOMEZ, M., 1961: La Isla de Ibiza, "Bol. COCIN", 630, Palma de Mallorca, p. 2-9.
- VILLANGOMEZ, M., 1972: L'Eivissa de Vargas Ponce, "Eivissa", 3ª època, 1, Eivissa, p. 11-14.
- VILLANGOMEZ, M., 1974: Eivissa. La terra, la història, la gent, Barcelona, Selecta.
- VILLANGOMEZ, M., 1975: L'Església de Santa Maria d'Eivissa, "Eivissa", 3ª època, 7, Eivissa, p. 9-17.
- VILLANGOMEZ, M., 1976: Miscel·lània, "Eivissa", 3ª època, 8, Eivissa, p. 23-27.
- VON PERFALL, C.A., 1976: Sobre los matrimonios consanguíneos en Ibiza, "Eivissa", 3ª època, 8, Eivissa, p. 16-19.

INDEX DE FIGURES

INDEX DE FIGURES

	Pg.
Nº 1- Croquis de situació general	8
Nº 2- Pla de situació particular	10
Nº 3- Plànol del triple recinte, segons Calvi (COSTA RAMON)	30
Nº 4- Traça del triple recinte, segons Calvi (COSTA RAMON)	39
Nº 5- Reconstrucció del triple recinte medieval, segons Antoni Costa	41
Nº 6- Rectificació de la traça per Fratin	82
Nº 7- Eivissa en 1738	97
Nº 8- Nomenclàtor de carrers a finals del segle XVIII	109
Nº 9- Eivissa en 1851	117
Nº 10- Nomenclàtor de carrers, any 1909	120
Nº 11- Nomenclàtor de carrers actual	129
Nº 12- Piràmide de població: l' origen	172
Nº 13- Piràmide de població: l' estat civil	178
Nº 14- Relació (%) llars/persones que les habiten	181
Nº 15- Piràmide de població: l' activitat econòmica	185
Nº 16- Estructura de la població segons l' activitat econòmica	187
Nº 17- Població activa per sectors d' activitat	187
Nº 18- Distribució de la població en grups socioeconòmics	191
Nº 19- Localització de les funcions actuals	227

INDEX DE FOTOS

INDEX DE FOTOS

	Pg.
Nº 1- La ciutat des de l'illa de Botafoc	11
Nº 2- Vista de la ciutat des de l'illa Plana	13
Nº 3- Conjunt occidental de Dalt Vila	35
Nº 4- Part central del puig de Vila	37
Nº 5- Sa Portella	43
Nº 6- Llenç i torre del segon recinte medieval	45
Nº 7- Carrer del Portal Nou	47
Nº 8- Pati interior del Castell	60
Nº 9- Torre de l'homenatge	62
Nº 10- Absis i torre de la Catedral	64
Nº 11- Antiga capella del Salvador	66
Nº 12- Sa Torreta	68
Nº 13- Cases senyorívoles	70
Nº 14- Finestrall gòtic	71
Nº 15- Casa senyorívola	73
Nº 16- Finestrall del primer renaixement	75
Nº 17- Escut d'armes	77
Nº 18- Baluard de Santa Tecla	80
Nº 19- Baluard de Santa Llúcia	83
Nº 20- Portal del Principal o de ses Taules	85
Nº 21- Porta de la Bomba .	87
Nº 22- Escuts de la Corona d'Aragó i de la família Çanoguera	87
Nº 23- Plaça d'armes del Castell	89
Nº 24- El convent de dominics	91
Nº 25- Església del convent	91
Nº 26- Vista de la part centre occidental del puig de Vila	93
Nº 27- Torre i façana principal de la Catedral	95
Nº 28- Medalló gòtic de la torre de la Catedral	95
Nº 29- Escut de l'Universitat d'Eivissa i Formentera	99
Nº 30- Accés a la plaça de Vila	101
Nº 31- Carrer d'Ignasi Riquer (abans de Sant Domènec)	103
Nº 32- L'"Hospitalet"	105
Nº 33- Casa de Comptes. Façana	107
Nº 34- Pati interior de la Casa de Comptes	107
Nº 35- Palau Montero. Façana del carrer de Pere Tur	111
Nº 36- Palau Montero. Façana del carrer de Santa Maria	111

	Pg.
Nº 37- Edifici a la plaça d'España	122
Nº 38- Construccions enrunades	127
Nº 39- Placa commemorativa de l'entrega del Castell	132
Nº 40- Casa del carrer de Santa Anna	134
Nº 41- Carrer de Sant Josep	136
Nº 42- Finestralls manieristes	138
Nº 43- Carrer de Joan Roman	140
Nº 44- "Porta" de Sant Joan	142
Nº 45- La ciutat vista des del sud	202
Nº 46- Carrer de l'Universitat d'Eivissa	204
Nº 47- Casa de la Vila (Ajuntament)	206
Nº 48- Portal de la Casa de la Cúria	208
Nº 49- Plaça de Vila i entrada al carrer de la Santa Creu	210
Nº 50- Part baixa de "sa Carrossa"	212
Nº 51- Pati d'armes del Principal	214
Nº 52- Carreró de l'Esperança	216
Nº 53- Discoteca "Portal Nou"	218
Nº 54- Carrer de l'Hospital	220
Nº 55- Casa del carrer de Sant Josep. Escut	222
Nº 56- Casa del carrer de Sant Josep. Detall escultòric	222
Nº 57- Fujada al carrer Conquista	224
Nº 58- Carrer de Sant Ciriac	226
Nº 59- La ciutat i el port	231